

KATOLÍCKA APOLOGETIKA

"Šavol, Šavol, prečo ma prenasleduješ?" (Sk 9, 4)

APOLOGETIKA

Učebnica náboženstva pre najvyšší ročník
Meštianskych škôl

Z POVERENIA SPOLKU KATECHÉTOV A
PROFESOROV NÁBOŽENSTVA
NAPÍŠAL

ANDREJ KLIMAN
profesor náboženstva

VYDAL SPOLOK SV. VOJTECHA

NIHIL OBSTAT.
Dr. Aemilius Szyllaba,
censor.
Nr. 244/940.

IMPRIMATUR.
Tyrnaviae, die 24. Septembris 1940.
Mons. Joseph Minárik,
vicarius generalis.

Predná strana obálky: Obrátenie Šavla
Zadná strana obálky: Sv. Pavol vyučuje v Aténach.

Úvod.

Slovo apologetika je gréckeho pôvodu a pochádza od gréckeho slova apologeo — bránim. Od slova apologeo pochádza v prvom rade slovo apologia — obrana (proti akémukoľvek útoku) a — ako už bolo spomenuté — aj slovo apologetika — náuka o obrane.

Apologetika náboženská je náuka o obrane napadnutých práv náboženských.

Napadnuté pravdy náboženské môžu byť trojaké:

- a) Do prvej skupiny patria takzv. základné pravdy náboženské, ktoré nachodíme v každom náboženstve. Takými sú napr. pravdy, že je Boh a že človek má nesmrteľnú dušu.
- b) Do druhej skupiny patria takzv. kresťanské pravdy náboženské, ktoré nachodíme vo všetkých kresťanských náboženstvách. Takými sú: pravdy zjavenia božieho, božstvo Pána Ježiša atď.
- c) Do tretej skupiny patria takzv. katolícke pravdy náboženské, ktoré nachodíme len v rímskokatolíckom náboženstve. Takými sú: náboženské pravdy o Cirkvi, o pápežovi, o neomylnosti pápeža atď.

Úlohou apologetiky náboženskej je:

- a) obrániť náboženstvo rímskokatolícke proti útokom a námietkam nepriateľov,
- b) upevniť v nás vieru, aby sme v náboženskom ohľade náhodou nezblúdili.

Kto viery nemá, ten nájde v apologetike náboženskej dôkazy, ktoré ho privedú k poznaniu pravdy a odvrátia od nevery. Kto vieru má, u toho apologetika náboženská odstráni prípadné pochybnosti a jeho samého povzbudí k tomu, aby sa svojej viery verne pridržiaval a svoju vieru nezradil.

Apologetiku náboženskú delíme na tri čiastky.

1. o základných pravdách náboženských,
 2. o kresťanských pravdách náboženských,
 3. o katolíckych pravdách náboženských.
-

"Rímske koloseum, miesto poriadania krvavých zábav, hier a zápasov pre Rimanov, kde prišlo o život nespočetné množstvo kresťanov."

PRVÁ ČIASŤKA.

O základných pravdách náboženských.

Každé náboženstvo spočíva na dvoch pravdách ako by na dvoch základných pilieroch. Týmito dvoma pravdami sú pravdy:

1. že je Boh a
2. že človek má nesmrteľnú dušu.

Tieto dve pravdy tvoria základ každého náboženstva a preto ich voláme základnými pravdami náboženskými.

I. Je Boh.

§ 1. Vesmír predpokladá Boha-Stvoriteľa.

Naše náboženstvo nás učí, že je Boh. My však túto pravdu nielen veríme, ale aj rozumom poznávame. Keď sa totiž trochu pozornejšie dívame na svet okolo seba, nachádzame v ňom stopy, ktoré nás privádzajú k poznaniu Pána Boha. Najzreteľnejšie stopy Pána Boha nachádzame na oblohe nebeskej.

Keď za krásneho letného večera pozorujeme nebeskú oblohu, vidíme ju posiatu hviezdami. Ohromné milióny hviezd sa jagajú v takýto večer na nebeskej klenbe a dosiaľ sa ešte nenašiel človek, ktorý by ich všetky bol vedel spočítat'. Veľkosť týchto hviezd naplňuje nás úžasom (Urán je napr. 14, Neptún 17, Saturn 93, Jupiter 1279, Slnce 1,300.000 ráz väčšie ako naša Zem; Sírirus je 12 ráz väčší ako Slnce a sú ešte aj od Sírira väčšie hviezdy) a náš úžas sa ešte stupňuje, keď si predstavíme ich ohromnú vzdialenosť od nás. Naša kilometrová miera nepostačuje na meranie tejto vzdialenosti a preto ju hviezdári merajú takzv. svetelnými rokmi. Svetelný rok je vzdialenosť, ktorú prekoná svetelný lúč za jeden rok. (Svetelný lúč prekoná za sekundu 300.000 km, svetelný rok je teda $300.000 \times 60 \times 60 \times 24 \times 365$ km). Avšak ani týmito svetelnými rokmi nemôžu hviezdári odmerať vzdialenosť všetkých hviezd od našej

Zeme. Po ohromných tisícoch svetelných rokov ostáva totiž aj ďalekohľad slabým, lebo niektoré hviezdy sú od nás vzdialené až na niekoľko milión svetelných rokov.

Pri pohľade na krásnu hviezdnatú oblohu mimovoľne nám napadne myšlienka: Odkiaľ sú všetky tie telesá nebeské? V živote totiž stále skusujeme, že každá vec má svoju príčinu a ani jedna vec nepovstala sama od seba. Keď sa dívame na dom, rozum nám povie, že ho voľakto vystaval: pri obraze nám povie, že ho voľakto namaľoval; pri soche, že ju voľakto vytesal; pri stroji, že ho voľakto zostavil atď. Každé — i to najmenšie — zvieratko pochádza od iného zvieraťa, i najnepatrnejšia bylina vyrástla zo semienka. Nič nepovstalo samo od seba. Z toho teda nasleduje, že ani vesmír nemohol povstať sám od seba. Keď ani len nepatrné vreckové hodinky nemôžu povstať samy od seba, tým menej mohol povstať sám od seba ten veľkolepý stroj hviezd nebeských.

Náš rozum pri pohľade na vesmír nám jasne hovorí, že — ako každá vec — tak aj vesmír musí mať svojho majstra, svojho umelca, svojho Stvoriteľa.

„Nebesia vyprávajú slávu Boha a dielo jeho rúk zvestuje obloha“
(Žalm 18. 2).

§ 2. Pohyb vo vesmíre predpokladá Boha.

Hvezdárska veda nám hovorí, že telesá nebeské nestoja na oblohe, ale sa pohybujú. Tak napr. Zem sa pohybuje okolo svojej osi a okolo Slnca, Mesiac okolo svojej osi a okolo Zeme a Slnce sa pohybuje okolo ústrednej hmloviny. Vo svete je teda pohyb. Odkiaľ je však tento pohyb? Naša životná skúsenosť nás učí, že každý pohyb predpokladá pohybovateľa. Hmota sa sama od seba nezačne pohybovať. Už Galilei bol stanovil zákon o sotruvačnosti hmoty a tento zákon platí aj dnes a preto, keď vidíme pohyb, ihneď myslíme aj na pohybovateľa. Je teda celkom prirodzené, že si tak počíname aj pri pohľade na pohyb vo vesmíre a pýtame sa: Odkiaľ je ten pohyb? Kto uviedol tie

hviezdy do pohybu? Samy od seba sa tie ohromné svety istotne pohybovať nezačaly. Kto to bol, čo ich rozhýbal? Veda nám na túto otázku nevie odpovedať. Učenci nám len toľko hovoria, že sa slnečná sústava podľa Kant-Laplaceovej náuky vyvinula z akejsi žeravej látky, ktorá sa odrazu začala pohybovať: ale nám nevedia povedať, kto tú látku uviedol do pohybu. Jasnej a určitejšie odpovedi na túto dôležitú otázku nemajú. Kto teda uviedol do pohybu hviezdy na oblohe nebeskej? — Náš zdravý rozum nám odpovedá, že to urobil Pán Boh.

§ 3. Život na zemi predpokladá Boha.

Na zemi je život. Stretávame sa s ním pri každom kroku. Môžeme ho obdivovať v rastlinách, v zvieratách a v korune celého tvorstva — v človekovi. Čo je život? To nevieme. A učenci nám nevedia povedať ani to, odkiaľ je život?

Niektorí učenci sa nazdávali, že život vždy bol na zemi (Sliepka je z vajca, vajce od sliepky, tá sliepka zasa z vajca atď.). Táto ich mienka dnes už neobstojí. Prírodné vedy nás totiž učia, že v istom čase nebolo na zemi nijakého života. Túto dobu nazývajú učenci dobou azoickou (Zóon-život, a-bez, doba azoická - doba bez života). Život ani nemohol byť vždy na zemi, veď naša zem podľa mienky učencov bola voľakedy žeravou tekutou látkou, v ktorej sa nemohol zachovať nijaký zárodok života.

Iní učenci tvrdili, že život vznikol z neživej hmoty. Dnes už ani táto mienka neobstojí. Náš zdravý rozum nám totiž hovorí, že nikto nedá, čo sám nemá. Nemôžem siahnuť do prázdneho vrečka, v ktorom nemám ani haliera a nemôžem dať z neho niekomu peniaze, aby som ho urobil veľkým boháčom. Z mŕtvej hmoty nemôže teda povstať život. Tento náš úsudok potvrdzuje aj naša životná skúsenosť. Ešte nikdy sme nevideli v živote, žeby sa z mŕtvej hmoty bol vyvinul čo len najnepatrnejší živočích. Učenec Pasteur svojimi pokusmi dokázal, že živé len zo živého môže pochádzať. Pokusy o oživenie mŕtvej hmoty ostali bezvýslednými a zostavenie umelej bunky s vlastnosťami

živej bunky sa nepodarilo. Preto sa veda ešte aj dnes pridŕžiava zásady, že živé len zo živého môže pochádzať.

Našli sa aj takí učitelia, ktorí zastávali názor, že sa život dostal na zem z inej hviezdy. Túto svoju mienku však dokázať nevedia. Učitelia nám totiž vravia, že hviezdy alebo sú v stave ohnivom a nemôžu na sebe chovať život alebo nemajú životu priaznivých podmienok. Okrem toho sa nám ešte vždy vynoruje aj tá otázka, ako sa ten život dostal z tej inej hviezdy na našu Zem? No a konečne vŕtia sa nám aj otázka: Kde sa vzal život na iných hviezdach?

Ako vidieť, veda nám nevie odpovedať na otázku: Odkiaľ je život? O pôvode života nevieme dnes o nič viac, ako vedeli naši predkovia voľakedy. Za takýchto okolností nepozostáva nám nič iné, ako hľadať vysvetlenie a odpoveď na otázku o pôvode života v náboženstve. A náboženstvo buduje ďalej na základoch vedeckých a hovorí: Veda vyhlásila, že živé len zo živého môže pochádzať; teda aj život na zemi môže pochádzať len zo živého ... len od živého Pána Boha.

§ 4. Poriadok vo vesmíre predpokladá Boha.

Vo svete je obdivuhodný poriadok. Všetko je v ňom majstrovsky usporiadané. Ľudia preto už v dávnej minulosti nazývali svet „kosmosom“ čo znamená súlad, harmóniu (chaos naproti tomu znamená neporiadok).

Najlepším dôkazom poriadku vo vesmíre je hviezdnatá obloha. Ohromné milióny hviezd s najväčšou presnosťou sa pohybujú na oblohe nebeskej od tisícročí a nikdy ešte nedošlo pri nich k nejakej srážke. Stačilo by, keby sa len jedna jediná hviezda vyšinula zo svojej koľaje a nešťastie by bolo hotové. K tomu však ešte nedošlo. V novinách veľmi často čítavame o srážkach vlakov, ale sa nikdy nedočítame ničoho o srážkach hviezd. Pohyb hviezd je tak presný, že nám hviezdári bez akýchkoľvek ťažkostí až sekundovou presnosťou vedia vyrátať, kedy bude zatmenie slnka, mesiaca atď. Keď sa objaví nejaká hviezda, hviezdári nám ihneď vedia vyrátať, kde tá hviezda bude

stát' nielen o niekoľko rokov, ale aj niekoľko desiat'-, sto-, ba aj tisícročí. Tak presné sú dráhy hviezd!

V roku 1781 slávny hvezdár *Herschel* objavil Urana. Po jeho objavení hvezdári sa ihneď dali do roboty a vyrátali jeho dráhu. Na veľké prekvapenie však Uran nešiel po vyrátanej dráhe a značne sa od nej odchyľoval. Hvezdári sa zpočiatku nazdávali, že sa zmýlili vo výpočtoch; neskôršie však prišli na myšlienku, že na pohyb Urana akiste vplýva nejaká neznáma hviezda. Francúzsky hvezdár *Leverrier* dal sa teda do práce a z odchýliek Urana vyrátal to miesto, na ktorom by sa mohla nachodiť tá neznáma hviezda. Výsledok svojich výpočtov oznámil v roku 1846 do Berlína hvezdárovi Gallovi a ten 23. septembra na určenom mieste objavil Neptuna.

Poriadok vo vesmíre jasne nám dokazujú aj prírodné zákony, o ktorých sa dočítame v ktorejkoľvek školskej fyzike. Fyzika rozpráva nám o zákonoch optických, akustických, magnetických, elektrických, svetelných a tepelných, ktoré učenci zistili v prírode. Týmto zákonom ďakujeme dnes za všetky vynálezy modernej doby (telegraf, elektrinu, rádio atď.) a za všetok technický pokrok. Tieto zákony vpísané boli do prírody od tisícročí, až ich konečne učenci z nej vyčítali a do kníh uložili.

O poriadku vo vesmíre svedčí nám všetko tvorstvo a rastlinstvo. Prírodopis nás učí, že každá jedna rastlinka a každý jeden tvor (živočích) skladá sa z malých súčiastok, ktoré sa spravujú určitými zákonmi. Ich rozmnožovanie deje sa vždy jedným a tým istým spôsobom. Prírodopis nás napr. učí, že zo pšeničného zrna vyrastie vždy len pšeničný klas a nie žihľava, z jablkového jadierka vyklíči jablň a nie hruška, od mačky pochádza mačka a nie pes atď. Tak to bolo, tak to je a tak to vždy bude, lebo tak to žiada prírodný zákon.

Z uvedených príkladov vidieť, že je vo svete všetko majstrovsky usporiadané. Každá vec má vo svete svoje vlastné miesto, svoj čas, svoj cieľ a opatrená je všetkým, čo k dosiahnutiu svojho cieľa potrebuje. Odkiaľ je tento poriadok vo svete? Životná skúsenosť nás učí, že kde je poriadok, tam musí byť aj nejaký poriadateľ. Keď napr. vidíme pekne usporiadanú izbu, ihneď si spomenieme na starostlivú domácu

paniu; keď vidíme výstavu, ihneď myslíme na jej poriadateľstvo. Je teda celkom prirodzené, že aj pri pohľade na poriadok vo vesmíre myslíme na jeho pôvodcu, na Pána Boha.

§ 5. Všetky národy zeme a všetci veľikáši ľudstva verili a veria v Boha.

Keď pozorne skúmame svet, prichádzame k presvedčeniu, že musí byť Boh. V presvedčení o jestvovaní Boha utvrdzuje nás však aj dejepis, ktorý nám hovorí, že v minulosti všetky národy zeme verily v Boha. V minulosti nebolo národa, ktorý by nebol mal vo svojej reči slova „Boh“. Predstava o Bohu bola síce u nevzdelaných národov nesprávna, ale za to bezbožného národa nebolo na zemi nikdy. Pri vykopávkach najstarších kultúr všade nachodíme stopy náboženstva. To nám je najlepším dôkazom, že ľudstvo hneď od počiatku svojho jestvovania poznalo Pána Boha.

Keď v Egypte okolo roku 2600 pr. Kristom stavali Cheopsovu pyramídu, pri kopaní základov našli zbytky starého neznámeho kostola.

Bezbožného národa nenájdeme ani v prítomnej dobe. Keby sme precestovali zem, našli by sme národy rozličného smýšľania a rozličných náklonností: ale by sme nenašli národa, ani mesta, ba ani len dedinky bez náboženstva a bez Boha. Tak nám hovorí náboženská štatistika, ktorá nám podáva obraz o náboženskom rozvrstvení kultúrnejších národov a to isté nám tvrdí aj etnológia, ktorá skúma náboženské pomery primitívnych národov. Či už teda skúmame život obyvateľov Európy, Ázie, Afriky alebo obyvateľov Ameriky a Austrálie, všade nachodíme u ľudí vedomie o Pánu Bohu (cestovatelia).

Presvedčenie o jestvovaní Pána Boha je teda majetkom všetkých národov a preto nie je možné, aby toto presvedčenie bolo bludné. Keď všetky národy zeme verily a veria v Boha, musí byť Boh. Nie je predsa možné, aby sa ľudstvo v jednej veci po toľké storočia mýlilo.

V presvedčení o jestvovaní Pána Boha utvrďujú nás aj najväčší mužovia ľudstva, ktorí verili v Boha a usilovali sa aj vedecky dokázať jeho jestvovanie. Veriacimi boli napr. Koperník, Kepler, Newton, Herschel, Leverrier, Volta, Ampere, Pasteur, Faraday, Davy, Marconi, Röntgen, Krištof Kolumbus, Michelangelo, Rafael atď.

Najväčší mužovia ľudstva boli teda veriacimi a len druhe a tret'oradí učenci a jednostranní namyslenci sa chvastali svojou neverou.

Keď všetky národy a najväčší mužovia dejín verili v Boha, prečo by sme mali o jeho jestvovaní pochybovať my, ľudia nepatrní?!

Spisovateľ Dennert uvádza zaujímavú štatistiku. Vypočítava 300 najväčších prírodovedcov a na koniec hovorí: „Skúmali sme stanovisko 300 prírodovedcov a lekárov. Stanovisko 38 neznáme. Z ostatných 262 bolo 242 veriacich, 15 ľahostajných a 5 (2%) bolo neveriacich.“

§ 6. Námietky proti jestvovaniu Pána Boha.

Nepriatelia náboženstva všelijakými námietskami sa snažia podkopať v ľuďoch vieru v Pána Boha.

1. Najčastejšie počujeme od nich slová: „*Niet Boha! Všetko je len príroda!*“ Pri počutí týchto ich slov hneď nám napadne myšlienka: Čo je príroda? Príroda je vlastne vesmír so všetkou svojou krásou, so všetkým tvorstvom, so všetkými prírodnými zjavmi a zákonmi. Avšak — ako sme videli — práve vesmír nás vedie k poznaniu Pána Boha. Náš rozum sa totiž pýta: Odkiaľ je tá príroda? A na túto otázku môžeme si odpovedať len slovami: Boh ju stvoril. Keď každá vec má svoju príčinu, musí ju mať aj príroda. V prírode vidíme pohyb, život a poriadok a rozum nám hovorí, že ten pohyb musí mať svojho pohybovateľa, život svojho pôvodcu a poriadok svojho poriadateľa (§ 1, 2, 3, 4). Príroda je veľký samočinný stroj a preto sa rozumný človek musí pýtať po jej pôvodcovi a inžinierovi práve tak, ako sa pýta po pôvodcovi a inžinierovi každého automatu.

2. Nepriatelia náboženstva veľmi často sa oháňajú aj slovami: „*Len to verím, čo vidím! Boha ešte nikto nevidel a preto neverím v neho!*“ — Toto tvrdenie nepriateľov však vôbec neobstojí. Keby sme sa v škole riadili zásadou „*Len to verím, čo vidím*“, naše vedomosti a znalosti by boli veľmi chatrné. Z celej zeme by sme poznali len tie kraje, ktoré sme precestovali. Z prírodopisu by sme znali len tie zvieratá, ktoré sme doma alebo v cirkuse videli. Z dejepisu by sme sa museli obmedziť len na tie udalosti, ktoré sa pred našimi očami odohraly. O nejakom vzdelávaní by za takýchto okolností nemohlo byť ani len reči a vedecký pokrok by bol celkom znemožnený. Keby sa napr. Kolumbus bol riadil zásadou „*Len to verím, čo vidím*“, nikdy by nebol objavil Ameriku; Leverrier by nikdy nebol objavil Neptuna. Rozumný človek sa preto nikdy neriadi zásadou „*Len to verím, čo vidím*“.

V živote veríme aj také veci, ktoré sme nevideli. Tak napr. veríme v kraje zámorské, veríme v osoby dejepisné atď. a nevideli sme ich. Ba veľa ráz veríme aj v také veci, ktoré celkom inakšie vidíme. Tak napr. veríme, že Slnce je 1,300.000 ráz väčšie ako naša Zem, že má podobu gule, že sa nepohybuje okolo Zeme atď. a svojimi očami to všetko vidíme inakšie. Keď teda veríme toľko veci nevidaných, prečo by sme neverili aj v Pána Boha, ktorý tak zrejmé stopy zanechal po sebe v prírode?!

3. Veľmi častou námietkou našich nepriateľov proti jestvovaniu Boha býva tvrdenie, že *svet povstal náhodnou srážkou atómov* a preto nevyžaduje nijakého Stvoriteľa. Toto tvrdenie bolo by na mieste len vtedy, keby vo svete panoval neporiadok a chaos. Vo svete však panuje prekvapujúci poriadok a zákonitosť a preto nemohol povstať „náhodou“. Zo skúsenosti vieme, že poriadok nepovstáva „náhodou“ a preto ani poriadok vo svete nemohol povstať náhodnou srážkou atómov. Smiešaním bielej, čiernej, zelenej, belasej a žltej farby ešte nikdy nevznikol obraz Murilla alebo Rafaela. Keď vysypeme do vetra za vrece litier, neutvorí sa nám z nich hymna „Hej, Slováci“. Keď pomiešame železo a iné kovy, nepovstane nám z nich „náhodou“ auto, lietadlo, stroj atď. „Náhodou“ ešte nikdy nič nepovstalo a preto

právom môžeme vyhlásiť, že nemohol povstať „náhodou“ ani svet so svojim tvorstvom a poriadkom. Pravdepodobnosť, že by z miliónov atómov bol vznikol „náhodou“ svet, rovná sa nule.

4. Ako dôvod proti jestvovaniu Pána Boha veľmi často bývajú uvádzané našimi protivníkmi aj *utrpenia, choroby, bolesti a nepríjemnosti životné*. Je to však nerozumné počínanie. Skúsenosť nás učí, že veľmi mnohé utrpenie zaviňujú si ľudia sami (zlosťou, nenávisťou, nesriadeným životom, nevedomosťou atď.) a Pán Boh ich od tohto utrpenia neoslobodí, lebo ich nechce pozbaviť slobodnej vôle. Keby si ľudia vždy a všade počínali podľa vôle božej, o veľa menej slz by tieklo na zemi. Mnohé zlo vo svete a v našom živote je len zdanlivé a my ho považujeme za zlo skutočné. Mnohé utrpenie má nejaký vyšší cieľ (Boh nás ním skúša, trestá alebo k sebe pritahuje), ale my to nechápeme. Keď takto pozeráme na utrpenie vo svete, vtedy aj uprostred najväčšej biedy vieme zvoliť „Buď vôľa tvoja!“ Utrpenie nás vtedy neoddiali od Pána Boha, ale nás privedie k nemu.

5. Konečne okrem uvedených námietok často počujeme z úst našich nepriateľov aj slová: „Keď *každá vec má svoju príčinu, odkiaľ teda pochádza Pán Boh?*“ Na túto otázku odpovedá nám katechizmus slovami „Boh bol vždy a bude vždy, on je večný“. Táto odpoveď zakladá sa na slovách samého Boha, povedaných ešte v Starom Zákone. Okrem toho však aj na slovách Pána Ježiša, ktorý svojím životom, svojimi zázrakmi a proroctvami a najmä svojím zmŕtvychvstaním dokázal, že je pravý Boh. Vševediaci Boh nás bezpochyby najlepšie mohol poučiť o tejto dôležitej otázke.

§ 7. Bezbožníctvo.

Bezbožníctvo je smer, ktorý popiera jestvovanie Pána Boha. Prívrženci tohto smeru nazývajú sa neznabohmi.

1. *Bezbožníctvo nemá nijakého rozumového podkladu.* Neznabohom popri všetkej ich snahe sa totiž nepodarilo

vyvrátiť rozumovými dôvodmi vieru v Pána Boha. Vedecký pokrok posledných desaťročí ani len najmenej nepodkopával túto vieru, ba ju ešte upevnil. Sú totiž niektoré otázky, na ktoré nám veda nevie odpovedať a ktoré si bez Boha neobjasníme nikdy. Takýmito sú napr.: odkiaľ je vesmír, odkiaľ je pralátka našej zeme a celej slnečnej sústavy, odkiaľ je život na zemi, odkiaľ je pohyb a poriadok vo vesmíre? Na všetky tieto otázky majú neznabohovia len jednu odpoveď: nevieme. Takáto odpoveď však vážne rozmýšľajúceho človeka uspokojit' nemôže. Preto bezbožníctvo nepresvedčuje ani len svojich vlastných prívržencov a vyznávačov. Najlepším dôkazom toho nám je okolnosť, že sa jeho hlásatelia na smrteľnej posteli vracajú k viere v Boha. Voltaire si napr. žiadal pred smrťou kňaza.

2. *Príčinu bezbožníctva nemožno hľadať v rozume a v učení, ale ju treba hľadať niekde inde.* a) Prvou jej príčinou býva náboženská *nevedomosť a povrchnosť*. Mnohí ľudia si nesprávne vykladajú jednotlivé náboženské pravdy a nemajú dostatočných náboženských vedomostí. Nie je potom div, že sa stávajú neznabohmi. b) Druhou príčinou bezbožníctva býva *hriešny život*. Väčšina neznabohov len preto popiera Boha, lebo sa nechce riadiť božími zákonmi. Príčina ich nevery nebýva teda vo „Verím v Boha“, ale skôr v „Desatore“. Zo skúsenosti vieme, že v prvom rade tí popierajú Boha, ktorí majú záujem na tom, aby ho nebolo.

3. *Bezbožníctvo je najväčším nešťastím jednotlivcov, rodín a štátov.* Pozbavuje človeka duševného pokoja a otriasa aj jeho mravným životom. Podkopáva základy spoločenského života (krádeže, vraždy, podvody atď.) a podryva verejnú mravnosť. Ved' keď nie je Boha, človek slobodne môže páchať zločiny, len nech sa nedostane do rúk svetskej spravodlivosti. Tým je ohrozená majetková bezpečnosť a znemožnený akýkoľvek život ľudský. Smutné následky bezbožníctva jasne nám dokazuje francúzska revolúcia a najnovšie revolúcia ruská a španielska.

II. Človek má nesmrteľnú dušu.

§ 8. Kde hľadať dušu človeka?

Druhou základnou pravdou každého náboženstva je pravda, že človek má nesmrteľnú dušu.

O jestvovaní duše presvedčená je ohromná väčšina ľudstva, ale zato nájdú sa aj takí ľudia, ktorí jestvovanie duše popierajú. Za našich čias často počujeme napr. slová: „Lekári rozpitvali telo ľudske, ale duše v ňom nenašli.“ — Toto tvrdenie hmotárov je veľmi nerozumné, ba až smiešne. Človek týmito slovami sa oháňajúci podobá sa tomu mužovi, ktorý si vypustil vtáčika z kletky a potom ho v nej hľadal aj vtedy, keď ten vtáčik už veselo spieval na strome v blízkej záhrade. V prázdnej kletke vtáčika darmo hľadáme a v mŕtvom tele dušu tiež nenájdeme. Dušu musíme hľadať v živom tele a poznávame ju podľa jej účinkov.

§ 9. Človek má dušu.

Na prvý pohľad tak sa nám zdá, že sa človek skladá len z hmoty. Keď však lepšie pozorujeme seba samých, presvedčíme sa, že je v nás okrem hmoty nášho tela aj čosi iné.

1. V živote napr. stále hovorievame: „ja viem, ja vidím, ja robím, ja sa pamätám, ja chcem atď.“ Avšak týmto *naším* „ja“ *nemôže byť len samo naše telo*. Naše telo je totiž deliteľné, ale naše „ja“ deliť nemožno. Lekár nám môže amputovať ruky, môže nám odňať obidve nohy, môže operatívne odstrániť niektoré naše údy; ale naše „ja“ tým ani len najmenej neutrpí. Naše „ja“ ostáva aj naďalej celým. O polovici alebo štvrtine svojho „ja“ človek zdravého rozumu rozprávať nemôže. Každá hmota je deliteľná, ale naše „ja“ je nedeliteľné. Z tohto vidieť, že naše „ja“ nepozostáva len zo samej hmoty, ale sa skladá aj z čohosi iného. Touto druhou složkou nášho „ja“ je naša duša.

Duša ľudská je bytnosť duchovná a od tela podstatne rozdielna, nehmotná a nezložená z častok.

Duša ľudská spôsobuje to, že človek nielen žije a cíti (ako zvieratá), ale aj myslí a chce. Táto duša je síce viazaná na telesné ústrojenstvo, ale môže žiť aj bez neho. Tým sa líši od duše rastlinnej a zvieracej, ktorá hynie spolu s rastlinou alebo s telom zvieračím.

2. Lekárska veda nás učí, že *sa naše telo stále obnovuje a mení*. V našom tele je stála výmena látok, ktorá sa v mladom veku deje rýchlejšie, v starobe pomalšie. Táto výmena látok deje sa celkom nebadateľne a má za následok, že po 7-8 rokoch z terajšej hmoty nášho tela neostane na nás ani len najmensej čiastočky. Dnes je už vedecky celkom dokázané, že sa naše telo v živote niekoľko ráz úplne obnoví a vymení. Vymenia sa nám kosti, vymení sa nám mozog, vymení sa nám svalstvo atď., *ale my sa za to necítíme byť inými*. V určitom čase vymenia sa všetky bunky nášho tela, ale naše „ja“ ostáva nezmenené. My sme tí istí, ako sme boli v ľudovej škole: tí istí, ako sme boli v detskom veku: tí istí, ako sme boli pri detských hračkách atď. Okrem meniacej sa hmoty nášho tela je teda v nás aj čosi nezmeniteľné a od hmoty nášho tela neodvislé. Je v nás od hmoty nášho tela rozdielna a zmenám nepodliehajúca duša.

O jestvovaní duše do istej miery svedčí nám naša pamäť. Človek sa celkom dobre pamätá na udalosti svojho detstva. Hoci od jeho detstva uplynuly azda aj celé desaťročia, zážitky jeho detského veku predsa len nevymizly z jeho pamäti. Keby človek bol len hmotou-telom, takéto niečo by nebolo možné. Po 7-8 rokoch by sa človek nemohol na nič pamätať, lebo sa hmota jeho tela (teda aj mozog) medzitým už celkom premenila.

3. V živote človeka pozorujeme nielen činnosť telesnú, ale aj *činnosť duševnú*. Takou duševnou činnosťou je napr. myslenie a chcenie (rozum a vôľa). Človek rozmýšľa, uvažuje a to nielen o veciach smyslom prístupných, ale aj o veciach nadmyselných a duchovných. Okrem toho však človek aj túži a tiež nielen po veciach smyslom prístupných, ale aj po veciach nadmyslových a duchovných. Výsledkom ľudského myslenia a chcenia je všetok ľudský pokrok, všetka veda, všetko umenie. Uvedená duševná

činnosť človeka je tak obdivuhodná, že nemôže byť len výplodom nášho hmotného tela. V hmote nemôže predsa vzniknúť voľačo nehmotného. Nikto nedá, čo sám nemá. Je preto nemožné, aby v hmote vznikly myšlienky a túžby. Duševná činnosť človeka nemôže byť teda výsledkom telesnej činnosti človeka a predpokladá duchovnú dušu.

Hmotári hovoria, že duševná činnosť v hmotnom tele vzniká vraj tým istým spôsobom ako výbušná schopnosť pušného prachu. Súčiastky pušného prachu: síra, sanitra a uhlie samy od seba vraj nemajú výbušnej schopnosti, ale spoločne áno. Podobne je to vraj aj s mozgom. Jednotlivé čiastky mozgu samy od seba vraj nemajú rozmyšľajúcej schopnosti, ale spoločne áno. Tento vtipný príklad má však jednu veľkú chybu. Páni hmotári zabúdajú na to, že sanitra, síra a uhlie samy od seba nikdy sa nesjednotia v pušný prach, ale ich spojenie prevádza človek. Podobne je to aj so súčiastkami mozgu ľudského. Ani tie sa samy od seba nespoja k rozmyšľaniu, ale ich k tomu privádza v ľudskom tele sa skrývajúca duša.

Mozog a nervová sústava nie sú príčinou myslenia a chcenia, ale len nástrojom duše. Medzi nimi a dušou je asi taký pomer ako medzi hudobným nástrojom a umelcom, medzi telefónom a telefonistkou, medzi mikrofónom a prednášateľom. Dokiaľ je mozog zdravý, duša môže na ňom účinkovať, ale keď mozog ochorie, tak duševná jeho činnosť prestáva. Šialenstvo nie je chorobou duše, ale len škodlivé pôsobenie rozličných kazivých činiteľov na nervové ústrojenstvo a mozog ľudský.

§ 10. Duša človeka je nesmrteľná.

Pri smrti človeka odlúči sa duša od tela a po tomto jej odlúčení telo ľudské navráti sa do zeme. Duša človeka však žije ďalej, je nesmrteľná.

1. *Nesmrteľnosť duše ľudskej dokazuje nám veda.* Učenci nám tvrdia, že vo svete nič nezanikne úplne. Kameň môžeme napr. roztĺcť na tisíce kúskov, môžeme ho rozmlietť na prach: ale celkom zničiť ho nemôžeme. Francúzsky učenec Lavoisier (1785) dokázal, že hmotu nemožno zničiť, nanajvýš ju možno len premeniť. Tento jeho zákon sa volá „zákonom o zachovaní hmoty“ alebo zákonom Lavoisierovým. Podobný zákon známe aj o energii (sile) a ten sa volá „zákon o zachovaní energie“.

Tento zákon nám zas hovorí, že je vo vesmíre nezničitelná aj energia. Energia vo vesmíre je síce podrobená istým zmenám (mení sa na tepelnú, elektrickú atď.), ale za to je nezničitelnou práve tak ako aj hmota. Zdanlivá strata energie je vlastne len premenou istej energie na energiu iného druhu. O koľko ubudne jednej energie, o toľko vzrastie energia druhá. Ohľadom energie platí teda zákon, že je množstvo energie vo svete stále. — Ako vidieť, prírodné vedy nás učia, že je hmota a energia vo svete nezničitelná. Z toho však vyplýva, že musí byť nezničitelnou aj energia duševná, ktorej ďakujeme za vedu, umenie, techniku, literatúru a všetku ľudskú kultúru. Inými slovami nezničitelnou a nesmrteľnou musí byť aj duša človeka.

2. *Nesmrteľnosť duše ľudskej dokazuje rozum človeka.* Smrť hmotného tela je rozklad, rozloženie ľudského tela na častky. Duša človeka je však duchovná bytnosť. Ako bytnosť duchovná je nehmotná a nedeliteľná, nepozostáva z častok a preto sa nemôže rozpadnúť. Z toho nasleduje, že nemôže zomrieť a je nesmrteľná.

3. *Nesmrteľnosť duše vyžaduje naša túžba po šťastí.* Každý človek túži po šťastí. Ľudia sa síce líšia od seba povahou, smýšľaním, schopnosťami; ale sa shodujú v túžbe po šťastí a blaženosti. Všetci bez výnimky chcú byť šťastnými a blaženými. Túžba po šťastí je každému človekovi vrodená, vstúpil mu ju sám Pán Boh. Na zemi však úplného šťastia nedosiahneme. Život má síce aj svoje radosti, ale tie trvajú len veľmi krátky čas. Niet zemskej radosti, ktorá by trvalo prebývala v našej duši a niet človeka, ktorý by bol na zemi celkom šťastný. Každý má svoje bôle a žiale. Právom sa teda nazýva svet „slzavým údolím“. Popri tom všetkom nás však najnovšie vedecké objavy učia, že celý svet je účelne zariadený. Keď nám teda Pán Boh vstúpil do srdca túžbu po šťastí, túto túžbu musí dakedy aj vyplniť. Na zemi ju vyplniť nemôže. Aby ju mohol vyplniť aspoň po smrti, musí byť naša duša nesmrteľná.

4. *Nesmrteľnosť duše ľudskej vyžaduje spravodlivosť božia.* Spravodlivosť žiada, aby dobrý skutok bol vždy odmenený a

hriech trestaný. Takejto spravodlivosti však vo svete nenachádzame. a) Svetská spravodlivosť **nevie odmeniť všetky dobré skutky**. Väčšina dobrých skutkov ostáva napr. na zemi bez odmeny. Najväčší svätí a dobrodinci ľudstva obyčajne neboli odmenení za svoje dobré skutky, b) Svetská spravodlivosť **nemôže všetky zločiny trestať primeraným spôsobom**. Veľa rás sa totiž stáva, že malí zločinci bývajú trestaní a veľkí zločinci ujdú svetskej spravodlivosti (spáchajú samovraždu). c) Svetská spravodlivosť **veľa rás ani nemôže niekoho potrestať primerane**. Keď voľakto spácha vraždu, býva popravený; ale čo môže svetská spravodlivosť urobiť s tým, ktorý povraždil celé stovky ľudí?

Nemôže byť teda ani len najmenej pochybnosti o tom, že na svete niet úplnej spravodlivosti (dobrí trpia a zlým sa dobre vodí). Z toho však plynie pre nás veľké poučenie. Naše náboženstvo nás učí, že je Boh spravodlivý. On dobré odmeňuje a zlé trestá. Na zemi túto spravodlivosť nezakusujeme v plnej miere a preto právom usudzujeme, že náš život pozemský má svoje pokračovanie v záhrobí. Spravodlivosť božia nás núti k presvedčeniu, že duša človeka musí byť nesmrteľná.

5. *Nesmrteľnosť duše ľudskej dokazuje nám všeobecné presvedčenie národov.* Dejiny hovoria, že všetky národy zeme verily v nesmrteľnosť duše ľudskej a etnológia a štatistika nám svedčia, že viera v nesmrteľnosť duše nevymizla zo srdca ľudských podnes. Nesmrteľnosť duše ľudskej práve tak hlása náboženstvo pohanské ako aj náboženstvo židovské alebo kresťanské. Právom môžeme povedať, že viera v nesmrteľnosť duše je spoločným majetkom celého ľudstva. Keď všetky národy zeme verily a veria v nesmrteľnosť duše, duša ľudská musí byť nesmrteľná. Nie je predsa možné, aby sa ľudstvo v tejto dôležitej otázke po toľké tisícročia mýlilo.

Starí Egyptania verili v st'ahovanie duší. Gréci a Rimani mali svoje podsvetie. Slovani verili, že duša po smrti opustí telo v podobe vtáka a obletuje ho až do spálenia. Potom však odlietne do neznámej zeme.

Starý zákon o duši človeka hovorí: „Navráti sa prach do svojej zeme, odkiaľ bol vzatý a duch vráti sa k Bohu, ktorý ho „dal“ (Kaz. 12, 7).

6. Vieru v *nesmrteľnosť duše ľudskej nachádzame aj u najväčších priekopníkov vedy a umenia.*

7. *Nesmrteľnosť duše ľudskej hlásal konečne aj Pán Ježiš Kristus, ktorý svojim životom, svojimi zázrakmi a prorockými, najmä však svojim zmŕtvychvstaním dokázal, že je pravým Bohom. Pán Ježiš pri každom svojom kroku rozprával o nesmrteľnosti duše ľudskej (podobenstvo o boháčovi a Lazárovi, o nemilosrdnom služobníkovi atď.) a vo svojich rečiach učil, že celý náš život je len prípravou na život večný. Keby sme aj nemali iného dôkazu pre nesmrteľnosť duše, už aj samé slová Pána Ježiša by nám postačily k presvedčeniu, že duša ľudská je nesmrteľná.*

„Neshromažďujte si poklady na zemi, kde hrdza a mol' kazí, kde sa kmíni podkopávajú a kradnú. Ale si shromažďujte poklady v nebi, kde hrdza a mol' nekadí a kde sa kmíni nepodkopávajú.“ (Mat. 6, 19-20).

§ 11. Pojem náboženstva.

Náš zdravý rozum nás nevyhnutne vedie k poznaniu Pána Boha a nesmrteľnosti duše ľudskej. Rozmýšľajúci človek ním poznáva, že je odvislý od Pána Boha a že má aj isté povinnosti voči Bohu. Keď človek uznáva svoju závislosť od Pána Boha a keď plní aj svoje povinnosti voči nemu, má náboženstvo. *Náboženstvo je teda uznanie ľudskej závislosti od Pána Boha a plnenie povinností voči nemu.*

§ 12. Význam náboženstva.

Náboženstvo je najprednejšou povinnosťou človeka a súčasne aj významným činiteľom tak v živote jednotlivcov, ako aj v živote rodiny a štátu.

1. *Náboženstvo prospieva jednotlivcovi*, lebo a) odpovedá mu na najdôležitejšie otázky životné, na ktoré veda odpovedať nemôže. Takými otázkami sú: Odkiaľ sme? Načo žijeme? Čo je našim životným cieľom? b) naplňuje ho spokojnosťou aj uprostred najväčších nepríjemností životných.

2. *Náboženstvo zabezpečuje blaho rodiny a štátu*, nakoľko pestuje mravnosť, poctivosť, svedomitosť, vytrvalosť, šľachetnosť, ktoré sú základom života rodinného, spoločenského a štátneho.

Ľudstvo preto vždy malo v úcte náboženstvo a s úctou sa chovali voči náboženstvu aj najväčší štátnici a veľikáši ľudstva.

§ 13. Pôvod náboženstva.

Pôvod náboženstva vysvetľujú si nepriatelia rozličným spôsobom.

1. Niektorí tvrdia, že sa *náboženstvo vyvinulo zo strachu* pred búrkou a bleskom, za ktorými vraj ľudia tušili nadpozemské bytnosti. Táto mienka je veľmi stará a v minulosti mala veľa zástancov, ale dnes už vôbec neobstojí. Dejiny nám totiž svedčia, že ľudstvo najprv uctievalo božstvá dobré a len potom božstvá zlé. Podľa tvrdenia nepriateľov by to však malo byť naopak: ľudia by najprv boli mali uctievať božstvá zlé a len potom božstvá dobré. Tvrdenie, že náboženstvo vzniklo zo strachu, odporuje však aj našej životnej skúsenosti. V živote totiž skúsujeme, že dieťa najprv musí o strašidlách počuť a len potom sa ich môže báť. Z toho nasleduje, že aj pračlovek najprv musel Boha poznať a len potom sa ho mohol báť. Človek až vtedy mohol búрку a blesk pripisovať nejakej vyššej bytnosti, keď o tej bytnosti už vedel. Dejiny nám konečne svedčia, že človek vždy mal náboženstvo a nebol k nemu privedený až neskoršie.

2. Iní naši nepriatelia hovoria, že *náboženstvo vymysleli kňazi*, ale ani táto mienka nemá vážnejšieho podkladu. Kňaz je predsa osobou služby božej zasvätenou a preto najprv muselo byť náboženstvo a len potom mohlo byť zavedené kňazstvo. Dejiny

nám hovoria, že ľudia najprv mali náboženstvo a kňazstvo si zaviedli až neskôršie. Už napr. aj Adam a Eva verili v Boha a stav kňazský zavedený bol až za Mojžiša. U jednotlivých národov zo začiatku otec rodiny konal služby kňazské a ešte aj dnes sú národy, ktoré majú náboženstvo a nemajú kňazstvo. Tvrdenie, že náboženstvo vymysleli kňazi, je až smiešne. Podobá sa tvrdeniu, že železničiari vymysleli železnicu. Najprv musela byť železnica a len potom mohli byť železničiari. Najprv muselo byť náboženstvo a len potom mohol byť sluha náboženstva — kňaz. Konečne sa nám ešte vždy natíska otázka: Ktorý kňaz vymyslel náboženstvo? Kde? Kedy? Na tieto otázky nám totiž prívrženci uvedeného tvrdenia odpovedať nevedia.

3. Nájdú sa aj takí nepriatelia, ktorí hlásajú, že *náboženstvo vymysleli štátnici*. Ich mienka však neobstoí pred vážnou kritikou. Dejepis nám hovorí, že ľudia už dávno pred utvorením štátov mali náboženstvo. Náboženstvo bolo teda už dávno pred štátnikmi a politikmi a preto nemohlo byť nimi vymyslené. Štátnici sa na náboženstvo len odvolávali. Robili to preto, aby svojim nariadeniam získali väčšej vážnosti. Okrem toho je dokázané aj to, že náboženstvo nemožno ľuďom len tak ľahko nanútiť. Náboženstvo žiada totiž od človeka základnú zmenu života a preto sa človek nerád podrobuje jeho zákonom. Keby sa nejakému štátnikovi aj bolo podarilo svojim poddaným nanútiť náboženstvo, títo by sa toho náboženstva neskôršie rozhodne boli zbavili. Z toho nasleduje, že štátnici nemohli vymyslieť náboženstvo a odvolávali sa naň až vtedy, keď ono už bolo majetkom ich poddaných.

Pôvod náboženstva treba hľadať v *človekovi a v Bohu zároveň*. Človek je rozumný tvor, má rozum. Týmto svojim rozumom už aj v dávnej minulosti poznal, že a) je Boh a b) že má nesmrteľnú dušu a preto už od najstarších časov Boha uctieval a jemu sa klaňal. To je však ešte len jeden koreň náboženstva, z ktorého by nebola mohla vyrásť celá náboženská sústava. Aby človek mal dokonalé náboženstvo, Boh sám sa snížil k nemu a poučil ho o niektorých pravdách náboženských. Náboženstvo má teda dva korene: jedným je *rozum človeka* a druhým *zjavenie božie*.

DRUHÁ ČIASTKA.

O zjavení božom.

§ 14. Pojem zjavenia božieho.

Človek svoj pomer k Pánu Bohu môže poznať dvojakým spôsobom: 1. svojím vlastným rozumom, 2. božským poučením.

1. Keď človek pozoruje vesmír, prichádza k presvedčeniu, že ten vesmír musí mať nejakého pôvodcu. V prírode, vo vesmíre nachádza totiž stopy, ktoré ho privádzajú k poznaniu Pána Boha. Toto poznanie Boha a prípadne aj iných pravd náboženských volá sa **prírodným zjavením božím**.

2. Pán Boh však aj sám poučil ľudí o niektorých pravdách náboženských. V Starom zákone rozprával sa napr. s patriarchami, s Mojžišom a v Novom zákone poučoval ľudí, skrze Pána Ježiša Krista. Toto poučovanie ľudí samým Bohom nazýva sa **nadprírodným zjavením božím**.

Nadprírodné zjavenie božie je teda také náboženské poučenie, ktorého sa dostalo ľuďom od samého Pána Boha.

§ 15. Zjavenie božie je možné.

Zjavenie božie je možné, lebo: 1. Boh môže ľuďom zjavovať pravdy náboženské, 2. človek môže od Boha prijímať náboženské poučenie.

1. *Boh môže ľuďom zjavovať pravdy náboženské*, lebo a) je vševediaci, b) je všemohúci. Boh vo svojej vševeducnosti pozná všetky pravdy náboženské a vo svojej všemohúcnosti môže o nich človeka poučiť vhodným spôsobom.

2. *Človek môže od Boha prijímať náboženské poučenie.* Človek prijíma poučenie aj od ľudí (napr. v matematike, vo fyzike, v dejepise, v zemepise atď.), prečo by teda nemohol prijať takéto poučenie aj od samého Boha? Keď môžeme byť vzdelávaní jednoduchými ľuďmi, prečo by sme nemohli byť poučovaní a vzdelávaní aj Pánom Bohom!?

O možnosti zjavenia božieho presvedčené sú všetky národy zeme. Jednotlivé národy neprpisujú totiž pôvod svojho náboženstva ľuďom, ale zjaveniu božiemu. Najväčší myslitelia Grékov a Rimanov (Platón, Cicero napr. rozprávajú, že sa ich predkovia naučili náboženstvu zo zjavenia božieho.

§ 16. Zjavenie božie je potrebné.

Rozum ľudský dokázal už veľmi veľa, ale na poli náboženskom predsa je len slabý a nedokonalý. Mnohé náboženské pravdy poznávame síce už aj svojím zdravým rozumom, ale je veľa aj takých právd náboženských, ktoré svojím rozumom poznať nemôžeme. Svojím rozumom napr. poznávame, že je Boh, že máme nesmrteľnú dušu, že Boha treba uctievať atď.; ale takéto poznanie Boha vyžaduje veľa premýšľania, štúdia a času a toho sa každému nedostáva. Každý človek nemôže byť učencom a nemá vzdelania, času a schopnosti k poznávaniu Boha a preto by väčšina ľudí tieto dôležité pravdy vôbec nepoznala alebo by sa s nimi soznámila len čiastočne. O Pánu Bohu chce však vedieť každý človek a chce o ňom vedieť viac, ako toho poznal svojím vlastným rozumom. Preto sa pýta: Aký je Boh? Na čo sme na svete? Čo nás čaká po smrti? Ako mám Bohu slúžiť? Čo máme robiť a čoho sa chrániť? Na tieto otázky mu však ľudský rozum sám od seba nevie odpovedať alebo mu na ne odpovedá len neisto (mýli sa predsa aj pri veciach čisto svetských a hmotných). Je preto potrebné, aby na tieto otázky odpovedal človekovi Pán Boh. Inými slovami na objasnenie a poznanie náboženských právd nepostačuje človekovi len rozum, ale mu je potrebné aj zjavenie božie.

§ 17. Zjavenie božie je historickou skutočnosťou.

Pán Boh skutočne poučoval ľudí o niektorých pravdách náboženských. Hodnoverne nám o tom rozpráva Písmo sväté.

Písmo sväté je sbierka tých kníh, ktoré z vnuknutia Ducha svätého boli napísané.

Písmo sväté nazýva sa bibliou. Slovo biblia pochádza od gréckeho slova biblos-kniha.

Slová „z vnuknutia Ducha svätého“ znamenajú, že Duch svätý pisateľov Písma svätého zvláštnym spôsobom osvietil, k písaniu povzbudil a pri písaní od každého omylu chránil.

Písmo sväté nazýva sa „sbierkou kníh“ lebo obsahuje 72 rozličných kníh.

Písmo sväté delíme na Starý zákon a Nový zákon.

Starý zákon opisuje nám to zjavenie božie, ktoré dal Boh ľuďom pred narodením Krista Pána.

Nový zákon opisuje to zjavenie božie, ktoré dostali ľudia od Krista Pána a jeho apoštolov.

Zjavenie božie, opísané v Písme svätom rozdeľujeme teda na:

I. starozákonné alebo prípravné a

II. novozákonné alebo kresťanské.

Zjavenie starozákonné alebo prípravné opísané je v Starom zákone a zjavenie novozákonné alebo kresťanské opísané je v Novom zákone.

I. Starozákonné alebo prípravné zjavenie božie.

§ 18. Pojem starozákonného zjavenia božieho.

Starozákonným zjavením nazýva sa to náboženské poučenie, ktoré dal Pán Boh ľuďom ešte pred narodením Krista Pána. Boh pred narodením Krista Pána sa častejšie zjavoval ľuďom a postupne poučoval ich o pravdách náboženských. Tak napr. zjavoval sa už prvým ľuďom, potom ich potomkom, neskôr skrze patriarchov, Mojžiša a prorokov národu izraelského. Stredom všetkých týchto zjavení bola osoba Vykupiteľa, ktorého Boh hneď na začiatku sveta prisľúbil ľuďom. Celé starozákonné zjavenie božie je vlastne len prípravou na príchod Vykupiteľa a preto sa volá prípravným zjavením božím.

§ 19. Pramene starozákonného zjavenia božieho.

Starozákonné zjavenie božie opisuje nám Starý zákon.

Starý zákon obsahuje 45 kníh a to:

1. 21 kníh dejepisných,
2. 7 kníh mravoučných a
3. 17 kníh prorockých (štyria veľkí proroci s Baruchom a dvanásť malých prorokov).

Knihy dejepisné opisujú nám biblické udalosti. Medzi knihy dejepisné patria: 5 kníh Mojžišových (Kniha pôvodu, Exodus, Levitikus, Numeri a Deuteronomium), kniha Jozue, kniha sudcov, kniha Ruth, 4 knihy kráľovské, 2 knihy Paralipomenon, kniha Ezdráša a Nehemiáša, kniha Tobiaš, kniha Judith, kniha Esther a 2 knihy Makabejské.

Knihy mravoučné podávajú nám mravnostné predpisy národa židovského. Mravoučnými knihami sú: kniha Jób, kniha žalmov, kniha Prísloví, kniha Kazateľ, Pieseň piesní, kniha Múdrosti a kniha Ježiša Siracha.

Knihy prorocké opisujú nám život a proroctvá Bohom poslaných prorokov. Prorockými knihami sú: Izaiáš, Jeremiáš, Ezechiel, Daniel (veľkí proroci), Ozeáš, Joel, Amos, Abdiáš, Jonáš, Micheáš, Nahum, Habakuk, Sofoniáš, Haggeus, Zachariáš a Malachiáš.

Knihy Starého zákona písané sú prevažnou väčšinou v reči hebrejskej, len niektoré úryvky Daniela a Ezdráša sú písané aramejsky. Kniha Múdrosti a druhá kniha Makabejská boli pôvodne napísané grécky.

V gréckom preklade sa nám zachovali: Baroch, Tobiaš, Judith, prvá kniha Makabejská, Sirach a niektoré časti knihy Esther a Daniel, ktoré boli pôvodne napísané hebrejsky alebo aramejsky.

Najstarším prekladom Starého zákona je grécka Septuaginta (LXX), zhotovená v Alexandrii okolo roku 250 pred Kr. za spolupráce 72 židovských učencov. Obsahuje preklad piatich kníh Mojžišových a ostatných kníh starozákonných.

§ 20. Biblické „dni“.

V starozákonnom zjavení božom stojí (Mojž. 1.), že Pán Boh stvoril svet za šesť „dní“. Prírodovedci naproti tomu tvrdia, že vývoj našej zeme trval celé tisícročia. Na prvý pohľad by sa teda zdalo, že si veda a viera v otázke stvorenia sveta protirečia, ale v skutočnosti nie je tomu tak.

Biblické slovo „deň“ nemusíme totiž brať doslovne. Prvá kniha Mojžišova, pojednávajúca o stvorení sveta napísaná bola pôvodne hebrejsky a hebrejské slovo „jóm“ — deň neznamená len deň, ale aj vek, dobu, obdobie. Vyplýva to zo slovnej chudoby jazyka hebrejského. Hebrejská reč je na výrazy veľmi chudobná. Má len niekoľko tisíc (asi 6000) slov, kým napr. spisovná gréčtina ich mala až do stotisíc. Keď má voľakto len jedny šaty, musí ich častejšie obliekať. Židia mali len málo slov a preto toho istého slova museli častejšie používať. Tak napr. slovo „brat“ u Židov neznamenal len brata v dnešnom slova smysle, ale aj ďalšieho príbuzného, ako sa o tom môžeme presvedčiť aj v samom Písme svätom.

Prvá kniha Mojžišova nazýva Lota „bratom“ Abrahámovým a v skutočnosti bol Lot len Abrahámovým synovcom. Jakub sa svojmu strýcovi Labanovi predstavuje ako syn jeho sestry Rebeky a Laban ho predsa nazýva svojim „bratom“. (I. Mojž. 29-15.)

Za takýchto okolností nie je teda celkom nič divného na tom, že aj hebrejské slovo „jóm — deň neznamená v Písme svätom len deň v našom slova smysle (24 hodín), ale aj dlhšiu dobu, vek, obdobie.

Naša reč je na výrazy dost' bohatá a predsa užíva slovo deň, včera, dnes, zajtra aj v rozšírenom smysle. („Včera to bolo tak a tak, ale dnes je to už inakšie“). Pod týmito slovami aj v našej reči veľmi často rozumieme dobu, obdobie, ktorých trvanie bližšie určiť nevieme. Keď naša materčina môže niektoré slová užívať v rozšírenom smysle, prečo by nemohlo užívať aj Písmo sväté slovo „deň“ v smysle rozšírenom?

Písmo sväté aj samo nám dáva tušiť, že slovo „jóm — deň“ v správe o stvorení sveta nemáme brať doslovne, ale ho treba brať v rozšírenom smysle. V prvej svojej kapitole rozpráva nám totiž o tom, že sa slnko ukázalo na nebi až na štvrtý „deň“. Skúsenosť nás učí, že sa dĺžka dňa riadi podľa slnka a že deň trvá od jedného východu slnka až do druhého. Keď sa teda slnko podľa správ Písma svätého ukázalo až na štvrtý „deň“, v prvé tri „dni“ o jeho východe nemohlo byť ani len reči. Z toho však nasleduje, že prvé tri „dni“ biblické v zpráve o stvorení sveta nemohly byť dňami slnečnými. No, a právom usudzujeme, že neboly slnečnými dňami ani ostatné „dni“ biblické.

Biblické „dni“ nemáme teda brať doslovne. Boly to „dni“, ktorých trvanie zná len vševediaci Boh.

V tomto smysle chápali biblické „dni“ už aj najstarší cirkevní spisovatelia ako Origenes, sv. Hilarius, sv. Augustín a iní.

Rozdelenie stvorenia sveta na šesť „dni“ líši sa síce od rozdelenia vývoja zemskeho u prírodovedcov, ale nás to mýliť nemôže. Medzi Mojžišom a našou dobou uplynuly už celé tisícročia a bolo by to priamo zázrakom, keby sa tieto dve rozdelenia shodovaly. Dnešní dejepisci sa napr. tiež neshodujú v rozdelení dejepisu, ako by sa teda mohli shodovať vedecké názory nášho veku s názormi ľudí, žijúcich niekoľko storočí pred narodením Kristovým? Naša zem vo svojich začiatkoch prešla všelijakými zmenami a preto jej vývoj možno rozdeliť na

toľko období, na koľko sa komu páči. Písmo Sväté rozdeľuje ho na šesť období z dôvodov čisto náboženských. Týmto svojím rozdelením stvorenia sveta chcelo Písmo sväté pohnúť ľudí k tomu, aby po príklade Pána Boha aj oni šesť dní pracovali a siedmy deň zasvätili.

§ 21. Biblia a veda o stvorení sveta.

Najstaršie dejiny našej zeme opisuje nám Písmo sväté takto:

1. Prvý „deň“ stvoril Pán Boh svetlo.
2. Na druhý „deň“ stvoril „oblohu“.
3. Na tretí „deň“ oddelil vodu od suchej zeme.
4. Na štvrtý „deň“ učinil slnko, mesiac a hviezdy.
5. Na piaty „deň“ stvoril vodných tvorov a vtáctvo.
6. Na šiesty „deň“ stvoril zemských tvorov a človeka.

V prvé tri „dni“ spomína nám Písmo sväté stvorenie miest pre tvorstvo — stvorenie neba a zeme — a v druhé tri „dni“ nám opisuje zaplnenie týchto miest tvorstvom. Teda: I. 1. oddelenie svetla od tmy, 2. oddelenie oblohy (vrchné vody) od zeme, 3. oddelenie vody od suchej zeme. II. 1. na nebi spomína stvorenie slnca, mesiaca a hviezd, 2. vo vodách spomína stvorenie rýb a vo vzduchu stvorenie vtáctva, 3. na zemi spomína stvorenie zvierat a ľudí. Rastliny sú svojimi koreňami pripútané k zemi a preto ich stvorenie nespomína zvlášť. Písmo sväté považuje ich za okrasu zeme a preto ich stvorenie spája so stvorením zeme.

Pri líčení stvorenia sveta musíme si uvedomiť, že *nás Písmo sväté nechce učiť vede* (hvezdárstvu, geológii, prírodopisu atď.), *ale nás učí náboženstvu*. Písmo sväté právom by sme mohli nazvať náboženskou kázňou, ktorej cieľom je poučiť človeka o pravdách náboženských. Moderný kazateľ vo svojej kázni odvoláva sa obyčajne na vedecké názory terajšej doby a Písmo sväté pri opisovaní stvorenia sveta odvoláva sa na vedecké názory doby Mojžišovej. Robí to preto, aby mu všetci ľudia ľahko a bez akýchkoľvek ťažkostí porozumeli. Za doby Mojžišovej si ľudia mysleli, že obloha spočíva na zemi ako chrámová klenba na pilieroch, že zem je stredom sústavy hviezd,

že slnko vychodí a zapadá atď'. Písmo sväté opiera sa teda o tieto dnes už zastaralé názory doby Mojžišovej a využíva ich pre svoje náboženské ciele.

Cirkevní Otcovia si rozličným spôsobom vysvetľovali zprávu o stvorení sveta. Podobne je tomu aj dnes medzi učencami. Väčšina učencov snaží sa dnes pôvod našej zeme vysvetľovať pomocou takzv. Kant-Laplaceovej náuky, podľa ktorej sa zem odtrhla od slnca a bola pôvodne ohnivou guľou. Táto ohnivá guľa vraj stále vyžarovala svoje teplo do vesmíru a postupne sa schladzovala. Kant-Laplaceová náuka je veľmi dômyselná a objasňuje nám mnohé záhady v biblii (napr. ako mohlo byť svetlo stvorené už v prvý deň, keď sa slnce objavilo až na štvrtý deň: ako mohlo byť rastlinstvo stvorené už pred objavením sa slnca atď.), ale nám nevie vysvetliť všetko. Tak napr. nevie nám povedať: a) odkiaľ je pralátka slnečnej sústavy, b) prečo sa tá pralátka začala pohybovať? Na obidve tieto otázky odpovedá nám náboženstvo že a) pralátku slnečnej sústavy stvoril Pán Boh a b) že ju uviedol do pohybu tiež Pán Boh.

§ 22. Stvorenie prvého človeka a náuka vývojová.

Písmo sväté nám hovorí, že človek je tvorom božím. Naproti tomu takzv. náuka vývojová tvrdí, že sa človek postupne vyvíjal zo zvierat'a.

Anaximander Milétsky už v VII. storočí pr. Kr. hlásal, že sa zvieratá postupne vyvíjajú z nejakého vodného tvora. Chevalier Lamarck hlásal náuku vývojovú začiatkom minulého storočia, ale ešte nemal dôkazov na jej dokázanie. Vlastným zakladateľom náuky vývojovej je Karol Darwin. Ten v roku 1859 vydal knihu, v ktorej vedeckým spôsobom sa snažil dokazovať vývoj v živote rastlín a zvierat. V tejto svojej knihe však Darwin človeka ešte do svojej náuky vývojovej nezahrnul. Darwinove názory veľmi horlivo rozširoval Ernest Haeckel, ktorý náuku vývojovú rozšíril už aj na človeka. Pod jeho vplyvom sa potom v roku 1871 už aj Darwin priklonil k názoru o zvieracom pôvode človeka. Dnes už učené kruhy náuku Darwinovu pochovaly.

Učené kruhy odsudzujú náuku Darwinovu o zvieracom pôvode človeka ako nedokázanú a veľmi pochybnú. Ako hlavný dôvod pre toto svoje odmietavé stanovisko uvádzajú 1. že nám

náuka Darwinova nevie objasniť pôvod života, 2. že nám nevie ukázať priechodné tvary medzi opicou a človekom.

1. *Náuka vývojová nám nevie objasniť pôvod života.* Darwinizmus sa všemožne vynasnažuje dokazovať vývoj jednotlivých tvorov z tvorov nižších, ale nám nevie odpovedať na otázku: Odkiaľ je ten prvý najnižší tvor? Odkiaľ je prvý život na zemi? Na tieto otázky nám nevie dať spoľahlivú a uspokojivú odpoveď. Jeho pokusy o prirodzené vysvetlenie pôvodu života sklamaly (Vid' § 3.) a vo vedeckých kruhoch podnes platí zásada, že živé len od živého môže pochádzať. Z toho nasleduje, že aj život na zemi musí pochádzať od živého Pána Boha. Mýlia sa teda vo svojich výpočtoch všetci tí, ktorí sa nazdávajú, že sa náuka vývojová môže obísť bez Pána Boha. Jestvovanie Pána Boha — Stvoriteľa je prvou podmienkou a základným kameňom všetkého ďalšieho vývoja v prírode.

2. *Náuka vývojová nevie nám ukázať priechodné tvary medzi opicou a človekom,* ktorými by najlepšie mohla dokazovať zvierací pôvod človeka. Darwinisti hovoria, že sa človek postupne a pomaly vyvíjal z opice. Z toho však nasleduje, že v istom čase musely na zemi žiť tvory, ktoré neboly ani opicami, ani ľuďmi. Tieto bytnosti nazývajú sa vedecky *pithecanthropami* alebo *priechodnými tvarmi* medzi opicou a človekom. Darwinisti sa všemožne vynasnažovali nájsť takéto priechodné tvary, ale bezvýsledne. Prekotali už všetkých päť dielov sveta, ale túženého *pithecanthropa* nenašli. Keď ho nenašli medzi živými — ani medzi Černochochmi, ani medzi Papuánmi — začali ho hľadať aj medzi mŕtvymi. Prekopali zem a v jej geologických vrstvách hľadali stopy nejakých priechodných tvarov, ale márne. Pri svojich vykopávkach našli skameneliny všetkých známych tvorov, našli kostry ľudí a opíc, ale skameneliny a kostry *pithecanthropov* nenašli. Priechodný tvar medzi opicou a človekom nenašiel sa podnes. Keď sa niekedy aj našla nejaká kostra, zakaždým to bola kostra opice alebo človeka (nález na Jáve, neandertálsky, v Krapine) a nikdy to nebola kostra, nejakého človekopa. Prívrženci darwinizmu vyhovárajú sa dnes už len na to, že je naša zem z dvoch tretín pokrytá vodou a

preto nenachodíme na nej kostry priechodných tvarov. Táto ich výhovorka nemá však vážnejšieho podkladu. Suchá zem tvorí asi jednu tretinu povrchu zemského a na tejto jednej tretine by sme predsa len mali nájsť nejaké tie kostry podľa želania darwinistov. Keď ich nenachodíme, to znamená, že ten povestný priechodný tvar je len výplodom smelej fantázie.

Náuku vývojovú zavrhuju učenci ešte aj preto že si všima len podobnosti medzi opicou a človekom a vôbec sa nestará o rozdiely medzi nimi. Takýchto rozdielov poznajú odborníci až 312. Hlavnými telesnými rozdielmi medzi opicou a človekom sú: priama postava, lebka, ruka a tvár človeka. Hlavnými duševnými rozdielmi medzi človekom a zvieraťom sú: reč a rozum človeka a s nimi súvisiaci pokrok na každom poli.

Niektorí darwinisti hovoria, že medzi opicou a človekom niet priameho pokrvenstva. Podľa ich názoru človek a opica majú len spoločného predka, takže je človek len akýmsi bratancom opice. Od spoločného predka postupoval vraj vývoj dvojakým smerom: jedným smerom sa vraj z neho vyvíjala opica a druhým človek. Toto tvrdenie darwinistov tiež neobstoí. Keby sa ono zakladalo na skutočnosti, museli by sme v prírode nájsť nejaký spojovací článok tak medzi spoločným predkom a opicou ako aj medzi spoločným predkom a človekom. Takéto články však darmo hľadáme práve tak ako aj spoločného predka.

Z uvedených poznámok jasne vidíme, že prírodné vedy nič nevedia o zvieracom pôvode človeka. Celá náuka vývojová je teda len hypotézou (domnienkou), dosiaľ nedokázanou. Prírodné vedy nás učia, že druhy všetkých živočíchov sú stále a dosiaľ nebolo možno spozorovať, že by sa z nejakého druhu živočíšstva bol vyvinul nejaký iný druh.

Darwinisti tvrdia, že človek je len akýmsi výrobkom premeňovacieho stroja prírody a príroda je len akýmsi automatom. My sa však pýtame: Kto je pôvodcom tohoto obdivuhodného automatu prírody? Kto ho vymyslel? Kto stanovil jeho plány? Kto ho zhotovil a kto ho udržiuje? Zdravý rozum nám na tieto otázky odpovedá, že Pán Boh. Keby sa teda raz aj podarilo dokázať náuku vývojovú, ten obdivuhodný a

plánovitý vývoj, o ktorom darwinisti hovoria, — by sa nedal vysvetliť bez Pána Boha. Náuka vývojová nás teda neodvádza od Pána Boha, ale privádza k Nemu.

§ 23. Jednota pokolenia Ľudského.

Písmo sväté rozpráva, že všetci Ľudia na zemi pochádzajú od spoločných prarodičov Adama a Evy. Proti tomuto jeho učeniu sa však veľmi ostro stavajú niektorí nepriatelia nášho náboženstva a tvrdia, že pokolenie Ľudské nemôže mať spoločných prarodičov, lebo: 1. sú vraj veľké telesné a 2. jazykové rozdiely medzi jednotlivými kmeňmi Ľudskými a 3. nedá sa uznaním jednoty pokolenia Ľudského vysvetliť zaľudnenie celej zeme.

1. *Telesné rozdiely medzi kmeňmi Ľudskými.*

Telesné rozdiely medzi kmeňmi Ľudskými javia sa v pleti, vo vlasoch, v postave a v lebke. Tieto rozdiely nie sú však podstatnými a nie sú obmedzené len na jedno kmeň.

a) **Pleťová odlišnosť** pochádza od takzv. pigmentu (farbivo), ktorý obieha pod kožou človeka. Množstvo tohto pigmentu závisí od podnebia: v krajinách teplejších ho majú Ľudia viac, v krajinách chladnejších menej. O vplyve podnebia na množstvo pigmentu najlepšie sa môžeme presvedčiť na vyst'ahovalcoch, ktorý sa čo do pleti v krátkom čase podobajú obyvateľom svojej novej vlasti.

b) **Rozdiel vo vlasoch** javí sa v tom, že Černosi majú napr. vlasy jemnejšie a hrubšie ako Európania. Tento rozdiel je však len zdanlivý. Keď vlas Černocho dáme pod drobnohľad, presvedčíme sa, že má to isté slozenie ako vlas Európana. Vonkajší rozdiel u vlasov Černocho a Európana úzko súvisí s podnebím. Zistené je, že napr. vlas Európana stáva sa v Amerike tvrdým a vlas Černocho menej hrubým.

c) **Značný rozdiel** môžeme pozorovať medzi kmeňmi Ľudskými v postave a v telesnej výške. Tento rozdiel môžeme vysvetľovať v prvom rade podnebím. V niektorých krajinách trpí

postava človeka veľkou teplotou, v iných veľkou zimou. Nemalý vplyv na postavu človeka má však aj výživa, vápenitá pôda, zamestnanie a mravný život.

d) Najväčší rozdiel medzi jednotlivými plemenami môžeme pozorovať v lebkách ich členov. Tento rozdiel nás však ani len najmenej neprekvapuje a dá sa vysvetliť prirodzeným spôsobom. Na formu lebky ľudskej veľký vplyv má v prvom rade životné prostredie a duševná práca, ale neostávajú bez vplyvu na ňu ani rozličné iné okolnosti životné.

Telesné rozdiely v pleti, vo vlasoch, v postave a v lebke nie sú teda podstatnými rozdielmi a vyskytujú sa aj medzi nami Európanmi, ba veľa ráz aj medzi bratmi a sestrami. Je preto nerozumné z týchto rozdielov uzatvárať na nejaký iný pôvod toho alebo oného ľudského plemena. Darwinisti na základe nepatrných podrobností snažia sa dokázať spoločný pôvod človeka a opice. Je preto smiešne, keď voľakto popiera spoločný pôvod všetkých ľudských plemien, medzi ktorými nachodíme oveľa viac podobností ako medzi človekom a opicou.

2. Jazykové rozdiely medzi plemenami ľudskými.

Jazykové rozdiely medzi plemenami ľudskými ani len najmenej nevyvracajú možnosť jednoty pokolenia ľudského. Srovnávacia veda jazyková nám totiž, dokazuje, že sú jednotlivé jazyky medzi sebou spríbuznené a jeden druhému podobné.

3. Jednota pokolenia ľudského nevylučuje možnosť zaľudnatenia celej zeme.

Možnosť zaľudnatenia zeme nepopiera ani: a) zemepis, ani b) dejepis.

a) Zemepis nám hovorí, že zaľudnatenie zeme bolo možné.

Zaľudnatenie Ázie, Európy a Afriky nenaráža na nijaké ťažkosti, lebo tieto tri svetadiely veľmi úzko súvisia jeden s druhým.

Priebeh ľudí z Ázie do Austrálie tiež nebol ťažký, lebo medzi Áziou a Austráliou sú celé skupiny ostrovov.

Medzi Európou a Amerikou sú síce veľké vodné priestory, ale Krištof Kolumbus ich prekonal. Čo mohol urobiť Krištof Kolumbus v roku 1492, to isté mohli urobiť ľudia už aj dávno pred ním.

Z Ázie do Ameriky mohli sa dostať ľudia:

Cez Beringovu úžinu, ktorá na severe delí Áziu od Ameriky;

Cez Aleuty alebo Katarínske ostrovy, rozosiata po vode ako piliere veľkého mostu;

Cez ostrovy pod rovníkom, rozosiata skoro v priamej čiare medzi Austráliou a Amerikou;

Pomocou morských prúdov, strhujúcich sebou z Ázie do Ameriky aj menšie lodičky.

Z Európy do Ameriky mohli prejsť ľudia cez Island a Grónsko. V novšom čase bolo zistené, že na Grónsku už v roku 877 boli škandinávské kolónie, ktorých obyvatelia platili desiatky Rímu.

Zemepis nás ďalej učí, že sa Eskymáci v severnej Amerike veľmi podobajú ázijským Mongolom a že v Brazílii boli nájdené kmene ázijského pôvodu. Na ázijský pôvod Američanov poukazujú konečne aj niektoré zvyky praobyvateľov Ameriky (napr. meranie času atď.).

b) K údajom zemepisným dejepis dodáva, že praobyvatelia Ameriky boli presvedčení o prísťahovaní svojich predkov do končín amerických. Montezuma napr. povedal Cortezovi, že Indiáni nie sú domorodými Američanmi.

Zemepis a dejepis nám teda jasno svedčia, že zaľudnatenie celej zeme potomkami Adama a Evy bolo nielen možné, ale je aj dejepisnou skutočnosťou.

Naše náboženstvo nás učí, že všetci ľudia na zemi pochádzajú od spoločných prarodičov Adama a Evy (náuka o dedičnom hriechu a vykúpení celého ľudstva). Tomuto učeniu nášho náboženstva — ako sme videli — neodporujú ani zdanlivé telesné a jazykové rozdiely, ani otázka zaľudnatenia celého sveta.

Najlepším dôkazom jednoty pokolenia ľudského je podstatná shoda medzi ľudskými kmeňmi. Všetky kmeny ľudské môžu uzavierať medzi sebou manželstvá a plodia trvalo plodných miešancov. Všetky kmeny ľudské majú rovnakú stavbu tela, priamu postavu, rovnakú telesnú teplotu a rovnaký tep: majú spoločné vlastnosti telesné a duševné, spoločné náklonnosti a vášne. Okrem toho majú aj nejaké zprávy o stvorení sveta a prvého človeka, o raji, o prvom hriechu, o potope sveta atď.

Nepriatelia sa pýtajú: Koho si vraj vzali za ženy synovia Adama a Evy? Odpoveď na túto otázku je veľmi jasná. Synovia Adama a Evy vzali si za manželky svoje vlastné sestry. Pokrvenstvo v tom čase ohľadom na potrebu zaľudnatenia zeme ešte nebolo manželskou prekážkou a stalo sa ňou až hodne neskôr.

§ 24. Vek pokolenia ľudského.

O veku pokolenia ľudského nemáme hodnoverných zpráw. Učenci sa rozchádzajú v tejto otázke. Geológia na základe geologických vrstiev nám len približne odhaduje vek pokolenia ľudského a hovorí, že ľudstvo žilo na zemi už niekoľko tisícročí pred narodením Krista Pána. Dejepis sa síce snaží stanoviť vek pokolenia ľudského na základe dejepisných pamiatok najstarších národov (Chaldejcov, Egyptanov, Indov a Číňanov), ale presne nám ho určiť nemôže. Na otázku o veku pokolenia ľudského neodpovedá nám ani Písmo sväté. V celom Písme svätom nenachodíme totiž ani len najmenšej zprávy o tom, že by Adam bol býval stvorený v tom alebo onom roku pred narodením Krista Pána. Nájdeme síce v ňom všelijaké číslce (v rodokmeňoch), ale na základe týchto presný vek pokolenia ľudského stanoviť nemožno. Niektorí vykladači Písma svätého sa síce pokúsili spočítať tieto číslce a aspoň len približne stanoviť vek pokolenia ľudského, ale bezvýsledne. Číslce v Písme svätom nie sú úplné a spoľahlivé a preto sa nemôžu stať základom vedeckej práce pri určovaní veku pokolenia ľudského.

1. *Číslce v Písme svätom nie sú úplné.* Písmo sväté neudáva nám totiž všetky pokolenia od Adama až po Krista Pána. Nepodáva nám úradný soznam všetkých patriarchov napr. od

Adama až po potopu, od potopy po Mojžiša a od Mojžiša po Krista Pána. Ono vo svojich rodokmeňoch veľmi často vynecháva jedného alebo aj viacej členov biblického rodu. Nepostupuje od otca k synovi, ale neraz preskočí od deda k vnukovi, ba aj od pradedu k pravnukovi.

Pán Ježiš napr. nazývaný je v ňom veľmi často synom Dávidovým, hoci medzi ním a Dávidom uplynulo niekoľko storočí.

Z toho vidieť, že biblické mená nie sú vždy menami osobnými, ale veľmi často sú označeniami rodovými. Biblické rodokmene nie sú úplnými a preto podľa nich vek pokolenia stanoviť nemožno. Židia vo svojich rodokmeňoch vynechávali mená všetkých tých svojich predkov, ktorí sa nijak nepreslávili alebo na svoj rod nejakú hanbu priniesli. Takéto vynechávanie malo potom za následok, že dnes na základe biblických rodokmeňov a v nich sa nachádzajúcich číslíc nemôžeme stanoviť vek pokolenia ľudského.

2. *Číslice v Písme svätom nie sú spoľahlivé.* V časoch napísania Písma svätého kníhtlačiarstvo ešte nebolo vynájdené a preto knihy staro- a novozákonné musely byť opisované. Opisovatelia týchto kníh nepísali však z vnuknutia Ducha svätého a preto sa do ich opisov ľahko mohli dostať aj pravopisné chyby. V reči hebrejskej sa okrem toho číslice shodujú s hebrejskou abecedou a v tej sú si jednotlivé litery veľmi podobné. Za takýchto okolností sa teda veľmi ľahko mohli dostať do Písma svätého číslice nespoľahlivé a skomolené.

Podľa hebrejského Písma svätého napr. uplynulo od Adama do potopy 1656 rokov, podľa samaritánskeho Písma svätého 1307 rokov a podľa gréckeho Písma svätého 2242 rokov. Tieto rozdiely nám jasno svedčia o tom, že sa nám číslice v biblických rodokmeňoch nezachovali neporušené, ale boli skomolené pri opisovaní.

Keď číslice v Písme svätom nie sú úplné a spoľahlivé, pri stanovení a určovaní veku pokolenia ľudského ich používať nemôžeme. Otázka veku pokolenia ľudského konečne nie je

otázkou náboženskou, ale je otázkou vedeckou. Keďže sa však učenci v tejto otázke rozchádzajú, môžeme vyhlásiť, že o veku pokolenia ľudského nevieme nič určitého.

§ 25. Potopa sveta

Písmo sväté nám rozpráva, že Boh mravne skazené ľudstvo vyhubil potopou. Počas tejto potopy podľa Písma svätého zachránila sa len rodina Noemova, ktorá neskoršie zaľudnatila celú zem.

Biblickú potopu nemôžeme posudzovať podľa terajších našich zemepisných znalostí, ale ju musíme chápať podľa zemepisných znalostí Noemových, Mojžišových a vôbec podľa zemepisných znalostí staroveku. Noe a Mojžiš ešte nepoznali celú zem a všetko tvorstvo zeme, ale znali len malú ich časť. Keď teda Písmo sväté rozpráva o celej zemi a o celom tvorstve, nemyslí sa tým naša zem a nám známe tvorstvo, ale len zem a tvorstvo Noemovi známe. Keby voľakto pred rokom 1492 bol napísal zemepis celého sveta, do tohto zemepisu by ešte nebol zahrnul Ameriku, lebo ju nepoznal. Podobne je to aj s Písmom svätým. Keď nám ono opisuje potopu celého sveta a vyhubenie celého tvorstva, nemyslí tým potopu celého nám známeho sveta a vyhubenie nám známeho tvorstva, ale len potopu Mojžišovi známeho sveta a vyhubenie Mojžišovi známeho tvorstva.

Biblická potopa sotva teda bola potopou všeobecnou, ale pravdepodobne bola len potopou čiastočnou. Všeobecnou mohla byť táto potopa len so stanoviska Mojžišovho a so stanoviska staroveku. S nášho terajšieho stanoviska potopa sveta môže byť bez všetkých ťažkostí považovaná za potopu čiastočnú.

Zvieratá, ktoré Noe do korábu vzal akiste neboli zvieratá celého sveta, ale len zvieratá Noemovho kraja. Ľudia, ktorí počas potopy zahynuli, akiste neboli ľudia celého sveta, ale len Noemovho kraja.

Všeobecná potopa v našom slova smysle nebola ani potrebná, lebo za časov Noemových ľudstvo akiste ešte

neobývalo všetky končiny zeme. Pán Boh tou potopou chcel vyhladiť skazené ľudstvo a preto dopustil potopu pravdepodobne len na tie končiny zeme, ktoré to skazené ľudstvo v tom čase obývalo.

Keby ľudia chceli vyhubiť všetkých tigrov, usporiadali by na nich poľovačku len v tých krajoch, kde sa táto dravá zver zdržuje. Na Slovensku by takúto poľovačku neusporiadali, lebo tu tigrov nemáme. Tak isto si počínal aj Pán Boh a dopustil potopu len na tie kraje, v ktorých sa hriechne a skazené ľudstvo zdržovalo.

Zázračný ráz biblickej potopy záleží v tom, že táto potopa bola vopred oznámená Noemovi a že sa až do najmenších podrobností odohrala tak, ako bola Bohom predpovedaná. Pán Boh pri potope použil síce na vyhubenie hriechneho ľudstva aj prostriedky prirodzené — a) veľký dážď, b) záplavu morskú — ale za to biblická potopa so všetkými svojimi okolnosťami predsa len ostáva udalosťou zázračnou.

Niektorí učitelia tvrdia, že počas potopy nezahynulo celé ľudstvo, ale len jedna jeho časť. Pre toto svoje tvrdenie majú aj dosť závažné dôvody. Cirkev katolícka však toto ich učenie nezavrhuje, lebo túto otázku nepovažuje za otázku náboženskú, ale ju považuje za otázku čisto vedeckú. Ako takú ponecháva ju na riešenie učným odborníkom.

Niektorí cirkevní spisovatelia už aj v minulých storočiach učili, že potopa nepokryla celú zem a Cirkev ich učenie nezavrhlá. Tým jasne dokázala, že otázku o rozsiahlosti biblickej potopy nepokladá za otázku náboženskú.

§ 26. Starozákonné zázraky.

Písmo sväté Starého zákona opisuje nám celý rad všelijakých zázrakov. Nepriatelia Cirkvi snažia sa tieto zázraky vysvetliť prirodzeným spôsobom, ale táto ich snaha naráža na veľmi veľké ťažkosti.

Starozákonné zázraky sa prirodzeným spôsobom vysvetliť nedajú. Pán Boh pri týchto zázrakoch použil síce aj čiste prirodzené prostriedky, ale len ako pomôcky. Zázračný ráz

biblických udalostí tým teda ani len najmenej neutrpel. Všetky biblické zázraky boli okrem toho vopred predpovedané, dostavily sa za okolností mimoriadnych a prestaly len na zakročenie Bohom poslaných divotvorcov. To všetko sú zjavy, ktoré sa prirodzene nedajú vysvetliť.

Skazu Sodomy a Gomory napr. Pán Boh predom predpovedal a táto božská predpoveď sa pri nej až do najmenších podrobností vyplnila. Sopečným výbuchom sa teda nedá vysvetliť.

Pri egyptských ranách mohol síce použiť Pán Boh aj prostriedkov prirodzených ale len ako pomôcok. Všetky tieto rany boli totižto predom predpovedané Mojžišom a Aronom a prestaly len na zakročenie týchto divotvorcov. Prirodzené vysvetlenie je teda nemožné.

Priebeh Izraelitov cez Červené more nemožno vysvetliť prirodzene lebo sa pred jeho uskutočnením voda rozdelila a utvorila tým cestu, ktorú vietor i vysušil. Pri odlive sa takéto niečo nestáva.

Biblická manna nemôže byť vyhlasovaná za šťavu tamaryšku mannonosného alebo za lišajník, lebo mala také vlastnosti, ktoré pri týchto darmo hľadáme. Okrem toho padala na púšti v takom množstve, v akom sa prirodzene na púšti nemôže vyskytovať.

O zázračnom ráze biblických zázrakov svedčí nám konečne aj tá okolnosť, že tieto zázraky považované boli za nadprirodzené aj ich súčasníkmi. Títo súčasníci veľmi dobre poznali prirodzené zjavy svojej krajiny a rozhodne by neboli vyhlásili za zázraky také zjavy, ktoré sa v ich vlasti vyskytovaly každoročne.

§ 27. Starý zákon a najnovšie vykopávky.

Starý zákon neobsahuje len dejiny národa židovského, ale sa často dotýka aj dejín iných východných národov (Egypt'anov, Asyrov, Babyloncov, Peržanov atď.). Ak sa teda jeho údaje zakladajú na pravde, musia sa shodovať s dejepisnými údajmi týchto národov. Najnovšie biblické objavy nám aj skutočne dokazujú, že je tomu tak. V posledných desaťročiach konaly sa totiž mnohé vykopávky tak v Palestíne ako aj v Egypte a v Mezopotámii a pri týchto vykopávkach objavené boli nielen

jednotlivé nápisy, ale aj celé klinopisné knižnice. Všetky tieto vykopávky až do najmenších podrobností potvrdzujú pravdivosť a objasňujú aj mnohé nepresné a nejasné údaje Starého zákona. To všetko nám nad slnko jasnejšie dokazuje, že starozákonné udalosti sú dejepisnou skutočnosťou a nie nejakým výmyslom.

Učenci v posledných rokoch vykopali celé mestá, o ktorých vedeli predtým ľudia len z Písma svätého. V zrúcaninách týchto vykopaných miest našli sa zprávy o starozákonných osobách a objavené boli tak cenné veci, o akých sme do nedávna nemali ani len najmenšieho tušenia (zprávy o prvých ľuďoch, o stvorení sveta, o potope atď.)

§ 28. Proroctvá o Vykupiteľovi.

Starozákonné zjavenie božie je vlastne prípravou na príchod Vykupiteľa, ktorého Boh ešte v raji prisľúbil ľuďom. Osoba Vykupiteľa je stredom všetkých starozákonných zjavení a proroctiev počnúc od Adama až po sv. Jána Krstiteľa.

V Starom zákone nachodia sa proroctvá: 1. o pôvode Vykupiteľovom, 2. o čase a 3. mieste jeho narodenia, 4. o zázrakoch, 5. o umučení, 6. o zmŕtvychvstaní a nanebevstúpení Vykupiteľa a 7. o rozšírení jeho Cirkvi.

1. O pôvode Vykupiteľovom nachodíme proroctvá u Mojžiša a Izaiáša.

a) V prvej knihe Mojžišovej umierajúci Jakub hovorí svojmu synovi Jakubovi: „Judo, teba chváliť budú tvoji bratia, tebe sa budú klaňať synovia tvojho otca.“ (I. Mojž. 49. 8)

b) u Izaiáša čítame: „Vyjde prút z koreňa Jesse (Izai, otec Dávidov) a kvet z jeho kmeňa vystúpi. A spočinie na ňom duch Pánov.“ (Iz. 11. 1.) „Slyšte teda, dome Dávidov! ... Hľa, Panna počne a porodí Syna a nazvané mu bude meno Emanuel.“ (Iz. 7. 13-14.)

2. Čas narodenia Vykupiteľovho najkrajšie predpovedal patriarcha Jakub a prorok Daniel.

a) Patriarcha Jakub povedal: „Nebude odňatá berla od Judu a jeho bedier, dokiaľ nepríde Ten, ktorý má byť poslaný a on bude očakávanie

národov“ (I. Mojž. 49. 10.). To znamená, že sa očakávaný Vykupiteľ narodí až vtedy, keď vláda nad národom židovským odňatá bude pokoleniu Judovmu a prejde do rúk niekoho iného.

b) Danielovo proroctvo znie: „Od toho času ako vyšla reč, aby zasa vystavaný bol Jeruzalem až po Krista vojvodu, sedem týždňov a šesťdesiatdva týždňov bude a ulice a múry vystavené budú v úzkosti časov. A po šesťdesiatich dvoch týždňoch zabitý bude Kristus a nebude ľud jeho, ktorý ho zaprie (Dan. 9. 25-26.). — Pod týždňom sa tu rozumie doba 7 rokov. Preto 7 a 62 týždňov znamená 69 ročných týždňov, t. j. 483 rokov. Podľa tohto proroctva má teda Spasiteľ vystúpiť verejne v roku 483 po vydaní rozkazu na postavenie múrov jeruzalemských.

3. O mieste narodenia Vykupiteľovho prorokoval Micheáš.

Ten povedal: „A ty Betleheme Efrata, maličký si medzi tisícami júdskymi, z teba vyjde Ten, ktorý má byť panovníkom v Izraeli“ (Mich. 5. 2). — Z toho vidieť, že sa budúci Spasiteľ má narodiť v Betleheme.

4. O zázrakoch Vykupiteľových rozpráva vo svojej knihe prorok Izaiáš.

V tej stojí: „Boh sám príde a spasí vás. Vtedy otvoria sa oči slepých a otvoria sa i uši hluchých. Vtedy poskočí kuľhavý ako jeleň a jazyk nemých sa rozviaže“ (Iz. 35 4-6.).

5. Umučenie a smrť Vykupiteľovu líčia proroci Dávid, Izaiáš a Zachariáš.

a) Vo svojom žalme hovorí Dávid: „Prebili moje ruky a moje nohy, spočítali všetky moje kosti ... Rozdelili medzi sebou moje rúcha a o moju šatu hádzali si lós“ (Iz. 35. 4-6).

b) Izaiáš hovorí: „On bol ranený pre naše neprávosti, ubitý pre bezbožností naše ... Obetovaný bol preto, že sám chcel a neotvoril úst svojich, ako baránok k zabitiu vedený a ako ovca pred tým, ktorý ju strihá onemie a neotvorí úst svojich“ (Iz. 53 5-7.).

c) Prorok Zachariáš predpovedal zradu Judášovu: „Odvážili mzdu moju tridsať strieborných“ (Zach. 11. 12).

6. O zmŕtvychvstaní a nanebevstúpení Vykupiteľovom čítame v žalmoch Dávidových.

a) Žalmista Dávid hovorí o zmŕtvychvstaní Vykupiteľovom slovami: „Nezanecháš moju dušu v hrobe a nedáš, aby tvoj svätý videl porušenie“ (Žalm 15. 10.).

b) O nanebevstúpení jeho však poznamenáva: „Spievajte chvály Pánovi, oslavujte Boha, ktorý vstupuje na nebesá nebies od Východu“ (Žalm 67. 33-34.)

7. O rozšírení Cirkvi Vykupiteľovej prorokoval kráľ Dávid.

Urobil to slovami: „A bude panovať od mora k moru ... A klaňať sa mu budú všetci králi a zeme; všetky národy budú jemu slúžiť“ (Žalm 109. 1).

K uvedeným starozákonným proroctvám právom sa družia ešte aj predobrazy alebo typy Vykupiteľove. Predobrazmi alebo typami Vykupiteľovými menujeme tie osoby a tvory, ktoré nám akoby na obraze predstavujú niečo dôležitého zo života Vykupiteľovho. Takými predobrazmi Vykupiteľovými sú: Abel, Melchizedech, Izák, Jozef Egyptský, Jonáš, medený had na púšti, baránok veľkonočný atď.

II. Novozákonné zjavenia božie.

§ 29. Pojem novozákonného zjavenia božieho.

Novozákonným zjavením božím nazývame to náboženské poučenie, ktorého sa dostalo ľuďom od Pána Ježiša Krista. Pán Ježiš počas svojho trojročného verejného účinkovania doplnil starozákonné zjavenie božie a poučil ľudí o tom, čo majú veriť a činiť, aby boli spasení. Jeho učenie stalo sa základom všetkých kresťanských náboženstiev a preto sa volá aj kresťanským zjavením božím.

§ 30. Pramene novozákonného zjavenia božieho.

Novozákonné zjavenie božie opisuje nám Nový zákon. Nový zákon obsahuje 27 kníh a to:

1. 5 kníh dejepisných,
2. 21 kníh mravoučných,
3. 1 knihu prorockú.

Knihy dejepisné opisujú nám život Pána Ježiša a apoštolov. Medzi ne patria: 4 evanjeliá (sv. Matúša, sv. Marka, sv. Lukáša a sv. Jána) a Skutky Apoštolské.

Knihy mravoučné opisujú nám kresťanské mravy. Mravoučnými knihami Nového zákona sú: 14 listov sv. Pavla (k Rimanom, 2 listy ku Korint'anom, ku Galat'anom, k Efezanom, k Filipanom ku Kolosanom, 2 listy Tesaloničanom, 2 listy k Timotejovi, k Títovi, k Filemonovi a k Židom) a 7 listov katolíckych písaných k značnejšiemu počtu veriacich (sv. Jakuba, 2 listy sv. Petra, 3 listy sv. Jána a list sv. Júdu apoštola).

Kniha prorocká opisuje nám proroctvá sv. Jána o víťazstve kresťanstva nad židovstvom a pohanstvom. Prorockou knihou Nového zákona je len Zjavenie sv. Jána.

Knihy Nového zákona písané sú v reči gréckej, popretkáwanej prvkami hebrejskými, aramejskými a latinskými.

Len evanjelium sv. Matúša bolo pôvodne aramejské, ale sa nám zachovalo len v preklade gréckom.

Najstaršie preklady Nového zákona sú: Itala (z 2. stor.) Vulgáta (zhotovená sv. Jeronymom), Pešitho (z 3. stor.), preklad koptický (z 3. a z 2. stor.), preklad ethiopský (zo 4. stor.), preklad gótsky (zo 4. stor.), preklad staroslovanský (z časov sv. Cyrila Metoda), preklad nemecký (z 8., 9. a 10. stor.).

§ 31. Pán Ježiš skutočne žil.

O živote Pána Ježiša nemôže byť dnes ani len najmenej pochybnosti, lebo sa nám zachovali o ňom zprávy nielen v dielach kresťanských, ale aj v dielach židovských a pohanských spisovateľov.

1. *Kresťanských z práv o Kristu Pánovi zachovalo sa nám veľmi veľa.*

a) O Kristu Pánovi rozprávajú nám všetky knihy Nového zákona, napísané očitými svedkami života Kristovho. Zpomedzi týchto kníh štyri evanjeliá opisujú nám celý život Pána Ježiša.

Dvaja zpomedzi pisateľov týchto kníh — sv. Matúš a sv. Ján — boli apoštolmi Pána Ježiša a ako takí boli očitými svedkami tých udalostí, ktoré opisujú. Ostatní dvaja — sv. Marek a sv. Lukáš — boli sprievodcami a žiakmi apoštolov a ako takí boli o živote Pána Ježiša informovaní od hodnoverných a spoľahlivých svedkov skutkov Kristových.

b) O Kristu Pánovi okrem novozákonných kníh rozpráva nám celá literatúra spisov pokútnych (apokryfov).

Spisami pokútnymi sú: evanjelium sv. Jakuba, arabské evanjelium o detstve Ježišom, grécke evanjelium Tomáša Izraelitu, evanjelium Nikodémovo, aktá Piláta, korešpondencia Abgara a Edesy a Ježiša, evanjelium k Židom a Kázeň Petrova. Tieto spisy síce Cirkev neuznáva za pravé, ale za to nám tiež môžu svedčiť o Pánu Ježišovi.

c) O Kristu Pánovi rozprávajú nám diela všetkých cirkevných spisovateľov od najstarších časov až podnes.

Rozpráva nám o ňom: Učenie 12 apoštolov z rokov 90, list Barnabášov z r. 100, sv. Kliment Rímsky, sv. Ignác Papias, sv. Polykarp, sv. Justín, sv. Irenej, Origenes, Tertulián, sv. Cyprián atď.

Právom môžeme teda vyhlásiť, že o Pánu Ježišovi rozprávajú nám najcennejšie a najstaršie knihy kresťanske a jeho život dokazujú nám celé knižnice.

2. Židovské zprávy o Pánu Ježišovi zachovali sa nám dve.

a) Prvú takúto zprávu nachodíme v diele židovského dejepisca Jozefa Flavia, narodeného v roku 37. po Kr. zo židovskej kňazskej rodiny. Ten vo svojom spise „Starožitnosti židovské“, napísanom v r. 93-94 po Kr. zmieňuje sa aj o Kristu Pánovi.

Jozef Flavius v spomenutom svojom diele rozpráva o sv. Jánovi Krstiteľovi a o sv. Jakubovi mladšom a na koniec hovorí: „V tom čase vystúpil Ježiš, múdry to človek, ak ho vôbec možno nazvať človekom, bol totiž pôvodcom zázračných skutkov učiteľom tých ľudí, ktorí radi prijímajú pravdu. Tak si získal mnohých Židov a pohanov. Kristom bol tento. A keď ho na naliehanie našich popredných mužov smrťou kríža potrestal Pilát, ďalej sa ho pridŕžiavali tí ktorí ho prv milovali. Zjavil sa im totiž tretieho dňa opäť živý, ako božskí proroci toto a tisíce iných vecí o ňom boli predpovedali. Podnes nezaniklo pokolenie tých, ktorí sa podľa neho volajú (kresťanmi)...“ (Starožitnosti židovské XVIII 33. 3). Jozef Flavius týmito svojimi slovami nám jasno dokazuje, že Pán Ježiš skutočne žil. Jeho svedectvo dôležité je najmä preto, lebo sa zakladá na informáciách spoľahlivých svedkov, ktorí Pána Ježiša osobne poznali.

b) Druhú židovskú zprávu o Pánu Ježišovi nachodíme v židovskom Talmude. Talmud je zbierkou židovských náboženských predpisov a u židov teší sa práve takej úcte ako Písmo sväté. Dobu jeho vzniku môžeme klásť do 2-5. storočia po Kristu.

Tento Talmud o Pánu Ježišovi píše: „V predvečer veľkonočný ukrižovaný bol Ježiš, galilejský čarodejník, lebo čary robil a izraelský ľud

zvádza k akémusi cudziemu náboženstvu“ (Sanhedrin tol. 43.). Tieto slová Talmudu sú nám jasným dôkazom že Pán Ježiš skutočne žil. Keby Pán Ježiš bol len vymyslenou osobou, Talmud by sa akiste nezaoberal jeho osobou a jeho skutkami.

3. Pohanských zpráv máme o Pánu Ježišovi niekoľko.

a) Na prvom mieste zpomeda nich stojí zpráva rímskeho dejepisca Tacita zachovaná v Annáloch.

Táto zpráva pochádza z rokov 115-117. po Kr. a v súvislosti s rímskym požiarom, pripisovaným cisárovi Nerónovi, píše: „Aby túto zlú povest' potlačil, Nero ako vinníkov udával a najvyberanejšími trestami trestal tých, ktorí pre svoje hanobné skutky od ľudu nenávidení (O kresťanoch sa rozprávalo, že ľudské mäso požívajú a ľudskú krv pijú!) a kresťanmi nazývaní boli. Pôvodca tohto mena (kresťan) bol za panovania Tiberia od miestodržiteľa Pontského Piláta popravený ... (Annales XV. 44.) Tacitus v týchto svojich riadkoch vo svojej pohanskej zaslepenosti snaží sa síce stavať kresťanov do nepriaznivého svetla, ale nám svedčí, že Pán Ježiš skutočne žil. Jeho svedectvo je už aj preto cenné, lebo ako dejepisec pracoval na základe spoľahlivých zpráv.

b) Na druhom mieste treba spomenúť zpravu Suetonia, ktorý (70-121) bol za Hadriána cisárskym kabinetným sekretárom a mohol pri písaní svojho diela čerpať aj z cisárskeho archívu.

Suetonius napísal dejiny prvých 12. cisárov a v súvislosti s vládou Klaudia píše: „Židov pre Krista stále sa búriacich vyhnaní z Ríma“ (Vita Claudii c. 25.). Tieto jeho slová nám dávajú tušiť, že sa v Ríme okolo r. 40 po Kr. už viedli aj boje o osobe Pána Ježiša.

c) Tretia rímska zpráva o Pánu Ježišovi nachodí sa u Plinia ml., ktorý ako cisársky miestodržiteľ v roku 111. po Kr. píše o bythinských kresťanoch, že sa „za ranného úsvitu schádzavali, aby Kristu, svojmu Bohu chválospevy spievali“ (Plin. iun. epist. X. 9.). Táto jeho zpráva nám jasne hovorí, že začiatkom II. stor. po Kr. kresťania považovali Krista Pána za Boha.

Malý počet židovských a pohanských zpráv o Pánu Ježišovi dá sa vysvetliť tým že v búrkach uplynulých storočí zničené boli najstaršie archívy a stratily sa nám najvzácnejšie písomné pamiatky.

Okrem uvedených kresťanských, židovských a pohanských zpráv o živote Pána Ježiša svedčia nám aj niektoré závažné okolnosti.

a) Dôkazom života Kristovho je v prvom rade kresťanský letopočet. Kultúrne národy totiž od narodenia Kristovho počítajú roky, to by však nerobily, keby Kristus Pán nebol žil na zemi.

b) Dôkazom života Kristovho je naša európska kultúra, ktorá o Pánu Ježišovi písala, a do služieb Kristových zapriahla vedu, umenie atď. To by istotne nebola robila, keby Kristus pán nebol žil na zemi.

c) Dôkazom života Kristovho sú nám mučeníci minulých storočí, ktorí by istotne neboli vylievali svoju krv za osobu vymyslenú.

d) Dôkazom života Kristovho je Cirkev katolícka, ktorú Kristus Pán založil.

e) Dôkazom života Kristovho sú svätí, ktorí by sa k vôli nejestvujúcej osobe istotne neboli zapierali.

f) Dôkazom života Kristovho sú nám všetci učenci, ktorí boli presvedčení, že Kristus Pán je dejepisnou osobnosťou.

g) Dôkazom života Kristovho sú nám všetci tí, ktorí pre Krista Pána pracovali, trpeli a obeti prinášali.

Kristus Pán teda nie je vybájenou a vymyslenou osobou, lebo ani jedna jediná osoba v dejinách nie je natoľko dokázaná ako osoba Kristova. Keby sme chceli poprieť život Pána Ježiša, to by sme celé dejiny museli vyhlásiť za pohádku.

§ 32. Čo hovoril Pán Ježiš sám o sebe?

Pán Ježiš počas svojej trojročnej verejnej činnosti veľmi často sa vyhlasoval za Syna božieho a za pravého Boha. Evanjelia rozprávajú nám o tom asi na šesťdesiatich miestach.

Pre tieto svoje výroky bol od Židov neraz aj na živote ohrozovaný.

Keď sa napr. pri slávnosti posvätenia chrámu vyhlasoval za Syna božieho, Židia chceli ho preto ukameňovať. Pán Ježiš sa ich však opýtal: „Mnoho dobrých skutkov preukázal som vám od Otca, za ktorý z týchto skutkov kameňujete ma?“ A vtedy mu celkom otvorene povedali: „Nekameňujeme ťa za dobrý skutok, ale za rúhanie, pretože ty ako človek činiš sa Bohom“ (Ján 10. 2-33). Z týchto ich slov jasne vidieť, že ho len preto chceli kameňovať, lebo sa vyhlasoval za Syna božieho.

Pre svoje výroky o svojom božstve bol Pán Ježiš od Židov stále prenasledovaný a nakoniec aj ukrižovaný. Jasne to vysvitá zo slov farizejov, odznelých počas jeho umučenia.

Keď Pán Ježiš stál pred veľradou v dome Kaifášovom, predvážaní boli k nemu všelijakí falošní svedkovia. Úlohou týchto svedkov bolo dokázať Pánu Ježišovi niečo trestného. Falošní svedkovia predniesli pred veľradou všelijaké obvinenia, ale si protirečili. K odsúdeniu Pána Ježiša nebolo teda právneho podkladu. Vtedy povstal rozmrzený Kaifáš a slávnostne sa opýtal Pána Ježiša: „Sprisahujem ťa na živého Boha, aby si nám povedal, či si ty Kristus, Syn boží!“ A Pán Ježiš mu odpovedal: „Ty si to povedal. Všet ale poviedam vám, odteraz uvidíte Syna človeka sedieť na pravici božej a prichádzať na oblakoch nebeských“. Kaifáš sa na to nahneval, roztrhol si rúcho a zvolal: „Rúhal sa, čo ešte potrebujeme svedkov? Hľa, včul ste počuli rúhanie. Čo sa vám zdá?“ Na to členovia veľrady zvolali: „Hoden je smrť!“ Pána Ježiša odsúdila tým veľrada na smrť a to jedine preto, lebo sa vyhlasoval za Boha (Mat. 26. ,57-66).

Na druhý deň po tomto odsúdení odvieďli potom farizeji Pána Ježiša k Pontskému Pilátovi, ale ten nenašiel na ňom nijakej viny a po ubíčovanií a trním korunovaní ho chcel prepustiť na slobodu. Vtedy sa však Židia odvolali na svoj židovský zákon a kričali: „My máme zákon a podľa zákona musí umrieť, lebo sa činil Synom božím“ (Ján 19, 7.). Keď to Pilát počul, naľakal sa. Rád by bol síce Pána Ježiša zachránil, ale nemohol. Odsúdil ho teda na smrť a to jedine preto, že sa činil Synom božím.

Písmo sväté nám teda celkom jasne svedčí o tom, že Pán Ježiš len preto trpel a umrel, lebo sa pri každej príležitosti vyhlasoval za Syna božieho a za pravého Boha.

Pán Ježiš v súvislosti so svojim božstvom, vyhlasoval:

- a) že je jednej podstaty s Otcom nebeským (Ján 10. 30.),
- b) že je večným (Ján 17. 5; Ján 8. 58-59),
- c) že je všemohúcim (Mat. 28. 18.),
- d) že má moc zákony pozmeňovať (Marek 2. 28.),
- e) že má moc hriechy odpúšťať (Mat. 9 2-7.),
- f) že na konci sveta bude súdiť ľudí (Ján 5. 22.).

Okrem toho žiadal od ľudí vieru v svoje božstvo a ochotne prijímal od nich aj prejavy tejto ich viery.

§ 33. Svätosť a charakter Pána Ježiša.

Pán Ježiš vynikal svätým životom. Tento jeho svätý život javí sa v jeho bezhriešnosti a v jeho zriedkavých čnostiach.

1. *Pán Ježiš nemal na sebe nijakej mravnej viny alebo nedokonalosti.* Svedčia nám o tom jeho: a) priatelia, b) jeho nepriatelia.

a) Medzi priateľov Pána Ježiša v prvom rade treba počítať apoštolov. Títo apoštolovia po celé tri roky chodievali s Pánom Ježišom, počúvali všetky jeho reči, videli všetky jeho skutky a predsa nenašli ani len najmenšej chyby na svojom majstrovi.

Sv. Peter po uzdravení chromého pri bráne chrámovej vytykal Židom: „Vy ste odopreli svätého a spravodlivého“ (Sk. Ap. 3. 14.).

Sv. Pavol píše, že nám Pán Ježiš bol podobný vo všetkom, len v hriechu nie (Žid. 4. 15.).

Sv. Ján. miláček Pána píše vo svojom liste o Pánovi Ježišovi: „Máme za prímluvníka u Otca spravodlivého Ježiša Krista“ (1. Ján 2. 1.).

Zradný Judáš pred veľradou zvolal: „Zhrešil som vydal som krv spravodlivú“ (Mat. 27. 4.)!

b) Medzi nepriateľov Pána Ježiša patria v prvom rade farizeji. Tí si až priveľmi dali záležať na tom, aby Pánu Ježišovi mohli niečo zlého dokázať a predsa nenašli na ňom nijakej viny.

Keď sa ich Pán Ježiš opýtal: „Kto z vás obviní ma z hriechu“, oni len mlčali. (Ján 8. 46.). Podobne si počínali aj vtedy, keď sa ich Pilát opýtal: „Čože zlého urobil?“ Na otázku Pilátovu vtedy vôbec neodpovedali a namiesto odpovedi kričali: „Nech sa ukrižuje!“ (Mat. 27. 23.)

Pilát pri odsúdení Pána Ježiša umýval si ruky a vyhlasoval: „Ja som nevinný v krvi tohto spravodlivého!“ (Mat. 27. 24.).

Kajúci lotor pred svojou smrťou povedal: My síce spravodlivo trpíme, tento však nič zlého neučinil!“ (Luk. 23. 41.).

Službu konajúci stotník pri smrti Pána Ježiša zvolal: „Opravdu, tento človek bol spravodlivý!“ (Luk. 23. 47.).

Z tohto vidieť, že na Pánu Ježišovi nenašli nijakej chyby ani jeho priatelia, ani jeho nepriatelia. A tak priatelia a nepriatelia Pána Ježiša shodujú sa vo svojom úsudku, že Pán Ježiš nemal nijakých mravných nedostatkov a hriechov.

2. Pán Ježiš vynikal mnohými čnosťami.

Pán Ježiš miloval Pána Boha nado všetko. Všetko, čo robil, činil len preto, aby svet poznal, že miloval Otca (Ján 14. 31.). Plnenie vôle Otca nebeského považoval Pán Ježiš za svoju životnú úlohu. Okrem Boha miloval však Pán Ježiš aj blížneho a čo najnežnejšie sa choval k deťom, k chudobným a chorým. „Chodil dobre činiac“, hovorí nám o ňom Písmo sväté. Jeho láska išla až tak ďaleko, že sa nežne vedel chovať aj k zradnému Judášovi, k surovým vojakom a aj k najväčším svojim nepriateľom. Pán Ježiš bol konečne ponížený, pobožný, poslušný voči svojim rodičom, trpezlivý a ku všetkým čo najlaskavejší.

Právom teda môžeme vyhlásiť, že: Niet čnosti, ktorú by sme v najväčšej miere nenašli na Pánu Ježišovi. Niečo podobného nenájde u nijakej inej osobnosti svetových dejín.

Pred narodením Kristovým našli sa tiež čnostní ľudia — napr. Sokrates, Plato, Aristoteles — ale tých ku Kristu Pánovi nemožno ani len prirovnať. Boli to ľudia, ktorí pri svojich čnostiach mali aj veľa chýb a nedostatkov. Po Kristu Pánovi žili tiež ideálni ľudia — napr. svätí — ale

ani tí nedosiahli svätosti Pána Ježiša. Svätými sa stali len preto, že vo svojom živote čnosti Pána Ježiša napodobňovali.

Svätosť a charakter Pána Ježiša sú niečo jedinečného v dejinách. Právom teda povedal Rousseau: „Život a smrť Sokrata je životom a smrťou mudrca, život a smrť Ježiša je však životom a smrťou Boha“ (Emil IV.).

§ 34. Proroctvá Pána Ježiša.

1. *Proroctvo je jasná a určitá predpoveď takej budúcej udalosti, ktorú môže znáť len vševediaci Pán Boh.*

O proroctve môžeme teda rozprávať len za týchto podmienok:

a) *Predpovedaná udalosť musí byť taká, akú človek vopred bez zvláštneho vnuknutia božieho poznať nemôže.*

Nie je teda proroctvom predpovedanie zatmenia slnca, lebo hvezdári dnes až sekundovou presnosťou vedia vyrátať zatmenie slnca už niekoľko storočí dopredu. Podobne nie je proroctvom ani predpovedanie počasia, lebo sú v prírode isté príznaky, podľa ktorých meteorológovia môžu už vopred usudzovať na počasie. O proroctve môžeme hovoriť len vtedy, keď ide o udalosť, ktorú človek nijakým prirodzeným spôsobom predvídať nemôže.

b) *Predpoveď musí byť jasná a určitá.* Tým sa proroctvo podstatne líši od jednoduchých dohadov a dvojsmyseľných predpovedí pohanských a moderných veštíc.

Najlepšou ukážkou dvojsmyseľnej predpovede sú slová: Ibis, redibis — non — morieris in bello slovensky: Pôjdeš, vrátiš sa — nie — zomrieš vo vojne.

c) *Proroctvo musí sa splniť do najmenších podrobností.* Splnenie proroctva je najlepším dôkazom jeho pravdivosti.

Proroctvo je možné, ale jeho pôvodcom môže byť len Boh. Pán Boh vie všetko. Pozná minulosť a pozná aj prítomnosť a budúcnosť. Túto budúcnosť môže však vo svojej

všemohúcnosti aj ľuďom oznámiť. Písmo sväté nám svedčí, že Pán Boh oznamoval skrze prorokov ľuďom budúcnosť už aj v Starom zákone a preto nás ani len najmenej neprekvapuje, keď nám ono rozpráva o proroctvách aj v Novom zákone.

2. Podľa slov Nového zákona *Pán Ježiš predpovedal celý rad dôležitých udalostí*. Tak napr. predpovedal zradu Judášovu, zapretie Petrovo, útek apoštolov, svoje umučenie, svoju smrť, svoje zmŕtvychvstanie, svoje nanebevstúpenie, poslanie Ducha svätého, osud svojich apoštolov, rozšírenie svojej Cirkvi, skazu Jeruzalema, neblahý osud národa židovského atď.

Všetky tieto jeho predpovede boli pravými proroctvami lebo:

a) *Predpovedané udalosti* boli také, aké obyčajný smrteľník bez zvláštneho vnuknutia božieho predvídať nemôže. Pán Ježiš napr. predpovedal svoje ukrižovanie. Toto ukrižovanie však vôbec nebolo možno predvídať prirodzeným spôsobom, lebo zákon Mojžišov bohorúhača (za akého Židia Pána Ježiša považovali) netrestal smrťou kríža, ale kameňovaním. Pilát až do poslednej chvíle považoval Krista Pána za nevinného a na jeho ukrižovanie ani len nepomyslel. Pôvodne ho chcel oslobodiť a len pod vplyvom chvíľkovej slabosti vyniesol výrok smrti. Podobne nebolo možno prirodzene predvídať ani zradu Judášovu a tým menej zapretie Petrovo. Ani spustošenie Jeruzalema a najmä chrámu jeruzalemského sa nedalo predvídať prirodzene. Na takéto niečo — ako to čítame u Jozefa Flaviana — nepomýšľal ani sám Titus. Z týchto príkladov jasne vidieť, že Kristus Pán predpovedal veci, ktoré prirodzene predvídať nebolo možno.

b) *Predpovede Krista Pána* boli jasné a určité. Pán Ježiš napr. nepredpovedal len svoju smrť, ale aj svoje posmievanie, bičovanie, svoju zradu atď. Petrovi predpovedal, že ho tri razy zaprie. Pred svojou smrťou vyhlásil, že na tretí deň vstane zmŕtvych. Sv. Petrovi predpovedal smrť kríža a sv. Jánovi smrť prirodzenú. Ohľadom skazu Jeruzalema predpovedal také podrobnosti, ktoré človeka až do úžasu privádzajú (napr.

obohnanie mesta násypom, zničenie chrámu atď.). Toto jeho predpovedanie bolo tak jasné, že proroctva Kristovho pamätliví kresťania ešte zavčasu ušli z mesta a zachránili sa pred pohromou.

c) **Predpovede Krista Pána splnily sa do najmenších podrobností.** Jasne nám o tom svedčia všetky evanjelia, listy apoštolské, životopisy mučeníkov, dejiny národa židovského a vôbec celé dejiny svetové.

Uvedené proroctvá sú jasným dôkazom vševedúcnosti Pána Ježiša. O vševedúcnosti Pána Ježiša svedčia však aj niektoré rozhovory Krista Pána ako napr. rozhovor s Natanaelom (Ján 1. 47-49.) so ženou samaritánkou (Ján 4. 4-30.) atď.

§ 35. Zázraky Pána Ježiša.

1. *Zázrak je taký mimoriadny zjav vo svete viditeľnom, ktorý môže byť zapríčinený len priamym zasiabnutím božím.*

O zázraku môžeme rozprávať len za týchto podmienok:

a) **Zázrakom nazývaný zjav musí byť mimoriadny.**

Z toho nasleduje, že každodenné zjavy nemôžu byť nazývané zázrakmi.

b) **Zázrakom nazývaný zjav musí sa odohrať vo svete viditeľnom, smyslom prístupnom a nie vo svete duchovnom.**

c) **Zázrakom nazývaný zjav nesmie byť zapríčinený nejakou silou prirodzenou, ale musí vyžadovať priamy zásah boží.** Kým sa nejaký zjav dá vysvetliť prirodzeným spôsobom, o zázraku nemôže byť ani len reč.

Zázraky sú teda také mimoriadne zjavy, pri ktorých zastane aj rozum učencov a to nielen dnes, ale aj v budúcnosti a ktoré si rozum ľudský prirodzeným spôsobom nikdy nebude vedieť vysvetliť.

Pôvodcom zázrakov môže byť len Pán Boh. Človek zo svojej vlastnej sily nemôže robiť zázraky. Keď sa teda niekedy aj

spomínajú zázraky vykonané ľuďmi; tie zázraky nie sú vlastne dielom človeka, ale sú dielom všemohúceho Boha. V takomto prípade je vlastne tiež Pán Boh pôvodcom toho zázraku a človek má pri ňom len tú zásluhu, že Pán Boh ten zázrak urobil na jeho prosbu a modlitbu.

Pán Boh môže robiť zázraky zo svojej vlastnej sily. Vyplýva to z jeho všemohúcnosti. Pán Boh môže urobiť všetko a preto môže robiť aj veci mimoriadne. On je pôvodcom celej prírody a všetkých prírodných zákonov. Ako pôvodca prírodných zákonov môže teda svoje zákony podľa svojej ľúbosti pozmeňovať alebo aj celkom zrušiť.

Keď jeden spolok môže pozmeňovať svoje stanovy a keď ľudský zákonodarca môže rušiť, pozmeňovať, novelizovať svoje zákony, prípadne v nich výnimky stanoviť: tak zaiste môže aj Boh tie zákony, ktoré do prírody vložil, vo výnimočných prípadoch vyzdvihnúť alebo pozmeniť. To sa stáva pri zázrakoch.

Človek aj sám veľmi často zasahuje do behu prírody a do prírodných zákonov vo vesmíre. Klesanie lietadla napr. vyváži pohybom vrtule, protijedom znemožňuje prirodzený účinok otravy. Keď aj krehký a slabý človek môže zasahovať do prirodzeného behu prírody prečo by nemohol do neho zázračným spôsobom zasahovať aj všemohúci Boh, ktorý tú prírodu stvoril?!

Pán Boh zázraky už predom pojal do svojho svetového plánu a preto zázraky nie sú porušením svetového poriadku.

Pri poznávaní zázrakov nemusíme poznať všetky sily prírodné. Stačí, keď vieme, kam sily prírodné nesiahajú.

2. V živote Pána Ježiša vyskytuje sa celý rad rozličných zázrakov.

Sv. Matúš uvádza ich dvadsať, sv. Marek šesťnásť, sv. Lukáš dvadsať a sv. Ján osem. Evanjeliá opisujú nám tridsaťpäť rozličných zázrakov. (Niektoré zázraky nám totiž opisujú aj viacerí evanjelisti!). Okrem týchto 35 zázrakov vykonal Pán Ježiš aj veľa takých zázrakov, ktoré nám evanjeliá neopisujú podrobnejšie. Vidieť to zo slov sv. Matúša: „Obchádzal Ježiš celé Galilejsko ... a uzdravoval všelijaký neduh a všelijakú nemoc v ľuďoch ...“ (Mat. 4-23.).

Zázraky Pána Ježiša privádzaly do rozpakov aj samých jeho nepriateľov, ktorí sa bezradne pýtali: „Čo spravíme, lebo

tento človek robí mnohé znaky. Jestli ho tak necháme, všetci uveria v neho“ (Ján 11. 47-48).

Zázraky Pána Ježiša sú trojaké:

a) **zázraky na prírode**, ako: premenenie vody na víno, rozmnoženie chlebov, utíšenie búrky na mori, zázračný rybolov atď.

b) **Uzdravenia chorých**, ako: uzdravenia ochrnutých, hluchých, slepých, malomocných, vodnateľných atď.

c) **Vzkriesenia mŕtvych**; mládenca naimského, dcéry Jairovej, Lazára a jeho vlastné zmŕtvychvstanie.

Podľa evanjelií vykonal Pán Ježiš desať zázrakov na prírode, uzdravil 21 chorých, vzkriesil troch mŕtvych a z vlastnej sily vstal z mŕtvych.

Sv. Ján k tomu podotýka: „Jesto ešte i mnoho iných vecí, ktoré učinil Ježiš, čo keby sa každé jedno opisovalo, myslím, že ani celý svet nemohol by obsiahnuť tých kníh, ktoré by sa mali napísať“ (Ján 21. 25.).

V evanjeliách uvedené zázraky Pán Ježiš skutočne konal. Okrem evanjelistov svedčia o tom aj iní spisovatelia.

Židovský spisovateľ Jozef Flavius napr. píše, že Pán Ježiš bol „pôvodcom zázračných skutkov“ (Starožitnosti židovské XVIII. 3. 3.).

Najstarší kresťanský apologéta Quadratus vo svojej apológii, písanej v roku 126 po Kr. pre cisára Hadriána spomína, že Kristom Pánom uzdravení ľudia žili ešte aj za jeho časov.

Talmud podotýka, že „Ježiš, galilejský čarodejník ... čary robil ...“ (Sanhedrin fol. 43.).

O zázrakoch Pána Ježiša rozprávajú vo svojich dielach všetci najstarší kresťanskí spisovatelia, zpomiedzi ktorých niektorí boli aj žiakmi sv. apoštolov.

§ 36. Prírodné zázraky Pána Ježiša.

Prírodnými zázrakmi nazývame tie zázračné skutky, ktoré Pán Ježiš konal na neživej prírode. Takýchto zázrakov uvádzajú nám evanjeliá desať. Možno, že ich Pán Ježiš vykonal aj viac, ale evanjeliá rozprávajú nám len o desiatich.

Prírodné zázraky Pána Ježiša nemožno vysvetliť prirodzeným spôsobom.

1. **Premenenie vody na víno** previedol Pán Ježiš jednoduchým rozkazom a bez akýchkoľvek pomocných (chemických) prostriedkov. O nejakom podvode však pri tomto zázraku nemôže byť ani len reči. Sluhovia naplnili predsa nádoby vodou a táto voda v nich nebola nahradená vínom. Keby tú vodu v nádobách bol niekto nahradil vínom, prítomní hostia by to boli rozhodne zbadali.

2. **Pri zázračnom nasýtení** (Mat. 15, 32-38; Ján 6, 5-15) tiež nemožno predpokladať nejaký podvod, lebo by ho rozhodne bol musel spozorovať niekto z toľkého počtu ľudí. Pomocou hypnotizmu sa však zázračné nasýtenie vysvetľovať nedá, lebo viactisícové zástupy nemožno naraz zhypnotizovať.

3. **Zázračný rybolov** na jazere Genezaretskom (Luk. 5, 1-11.) sa dial na tom istom mieste, na ktorom sa Peter po celú noc darmo namáhal so svojimi spoločníkmi. Prirodzene ho vysvetliť nemožno. Ani najskúsenejší rybári totiž nevedia, kde sa ryby nachádzajú vo väčšom množstve; tým menej to teda mohol vedieť Pán Ježiš. Biblický rybolov považoval za zázrak ešte aj skúsený rybár sv. Peter a bol ním natoľko usvedčený o božstve Pána Ježiša, že zanechal svoje siete a stal sa apoštolom.

4. **Utlíšenie búrky na mori** (Marek 4, 35-40) nebolo zjavom prirodzeným. Moderný človek dnes už síce veľa dokáže, ale proti prírodným živlom (dažd'u, vetru a búrke) je ešte vždy bezmocným. Keď teda Pán Ježiš samým slovom vedel utíšiť búrku na mori, prirodzeným spôsobom to rozhodne nemohol urobiť.

5. Chodenie Pána Ježiša po vlnách morských bez akýchkoľvek pomocných prostriedkov bolo zjavom nadprirodzeným a zázračným. Človek sa predsa prirodzeným spôsobom po vlnách morských prechádzať nemôže.

Prírodné zázraky Pána Ježiša sa teda prirodzeným spôsobom vysvetľovať nedajú. Najlepším vyvrátením prírodných zázrakov Pána Ježiša by bolo, keby ich popierači za okolností v evanjeliách uvedených premeňovali vodu na víno, hladné zástupy nasycovali, ryby lovili, búrky na mori utišovali, po vode sa prechádzali atď. Kým to nedokážu, uvedené skutky Pána Ježiša ostanú v našich očiach zázrakmi.

§ 37. Zázračné uzdravenia Pána Ježiša.

Pán Ježiš uzdravoval všetky druhy chorôb. Vysvitá to z jeho vlastných slov, povedaných žiakom sv. Jána Krstiteľa: „Id'te, oznámte Jánovi, čo ste počuli a videli; slepí vidia, chromí chodia, prašiví sa očisťujú, hluchí počujú, mŕtvi sa kriesia, chudobným zvestuje sa evanjelium ...“ (Mat. 11, 4-5).

1. Prvú skupinu zázračných uzdravení Pána Ježiša tvoria uzdravenia ochrnutých.

Najzaujímavejšie zpomedi nich je uzdravenie sluhu stotníka kafarnaumského (Mat. 8. 5-13.). Pán Ježiš ani len nevidel tohto sluhu a predsa ho uzdravil.

Veľmi zaujímavé je aj uzdravenie chromého, ktorého Pán Ježiš uzdravil slovami: „Vstaň, zdvihni si posteľ a id' domov!“ (Mat. 9. 2-8).

Liečenie ochrnutých trvá lekárom obyčajne dlhší čas a veľa ráz býva bezvýsledné. Pán Ježiš však uzdravoval ochrnutých okamžite a to s tým najlepším výsledkom. Pri tom nikdy nepoužíval operácie a liekov a uzdravoval chorých aj na diaľku.

2. Do druhej skupiny patria uzdravenia slepých. Takýchto prípadov uvádzajú nám evanjeliá veľmi veľa.

Sv. Matúš rozpráva o dvoch slepcoch, ktorí išli za Pánom Ježišom a zďaleka kričali: „Zmiluj sa nad nami, Synu Dávidov!“ (Mat. 9. 27.) Pán Ježiš dotkol sa ich očí a tým dotykom ich uzdravil.

Najdôležitejšie je však uzdravenie slepého od narodenia, ktorému Pán Ježiš potrel oči blatom, urobeným zo sliny a prachu a rozkázal, aby sa okúpал v rybníku Siloe. Slepec to aj urobil a ihneď bol uzdravený, (Ján 9. 1-14).

Vyliečenie slepých patrí medzi najzriedkavejšie prípady lekárske a vyžaduje zdĺhavé liečenie alebo aj operáciu. Slepota od narodenia je okrem toho vôbec nevyliečiteľná. Pán Ježiš uzdravoval však slepotu len slovom alebo dotykom, operatívne nezakročoval a liekov nepotreboval.

3. Do tretej skupiny patria uzdravenia hluchých a hluchonemých. Takýchto prípadov uvádzajú nám evanjeliá niekoľko.

Najzaujímavejší je prípad keď Pán Ježiš vložil svoje prsty do uší hluchonemého a posliniac ich dotkol sa jeho jazyka, hovoriac: „Effeta, to jest otvor sa!“ (Marek 7. 32-37.).

Všetky v evanjeliách uvedené uzdravenia hluchých a hluchonemých presahujú všetky naše lekárske vedomosti a preto ich musíme vyhlásiť za zázračné.

4. Štvrtú skupinu zázračných uzdravení Pána Ježiša tvoria uzdravenia malomocných.

Malomocenstvo je u nás neznáme, ale je veľmi rozšírené v krajinách tropických. Je to choroba nákazlivá a ešte aj dnes nevyliečiteľná. Lekárska veda nezná nijakého lieku proti malomocenstvu a bojuje proti jeho šíreniu len odlučovaním nakazených od ľudí zdravých. Pán Ježiš uzdravoval však prípady malomocenstva.

Sv. Matúš rozpráva nám napr. o malomocnom, ktorého Pán Ježiš uzdravil dotykom a slovami: „Chcem, buď čistý!“ (Mat. 8. 2-4.) Potom ho poslal ku kňazom a tí ho vyhlásili za zdravého.

Sv. Lukáš spomína nám zas uzdravenie desiatich malomocných, ktorých Pán Ježiš uzdravil slovami: „Id'te a ukážte sa kňazom!“ (Luk. 17. 12-19).

Lekárska veda nám hovorí, že ani prípady škvrnitého malomocenstva (v začiatkoch) nemožno vyliečiť len tak ľahko, tým menej teda možno prirodzeným spôsobom vyliečiť túto nebezpečnú chorobu v pokročilom stave a samým slovom.

5. Medzi zázračnými uzdraveniami Pána Ježiša nachodia sa konečne aj také prípady, ktoré nemožno zaradiť ani do jednej z uvedených skupín.

Takýmto je napr. uzdravenie ženy ktorá sa po dvanástich rokoch uzdravila samým dotykom rúcha Kristovho. (Mat. 9. 20-22.).

Sem patrí uzdravenie Petrovej svokruše od horúčky (Mat. 8. 14-15.), uzdravenie ženy shrbenej (Luk 13. 10-17.), uzdravenie človeka 38 rokov chorého (Ján 5. 1-16.) a vodnateľného (Luk. 14. 2-4.) a uzdravenie ucha Malchusovho atď.

Všetky tieto prípady nemajú s lekárskou vedou celkom nič spoločného a preto sa prirodzene nedajú vysvetliť.

Z uvedených prípadov vidíme, že Pán Ježiš uzdravoval choroby neobvyklým spôsobom:

- a) uzdravoval aj choroby nevyliečiteľné,
- b) okamžite uzdravoval choroby, ktoré lekári len pomaly liečia,
- c) pri uzdravovaní nepridržiaval sa lekárskych predpisov, nepoužíval nijakých liekov a lekárskych prostriedkov uzdravujúc len slovom alebo nanajvýš dotykom.

Z týchto dôvodov musíme teda vyhlásiť, že zázračné uzdravenia Pána Ježiša boli pravými zázrakmi.

§ 38. Nevydarené pokusy o prirodzené vysvetlenie zázračných uzdravení Pána Ježiša.

Nepriatelia náboženstva neveria v zázraky a preto sa všemožne vynasnažujú poprieť alebo prirodzene vysvetľovať zázračné uzdravenia Pána Ježiša.

1. Niektorí z pomedzi nich hovoria, že Pán Ježiš neuzdravoval ľudí naozaj chorých, ale len podvodných simulantov. Toto ich tvrdenie však neobstojí pred ľuďmi rozmýšľajúcimi.

a) Pán Ježiš uzdravoval chorých v prítomnosti ich najbližších príbuzných, priateľov a známych a všetky jeho uzdravenia boli skúmané jeho úhlavnými nepriateľmi — farizejmi. Títo príbuzní, priatelia a známi uzdravených, najmä však farizeji by na žiaden pád neboli ponechávali ľud na omyle, keby bolo išlo len o uzdravenia simulantov. Písmo sväté nám napr. rozpráva, že si farizeji až veľmi dali záležať na tom, aby vážnosť Pána Ježiša podkopali. Jasne to vidíme pri uzdravení slepého od narodenia, kedy sa farizeji usilovali poplietť ešte aj rodičov uzdraveného (Ján 9. 1-34.).

b) Keby Pán Ježiš bol uzdravoval len simulantov, to by sa k tým simulantom istotne boli pridali aj ľudia naozaj chorí a Pán Ježiš by sa bol stal stredom posmechu všetkých prítomných.

c) Konečne Pán Ježiš uzdravoval aj také choroby, pri ktorých vôbec nemožno simulovať. Uzdravoval napr. aj vleklé choroby a pri tých je simulovanie nemožné. To by žena ťažko chorá (Mat. 9, 20-22.) bola musela simulovať po celých 12, chorý z evanjelia sv. Jána (Ján 5. 1-16.) 38 rokov, žena z evanjelia sv. Lukáša 18 rokov (Luk. 13. 10-17.) a slepý od narodenia by bol musel simulovať od svojho narodenia a to ešte aj pred svojimi rodičmi (Ján 9. 1-41.).

2. Iní naši nepriatelia tvrdia, že Pánom Ježišom uzdravené osoby boli hysterickými a chorobu si len namýšľali. Toto tvrdenie však tiež nemá vážnejšieho podkladu.

Medzi osobami Kristom Pánom uzdravenými mohli síce byť aj hysterikovia, ale neboli nimi všetci uzdravení. Evanjeliá spomínajú nám totiž aj uzdravenie takých chorôb, u ktorých sa hystéria vôbec nevyskytuje (napr. malomocenstvo, ochrnutie, slepota odťatie ucha Malchusovho, vodnatieľka, hluchota atď.) alebo len veľmi zriedkavo. Okrem toho liečenie hystérie trvá celé mesiace, ba aj roky alebo je aj celkom nemožné a Pán Ježiš uzdravoval okamžite a trvale. Konečne sa ešte musíme pýtať aj

to: ako sa dozvedel Pán Ježiš, že má do roboty s hysterikmi a ako je to možné, že sa k tým hysterikom nepridružili aj ľudia skutočne chorí?

3. Nájdu sa aj takí ľudia, ktorí hovoria, že Pán Ježiš uzdravoval chorých pomocou sugescie, magnetizmu a hypnózy. Avšak ani toto tvrdenie neobstojí.

Sugescia je viera vo vlastné uzdravenie. Táto viera podľa zistenia lekárov môže síce mať priaznivý vplyv na ľudí nervove chorých, ale nemôže celkom uzdraviť chorého. Pri organických chorobách (malomocenstve, slepote od narodenia, hluchote, nemote, vodnatieľke) sugescia vôbec nemôže pomáhať. Pán Ježiš uzdravoval prevažnou väčšinou choroby organické a to bez liekov a len slovom alebo dotykom. Pri svojich uzdraveniach obyčajne ani nežiadal vieru od samých chorých, ale od ich príbuzných. Z toho vidieť, že neuzdravoval pomocou sugescie.

Magnetizmus a hypnóza je vlastne umelý spánok, v ktorom človek to robí, čo mu hypnotizér rozkáže. Tento umelý spánok môže síce blahodarne pôsobiť na nervove chorých ľudí (hysterikov), ale pri organických chorobách nič nepomôže. Vedomie o uzdravení pri hypnóze trvá u chorého len do tých čias, kým sa neprebudí z hypnotického spánku. O nejakom trvalom vyliečení organických chorôb pomocou magnetizmu a hypnózy nemôže byť teda ani len reči. Hypnóza okrem toho pôsobí len na hypnotizovaného, ale na okolie nie. Pán Ježiš uzdravoval väčšinou choroby organické a pri tých je liečenie pomocou magnetizmu a hypnózy nemožné. Ľudia Kristom Pánom uzdravení nemohli predsa byť po celý svoj život v hypnotickom spánku a pri ich uzdravení prítomné zástupy tiež neboly slepými. Kristus Pán konečne uzdravoval aj osoby neprítomné (sluhu stotníkovho) a magnetizmus a hypnóza do diaľky nepôsobia.

Pokusy o prirodzené vysvetlenie zázračných uzdravení Pána Ježiša teda úplne stroskotaly.

Keby sme aj pripustili prirodzené vysvetlenie zázračných uzdravení Pána Ježiša, ostal by nám ešte celý rad nevysvetlených otázok. Ešte vždy by sme si nevedeli napr. vysvetliť prírodné

zázraky Pána Ježiša, jeho vzkriesenia mŕtvych a jeho vlastné zmŕtvychvstanie.

§ 39. Vzkriesenia mŕtvych.

Písmo sväté nám rozpráva, že Pán Ježiš nielen chorých uzdravoval, ale aj mŕtvych kriesil. Evanjeliá zaznamenali nám tri prípady vzkriesenia mŕtvych: vzkriesenie mládenca naimského (Luk. 7, 11-17.), dcéry Jairovej (Mat. 9, 18-25; Marek 5, 22-43, Luk. 8, 41-56.) a Lazára (Ján 11, 1-56.).

Uvedené vzkriesenia mŕtvych nedajú sa vysvetliť prirodzene, lebo lekárska veda ani dnes nemôže vzkriesiť mŕtveho.

Nepriatelia náboženstva sa usilujú dokazovať, že mládenec naimský, dcéra Jairova a Lazár boli len zdanlive mŕtvymi a preto ich vzkriesenie vyhlasujú za zjav prirodzený. Pre toto svoje tvrdenie nemajú však vážnejších dôkazov.

Aj lekárska veda pozná prípady zdanlivej smrti (kataleptickej ztrnulosti). Pri zdanlivej smrti srdce chorého bije, dych pracuje (hoci len slabunko), chýba smrteľná bledosť, mŕtvolný chlad a zápach. Okrem toho dajú sa na chorom zistiť aj iné prejavy života; pohyb očným viečkom, tekavosť pohľadu; telesná teplota chorého býva však zvýšená až nad normál. Je preto nemysliteľné, že by najbližší príbuzní vyhlásili zdanlive mŕtveho za nebožtíka.

1. Príbuzní mládenca naimského, dcéry Jairovej a Lazára boli skalopevne presvedčení o skutočnej smrti svojich miláčikov a podobne boli o nej presvedčení aj všetci ostatní prítomní.

Mládenca naimského už pochovávali. Zronenú jeho matku nevedely uspokojiť ani sústrastné slová Pána Ježiša. Bola pevne presvedčená o skutočnej smrti svojho syna. Toho istého presvedčenia boli aj všetci tí, ktorí mládenca na poslednej ceste odprevádzali.

Keď Pán Ježiš vstúpil do domu Jairovho a vyhlásil „Neumrelo dievča, lež spí“: jednoducho ho vysmiali.

Lazár už štyri dni ležal v hrobe a už aj zapáchal.

Najbližší príbuzní mládenca naimského, dcéry Jairovej a Lazára sa istotne presvedčili o skutočnej smrti svojich miláčikov a akiste ich nevyhlásili za mŕtvych bez zistenia aspoň len najnepatrnejších príznakov úmrtia (zastavenia dychu, tlkotu srdca atď.)

2. Keby sme chceli pripustiť zdanlivú smrť u mládenca naimského, dcéry Jairovej a Lazára, museli by sme si vedieť odpovedať na celý rad rozličných otázok:

a) Odkiaľ vedel Pán Ježiš, že má do činenia so zdanlivé mŕtvymi?

Pohrebný sprievod mládenca naimského stretol len náhodou a mŕtvolu mládenca vôbec neprehliadal.

K dcére Jairovej bol zavolaný neočakávane a na jej chorobu sa nikoho nedopytoval.

Lazár už bol štyri dni v hrobe.

b) Ako mohol Pán Ježiš uhádnuť pravú chvíľu precitnutia „zdanlivo mŕtveho“ mládenca, dievčaťa a Lazára bez predbežnej prehliadky?

c) Ako je to možné, že sa všetci títo „zdanlivo mŕtvi“ na jeho slová ihneď uzdravili, keď liečenie „zdanlivo mŕtvych“ trvá dlhší čas a vyžaduje aj lekárske zásahy?

Všetky uvedené okolnosti nám jasne svedčia, že mládenec naimský, dcéra Jairova a Lazár nemohli byť len zdanlivo mŕtvymi, ale pred svojim vzkriesením skutočne umreli. Ich vzkriesenie sa teda prirodzeným spôsobom nedá vysvetliť.

§ 40. Zmŕtvychvstanie Pána Ježiša.

Najväčším a najvýznamnejším zázrakom Pána Ježiša je jeho zmŕtvychvstanie. Tento jeho zázrak je tak dôležitý, že ho sv. Pavel vyhlásil za základ nášho náboženstva.

„Ked' Kristus nevstal z mŕtvych, márne je naše kázanie, márna je i vaša viera“ (1. Kor. 15, 14.).

V súvislosti so zmŕtvychvstaním Pána Ježiša musíme zistiť:

1. či Pán Ježiš skutočne zomrel na kríži a 2. kto videl Pána Ježiša po jeho zmŕtvychvstaní?

1. *Pán Ježiš skutočne zomrel na kríži.*

Svedčia nám o tom nasledujúce okolnosti:

- a) U Rimanov sa každé ukrižovanie muselo končiť smrťou a preto sa pred smrťou nemohol zachrániť ani Pán Ježiš.
- b) Vojaci Pánu Ježišovi nepolámali kosti.
- c) Vojak prerazil Pánu Ježišovi bok, odkiaľ potom tiekla krv a voda.
- d) Službu konajúci stotník podal Pilátovi zpravu o skutočnej smrti Pána Ježiša.
- e) Pilát dovolil Pána Ježiša pochovať.
- f) Farizeji dovolili Pána Ježiša pochovať a spokojne odišli s Kalvárie.
- g) Priatelia Pána Ježiša nielenže složili telo svojho majstra s kríža, ale ho aj zabalzamovali a pochovali.
- h) Panna Mária dovolila pochovať telo svojho syna.
- i) Pán Ježiš bol pri pohrebe zabalený do plachty, napustenej voňavkami a keby ešte nebol býval celkom mŕtvy, rozhodne by ho bola v uzavretom hrobe udusila silná vôňa; týchto voňaviek.

Po uvážení všetkých týchto okolností nemôže byť teda ani len najmenšej pochybnosti o tom, že Pán Ježiš na kríži skutočne umrel.

2. *Pána Ježiša po jeho zmŕtvychvstaní videl celý rad spoľahlivých svedkov.*

- a) Najsamprv videla Pána Ježiša po zmŕtvychvstaní Mária Magdaléna, ktorej sa Kristus Pán zjavil v podobe záhradníka (Ján 20, 11-18; Marek 16, 9-11.).
- b) Onedlho potom videly Pána Ježiša nábožné ženy, vracajúce sa od prázdneho hrobu (Mat. 28, 9-10.).
- c) Cez deň zjavil sa Pán Ježiš sv. Petrovi (Luk. 24, 34; 1. Kor. 15, 5.).
- d) V podvečer veľkonočný videli Pána Ježiša dvaja učeníci, idúci do Emmaus (Marek 16, 12; Luk. 24, 13-32.).
- e) Večer videli Pána Ježiša desiat i a o osem dní neskôršie jedenásti apoštolovia (Marek 16, 14; Luk. 24, 36-43; Ján 20, 19-24; Ján 20, 24-29.).
- f) Pri jednej príležitosti videlo Pána Ježiša 500 učeníkov (1. Kor. 15, 6.).
- g) Inokedy videl Pána Ježiša sv. Jakub (1. Kor. 15, 7.).
- h) Jedného rána videli Pána Ježiša siedmi apoštolovia (Ján 21, 1-23.).
- i) Ostatný raz videli Pána Ježiša apoštolovia na vrchu Olivovom pred jeho nanebovstúpením (Sk. Ap. 1, 3-12; Luk. 24, 44-53; Marek 16, 19-20.).

Na všetkých týchto svedkov odvoláva sa sv. Pavol slovami: „Kristus umrel za naše hriechy dľa Písem ... bol pochovaný ... a vstal zmŕtvych tretieho dňa ... a zjavil sa Kefasovi a potom jedenástim. Potom zjavil sa viac než päťsto bratom spolu, z ktorých mnohí až dosiaľ žijú, niektorí však usnuli. Potom zjavil sa Jakubovi, neskôršie všetkým apoštolom“ (1. Kor. 15. 1-8).

Všetci uvedení svedkovia na vlastné oči videli Pána Ježiša preto boli skalopevne presvedčení o jeho zmŕtvychvstaní. Toto ich presvedčenie v zmŕtvychvstanie Kristovo bolo tak pevné, že mnohí z pomedzi nich zaň aj mučenícku smrť podstúpili.

Svedectvo týchto svedkov postačilo aj židovskému spisovateľovi Jozefovi Flaviovi a vynútili od neho slová: „Zjavil sa im tretieho dňa opäť živý ako božskí proroci toto a tisíce iných vecí o ňom boli predpovedali“ (Starožitnosti židovské, XVIII. 3.). Keď Jozefovi Flaviovi

postačilo svedectvo apoštolov a ostatných spomínaných svedkov zmŕtvychvstania Kristovho, musí ono postačiť aj nám veriacim kresťanom-katolíkom.

§ 41. Nevydarené pokusy o prirodzené vysvetlenie zmŕtvychvstania Pána Ježiša.

Zmŕtvychvstanie Pána Ježiša je základným článkom nášho náboženstva a preto je vystavené stálym útokom našich nepriateľov.

O ukradnutí mŕtvolu Pána Ježiša apoštolmi rozprávalo sa hneď v deň zmŕtvychvstania Kristovho, lebo farizeji podplatili službu konajúcich vojakov a rozkázali im: „Povedzte, že jeho učeníci prišli v noci a ukradli ho, keď sme my spali. A keď by sa to doložil vládár, my ho prehovoríme a vás zabezpečíme“ (Mat. 28. 13-14.).

1. U našich nepriateľov v súvislosti so zmŕtvychvstaním Pána Ježiša najčastejšie sa stretávame s tvrdením, že mŕtve telo Pána Ježiša ukradli z hrobu apoštolovia alebo farizeji.

a) **Telo Pána Ježiša nemohlo byť z hrobu ukradnuté apoštolmi.**

Hrob Pána Ježiša bol predsa strážený vojskom, privalený kameňom a zapečatený úradnou pečat'ou. Disciplinovaná vojenská stráž nesmela nikoho pripustiť k hrobu a ukradnutie mŕtvolu by rozhodne bola prekazila. Že by táto vojenská stráž bola zaspala, je vôbec nemysliteľné. Rímska vojenská disciplína trestala totiž takýto prečin smrťou a strážcovia hrobu Kristovho namiesto potrestania dostali peňažitú odmenu. Telo Pána Ježiša nemohlo však byť ukradnuté apoštolmi už aj pre bojovnosť apoštolov. Apoštolovia — ako nám Písmo sväté rozpráva — boli totiž natoľko zastrašení smrťou svojho majstra, že by si sotva boli trúfali odnieť z hrobu mŕtvolu, stráženú vojskom. Po zajatí Pána Ježiša sa rozutekali a neskôršie sa zamkli do večeradla a tam čakali na ďalší vývin udalostí.

Keby apoštolovia boli ukradli mŕtvolu Pána Ježiša, to by ich farizeji boli museli pre krádež mŕtvolu brať na

zodpovednosť a prípadne aj potrestať. O takomto niečom nemáme však nijakých správ. Apoštolovia neboli farizejmi bránení na zodpovednosť ani len vtedy, keď verejne začali kázať o zmŕtvychvstaní Kristovom.

Konečne nesmieme zabúdať ani na to, že Pána Ježiša po údajnom ukradnutí jeho mŕtvolu videli po celých štyridsať dní mnohí spoľahliví svedkovia, ktorí za svoju vieru v zmŕtvychvstanie Kristovo aj svoje životy obetovali.

b) Telo Pána Ježiša nemohlo byť z hrobu ukradnuté ani farizejmi.

Farizeji ukradnutím mŕtvolu Pána Ježiša boli by totiž dali podnet k domnienke, že Kristus Pán vstal z mŕtvych a tým by si boli viac škodili ako osožili. Okrem toho by sotva boli vedeli pomlčať o ukradnutí mŕtvolu Kristovej, keď sa pod dojmom zmŕtvychvstania Pánovho neskoršie ich vlastní prívrženci stávali kresťanmi. Naopak. Boli by v záujme svojho náboženstva a národa ukázali ukradnutú mŕtvolu Pána Ježiša a tým by boli zavdali smrteľnú ranu vzrástajúcemu sa kresťanstvu.

2. Profesor dr. Henrik Eberhard Gottlob Paulus tvrdil, že *Pán Ježiš nezomrel na kríži. Bol vraj na kríži len zdanlivo mŕtvy a neskoršie v chladnom hrobe prišiel k sebe.*

Jeho tvrdenie však vôbec neobstojí, lebo:

a) Pán Ježiš na kríži skutočne zomrel. O jeho smrti svedčil nám celý rad spoľahlivých svedkov (Vid' § 40) a nie je možné žeby sa všetci títo svedkovia boli mýlili pri zisťovaní tak patrných prejavov života, akými sú: dych, tlkot srdca, telesná teplota atď.

b) Keby Pán Ježiš nejakým spôsobom predsa len bol ostal na kríži pri živote, bol by sa musel zadusiť v uzavretom hrobe.

V evanjeliu uvedené množstvo voňaviek (sto funtov podľa sv. Jána 19. 39.) by bolo muselo udusiť aj človeka celkom zdravého, tým skôr však človeka zdanlivo mŕtveho a umučením a veľkým utrpením vyčerpaného.

c) Keby sa Pán Ježiš predsa len nebol zadusil v hrobe, nebol by vládol odvaliť ten veľký kameň odo dverí hrobových bez vedomia vojenskej stráže.

d) Keby sa nejakou náhodou predsa len bol vyslobodil z hrobu, bol by sa musel liečiť a nebol by sa mohol ešte v ten istý deň zjavovať toľkým ľuďom a to aj na vzdialenejších miestach (Emmausy).

e) Neskôršie bol by musel skutočne zomrieť a my by sme museli vedieť o jeho druhom hrobe. O jeho druhej smrti a jeho druhom hrobe nemáme však ani len najmenších zpráw.

f) Keby Pán Ježiš bol býval len zdanlivo mŕtvy, to by sa rozhodne boli museli dozvedieť aj jeho apoštolovia a tí by potom neboli položili aj svoje životy za svoju vieru v jeho zmŕtvychvstanie.

3. Dávid Fridrich Strauss a Arnold Renan tvrdili, že *Pán Ježiš na kríži skutočne zomrel, ale že nevstal z mŕtvych. Jeho zjavenia po zmŕtvychvstaní boli vraj len prízrakom, smyslovým klamom, halucináciou.* Táto ich mienka však tiež nemá podkladu.

a) Halucináciu mávajú len ľudia duševne chorí a nervove podráždení a Pána Ježiša po zmŕtvychvstaní videli ľudia zdraví a striezliví (synovia prírody, rybári).

b) Halucináciu mávajú ľudia, ktorí na niečo stále myslia a apoštolovia a priatelia Pána Ježiša na zmŕtvychvstanie svojho majstra nevelmi mysleli. Prvé zprávy o zmŕtvychvstaní Pána Ježiša prijali s pochybovaním. Mária Magdaléna pokladala napr. Krista Pána za záhradníka, dvaja emmauskí učeníci za cudzinca a apoštolovia za ducha atď.

c) Apoštolovia si zpočiatku aj sami mysleli, že halucinujú (Luk. 24. 39.) a až vtedy uverili v skutočnú prítomnosť svojho majstra, keď Pán Ježiš zjedol pred nimi kus pečenej ryby a niečo medu.

d) Učenci hovoria, že väčší počet ľudí nemôže mať súčasne, na tom istom mieste a rovnakým spôsobom halucináciu. Pána Ježiša videlo však súčasne, na tom istom mieste a za rovnakých okolností veľmi veľa ľudí.

e) Keby všetky zjavenia Pána Ježiša po jeho zmŕtvychvstaní boli bývaly len halucináciou, to by sme sa

museli pýtať: Prečo tie halucinácie prestaly na 40-ty deň samy od seba a prečo netrvaly ďalej?

Uvedené pokusy o vyvrátenie zmŕtvychvstania Pána Ježiša — ako vidieť —nemajú vážnejšieho podkladu a preto nemôžu otriast' našu vieru v zmŕtvychvstanie Krista Pána.

§ 42. Pán Ježiš nebol len obyčajným človekom.

V živote Pána Ježiša vyskytuje sa toľko všelijakých zázračných udalostí, že sa mimovoľne musíme pýtať: Čím bol vlastne Pán Ježiš? Na túto otázku usiluje sa odpovedať každý a hľadajú na ňu odpoveď aj nepriatelia nášho náboženstva.

1. Niektorí zpočiatku nich hovoria, že *Pán Ježiš bol čarodejníkom* (fakírom, kúzelníkom) a jeho zázraky vyhlasujú za čarodejnícke kúsky. Čarodejníkom nazval Pána Ježiša kedysi aj židovský Talmud, ale neprávom. Keby Pán Ježiš bol býval čarodejníkom, to by sa voľakde bol musel učiť čarodejníctvu. Nepriatelia nášho náboženstva nám však nevedia povedať, kde to bolo. V Egypte zdržoval sa Pán Ježiš len veľmi krátky čas v detskom veku a to predsa nie je možné, aby sa už vtedy bol naučil takým obdivuhodným kúskom, nad ktorými neskoršie žasli všetci jeho súčasníci nevynímajúc ani učeních členov židovskej veľrady. Vo veku dospeljšom sa Pán Ježiš nezdržoval v Egypte. Dávajú nám to tušiť slová jeho vlastných krajanov, ktorí sa pri jeho zázrakoch bezradne pýtali: „Odkiaľ má tento tú múdrosť? Ci je to nie syn tesárov ... Kde to len všetko nabral?“ (Mat. 13. 54-6.) Títo jeho krajan by takto sotva boli hovorili, keby sa Pán Ježiš vo veku dospeljšom bol ešte raz zdržoval v Egypte. Pripusťme však, že sa Pán Ježiš vo veku dospeljšom predsa len zdržoval nejaký čas v Egypte! Jeho zázraky sa ani vtedy nedajú vysvetliť prirodzeným spôsobom, lebo ani egyptskí čarodejníci nevedia utíšiť búrku na mori, siedmimi chlebami nenasýtiť 4000 a piatimi 5000 ľudí, prirodzeným spôsobom nevedia uzdraviť ochrnutých, hluchonemých, slepých, malomocných a nevedia kriesiť mŕtvych. To všetko nám je dôkazom, že sa zázraky Pána Ježiša nedajú vysvetliť kúzelníctvom a čarodejníctvom.

2. Iní naši nepriatelia tvrdia, že *Pán Ježiš bol lekárom*, ale toto svoje tvrdenie nevedia dokázať. V Písme svätom a u najstarších spisovateľov nenájdeme totiž ani len najmensej zprávy o tom, že by Pán Ježiš bol býval lekárom. Podobne nemáme zprávy ani o tom, že by Pán Ježiš bol voľakde študoval lekárstvo, pán Ježiš pred svojím verejným vystúpením býval v Nazarete a tam lekárskej školy nebolo. Ako chudobný tesár nemal však ani tej možnosti, aby študoval lekárstvo na nejakej lekárskej škole mimo svojho domova. Pri svojich uzdraveniach si Pán Ježiš vôbec nepočínal ako lekár. Niekedy ani len nenavštívil pacientov, nedopytoval sa na priebeh ich choroby, neurčoval diagnózu, nepredpisoval im lieky, s chorými neprišiel ani len do najmenšieho styku. Preto jeho uzdravenia nemajú s lekárskou vedou celkom nič spoločného a pomocou nej sa vysvetliť nedajú. (Vid' § 37-38.) Tým menej sa však dajú vysvetľovať pomocou lekárskej vedy jeho zázraky prírodné a jeho vzkriesenia mŕtvych.

3. Nájdú sa aj takí ľudia, ktorí *Pána Ježiša vyhlasujú za špiritistu* a pomocou špiritizmu sa snažia vysvetliť jeho zázraky. Zázraky Pána Ježiša nemajú však so špiritizmom nič spoločného. Dialy sa vždy za jasného dňa a bez akýchkoľvek špiritistických prostriedkov. Pán Ježiš pri svojich zázrakoch nevyhľadával tmu, neupadol do polovičného alebo plného bezvedomia, necitoval duchov, nedvíhal stoly, neprevracal stoličky atď. Jeho skutky ďaleko prevyšujú zjavy špiritistické, lebo špiritisti nevedia rozkazovať prírode, nevedia uzdravovať chorých, nevedia kriesiť mŕtvych a sami nemôžu vstať z mŕtvych. Medzi špiritistickými zjavmi a zázrakmi Pána Ježiša je taký rozdiel ako medzi dňom a nocou. Uvedené odpovede našich nepriateľov — ako vidieť — ani len zďaleka neobjasňujú otázku: Čím bol vlastne Pán Ježiš? V živote Pána Ježiša vyskytuje sa totiž toľko všelijakých nevysvetliteľných udalostí, že ho za jednoduchého človeka považovať nemôžeme.

§ 43. Pán Ježiš bol sľúbeným Vykupiteľom.

Pán Ježiš nebol len obyčajným človekom, ale bol sľúbeným vykupiteľom. Na ňom vyplnilo sa všetko to, čo proroci predpovedali o budúcom Vykupiteľovi.

1. Na Pánu Ježišovi vyplnily sa proroctvá o pôvode Vykupiteľovom.

a) Umierajúci Jakub povedal svojmu synovi Judovi: „Judo, teba chváliť budú tvoji bratia, ... tebe sa budú klaňať synovia tvojho otca“ (1. Mojž. 49. 8). Z tohto proroctva vyplýva, že sľúbený Vykupiteľ má pochádzať z pokolenia Judovho a Pán Ježiš pochádzal z toho pokolenia.

b) Izaiáš predpovedal: „Vyjde prút z koreňa Jesse (Izai, otec Dávidov) a kvet z jeho kmeňa vystúpi a spočinie na ňom duch Pánov“ (Iz. 11. 1). Podľa tohto proroctva Vykupiteľ má pochádzať z rodu Jesseho. Pán Ježiš však pochádzal z domu Dávida, ktorý bol synom Jesseho (Izaiho). Na inom mieste predpovedal Izaiáš: „Hľa, panna počne a porodí syna a nazvané mu bude meno Emmanuel“ (Iz. 7. 13-14.) Podľa tohto proroctva budúci Vykupiteľ mal sa narodiť z panny a Pán Ježiš sa narodil z Panny Márie.

2. Na Pánu Ježišovi vyplnily sa proroctvá, určujúce čas príchodu Vykupiteľovho.

a) Patriarcha Jakub predpovedal: „Nebude odňatá berla od Judu a jeho bedier, dokiaľ nepríde Ten, ktorý má byť poslaný a on bude očakávanie národov“ (1. Mojž. 49. 10). To znamená, že sa očakávaný Vykupiteľ mal narodiť až vtedy, keď vláda nad národom židovským odňatá bude pokoleniu Judovmu a prejde do rúk niekoho iného. Pán Ježiš narodil sa však až vtedy, keď vláda nad Palestínou odovzdaná bola Rimanmi do rúk pohana Herodesa I. — Ukrutného.

b) Prorok Daniel predpovedal: „Od toho času, ako vyšla reč, aby zasa vystavaný bol Jeruzalem až po Krista vojvodu, sedem týždňov a šesťdesiatdva týždňov bude a ulice a múry vystavané budú v úzkosti časov. A po šesťdesiatich dvoch týždňoch zabitý bude Kristus a nebude ľud jeho, ktorý ho zaprie“ (Dan. 9. 25-26). Pod týždňom rozumie sa tu doba 7 rokov. Preto 7 a 62 týždňov znamená 69 ročných týždňov t.j. dobu 483 rokov po vydaní rozkazu na postavenie múrov jeruzalemských. Rozkaz na postavenie múrov jeruzalemských vydal perský kráľ

Artaxerxes Longimanus (Dlhoruký) v 20. roku svojho panovania t.j. roku 453 pr. Kr. Od tohto roku sa obyčajne počítajú ročné týždne Danielove. Po uplynutých 453 rokov pred Kr. chýba nám ešte 30 rokov a dostaneme rok vystúpenia Pána Ježiša.

3. Na Pánu Ježišovi vyplnilo sa proroctvo o mieste narodenia Vykupiteľovho.

Prorok Micheáš predpovedal: „A ty, Betleheme Efrata, maličký si medzi tisícmi júdskymi, z teba vyjde Ten, ktorý má byť panovníkom v Izraeli“ (Mich. 5. 2.). Sľúbený Vykupiteľ mal sa teda narodiť v Betleheme a Pán Ježiš sa skutočne tam narodil.

4. Na Pánu Ježišovi vyplnily sa proroctvá o zázrakoch Vykupiteľových.

Izaiáš píše: Boh sám príde a spasí vás. Vtedy otvoria sa oči slepých a uši nemých. Vtedy poskočí kuľhavý ako jeleň a jazyk nemých sa rozviaže“ (Iz. 35. 4-6.) Toto proroctvo sa do najmenších podrobností vyplnilo na Pánu Ježišovi ako nám to aj jeho zázraky dokazujú.

5. Na Pánu Ježišovi vyplnily sa proroctvá o umučení a smrti Vykupiteľovej.

a) Kráľ Dávid vo svojom žalme hovorí: „Prebili moje ruky a moje nohy, spočítali všetky moje kosti ... Rozdelili medzi sebou moje rúcha a o moju šatu hádzali si lós“ (Žalm 21. 17-19.). Tieto slová sa krásne vyplnili na Pánu Ježišovi.

b) Izaiáš povedal: „On bol ranený pre naše neprávosti, ubitý pre bezbožnosti naše ... Obetovaný bol preto, že sám chcel a neotvoril úst svojich, ako baránok k zabitiu vedený a ako ovca pred tým, ktorý ju strihá, onemie a neotvorí úst svojich“ (Iz. 53. 5-7.). Aj tieto slová vidíme vyplnené pri utrpení Pána Ježiša.

c) Prorok Zachariáš predpovedal: „Odvážili mzdu moju tridsať strieborných“ (Zach. 11. 12). A Pán Ježiš bol zradený Judášom za tridsať strieborných.

6. Na Pánu Ježišovi sa vyplnily proroctvá o zmŕtvychvstaní a nanebevstúpení Vykupiteľovom.

a) Žalmista Pána vo svojom žalme hovorí: „Nezanecháš moju dušu v hrobe a nedáš, aby tvoj svätý videl porušenie“ (Žalm 15. 10). Pán Ježiš tiež neostal v hrobe, ale na tretí deň vstal z mŕtvych.

b) Ten istý žalmista poznamenáva v inom svojom žalme: „Spievajte chvály Pánovi, oslavujte Boha, ktorý vstupuje na nebesá nebies od Východu“ (Žalm 67. 33-34.). Jeho slová sa krásne splnily pri nanebevstúpení Pána Ježiša.

7. Na Cirkvi Pána Ježiša vyplnily sa proroctvá o rozšírení Cirkvi Vykupiteľovej.

Kráľ Dávid predpovedal o Cirkvi Vykupiteľovej: „A bude panovať od mora k moru ... a klaňať sa mu budú všetci králi zeme, všetky národy budú jemu slúžiť“ (Žalm 109. 1.). O vyplnení tohto proroctva na Cirkvi Kristovej nám krásne svedčí rozšírenie našej Cirkvi vo všetkých končinách zeme.

Okrem uvedených proroctiev vyplnil sa na Pánu Ježišovi ešte aj celý rad proroctiev iných. Nemôže byť teda ani len najmenej pochybnosti o tom, že Pán Ježiš bol predpovedaným Vykupiteľom. Pána Ježiša za sľúbeného Vykupiteľa považovali aj evanjelisti, zpomiedzi ktorých sv. Matúš veľmi často poukazuje na splnenie proroctiev mesiánskych na Pánu Ježišovi. Pán Ježiš sa aj sám veľmi vyhlasoval za sľúbeného Vykupiteľa a na dôkaz oprávnenosti tohto svojho vyhlásenia odvolával sa na Písmo sväté slovami: „Skúmajte Písma ... ony sú to, čo vydávajú svedectvo o mne“ (Ján 5. 39.).

Vykupiteľské poslanie Pána Ježiša okrem proroctiev dokazujú nám aj starozákonné predobrazy mesiánske, v ktorých sa nám už v Starom zákone odzrkadľuje temer celý život Pána Ježiša. Takými predobrazmi Pána Ježiša boli v Starom zákone: Abel, Melchizedech, Izák, Jozef Egyptský, Jonáš, medený had na púšti, baránok veľkonočný atď.

§ 44. Ježiš Kristus bol pravým Bohom.

Pán Ježiš bol pravým Bohom. Dokazujú nám to jeho slová, jeho svätý život, jeho prorockvá, ale najmä jeho zázraky a jeho zmŕtvychvstanie. Zázraky a zmŕtvychvstanie sú najlepšimi dôkazmi božstva Pána Ježiša.

1. *Pán Ježiš vyhlasoval sa za Syna Božieho a žiadal, aby ho aj ľudia uznali za Boha.*

Národ židovský ho však nechcel uznať za Boha a žiadal od neho, aby nejakým spôsobom dokázal svoje božstvo. Pri jednej príležitosti celkom otvorene sa ho pýtal: „Aký znak nám ukážeš, že toto robíš?“ (Ján 2. 18.) Ak teda chcel, aby ho národ židovský uznal za Boha; musel niečím dokázať svoje božstvo. On to aj urobil a dokazoval svoje božstvo zázrakmi, na ktoré sa stále odvolával ako na najlepšie dôkazy svojho božstva.

Raz prišli k Pánu Ježišovi učeníci sv. Jána Krstiteľa a pýtali sa ho: „Ty si ten, ktorý má prísť alebo iného očakávame?“ On sa vtedy odvolal na svoje zázraky a povedal: „Id'te, oznámte Jánovi, čo ste počuli a videli; slepí vidia, chromí chodia, prašiví sa očisťujú, hluchí počujú, mŕtvi sa kriesia ...“ (Mat. 11. 3-5).

Keď Židia chceli Pána Ježiša kameňovať za to, že sa vyhlasoval za Syna Božieho, on im povedal: „Jestli nekonám skutky môjho Otca, neverte mi. Ale jestli konám, keď už mne nechcete veriť, verte skutkom“ (Ján 10. 38).

Kedykoľvek sa Pán Ježiš vyhlasoval za Syna Božieho, vždy sa odvolával na svoje zázraky ako na nezvratné dôkazy svojho božstva, lebo to boli skutky, aké nemôže vykonať nijaký človek, ale len všemohúci Boh. Jedine týmto svojim zázrakom mohol potom ďakovať, že ho národ židovský uznal za Boha a začal mu preukazovať aj božskú úctu. Toto presvedčenie národa židovského v božstvo Pána Ježiša sa ešte väčšmi upevnilo, keď k zázrakom Kristovým pristúpilo ešte aj zmŕtvychvstanie. Toto zmŕtvychvstanie presvedčilo o božstve Pána Ježiša ešte aj tých najväčších pochybovačov a urobilo jeho vyznávačmi aj najzatätejších odporcov. Je to aj pochopiteľné. Naša životná skúsenosť nás predsa učí, že mŕtvy človek prirodzeným

spôsobom z mŕtvych vstať nemôže. Keď teda Pán Ježiš predsa len vstal z mŕtvych, to znamená, že nemohol byť len obyčajným človekom, ale bol Bohom. Jedine Boh je Pánom života a smrti.

Pán Ježiš sa aj sám veľmi často odvolával na svoje zmŕtvychvstanie ako na najlepší dôkaz svojho božstva.

Keď raz farizeji žiadali od neho dôkaz jeho božstva, Pán Ježiš im povedal: „Ako Jonáš bol v bruchu veľrybinom tri dni a tri noci, tak bude Syn človeka v srdci zeme tri dni a tri noci“ (Mat. 12. 40.).

Za dôkaz božstva Kristovho považovali zmŕtvychvstanie Pána Ježiša aj apoštolovia, ktorí zmŕtvychvstanie Kristovo učinili základom svojich kázaní.

Sv. Pavel hovorí: „Keď Kristus nevstal z mŕtvych, márne je naše kázanie, márna je i vaša viera“ (1. Kor. 15. 14.).

2. O božstve Pána Ježiša väčšina ľudstva presvedčená bola od najstarších časov až po naše časy.

a) Pána Ježiša za pravého Boha uznali už apoštolovia.

Sv. Peter vyznal svoju vieru v božstvo Pána Ježiša v Cezarei Filipovej slovami: „Ty si Kristus, Syn Boha živého!“ (Mat. 16. 6.).

Sv. Ján vo svojom evanjeliu píše: „I mnohé iné zázraky činil Ježiš pred očami svojich učeníkov, ktoré nie sú napísané v tejto knihe. Ale tieto sú napísané, aby ste verili, že Ježiš je Kristus, Syn Boží, a aby ste ako veriaci mali život v jeho mene“ (Ján 20, 30-31.).

Pri prisľúbení Sviatosti Oltárnej sv. Peter v mene všetkých apoštolov zvolal: „Pane, ku komu pôjdeme? Ty máš slová života večného a my sme uverili a poznali, že si ty Kristus, Syn Boží!“ (Ján 6. 68-70.).

Najdojímavejšie vyznal zpomedzi apoštolov svoju vieru v božstvo Pána Ježiša sv. Tomáš, keď zvolal: „Pán môj a Boh môj!“ (Ján 20. 28.).

b) Pána Ježiša za pravého Boha uznávali okrem apoštolov aj iní jeho súčasníci.

Sv. Ján Krstiteľ vítal Pána Ježiša pri Jordáne slovami: „Ajhľa, Baránok ajhľa, ktorý sníma hriechy sveta!“ — inými slovami — Ajhľa, očakávaný Vykupiteľ! (Ján 1. 29.).

Slepec od narodenia po svojom uzdravení padol na zem pred Pánom Ježišom a „klaňal sa mu“ (Ján 9. 38).

Žiaľom zronená Marta vyhlásila: „Áno, Pane, ja som uverila, že si ty Kristus, Syn Boha živého, ktorý si prišiel na tento svet!“ (Ján 11. 27.).

Keď Pán Ježiš utíšil búrku na mori „tí, ktorí boli na loďke, prišli, klaňali sa mu a riekli: „Opravdu, Syn Boží si!“ (Mat. 14. 33.)

c) Pána Ježiša za pravého Boha uznával aj bývalý prenasledovateľ kresťanov sv. Pavol.

Rozprávajú nám o tom Skutky Apoštolské keď o ňom píše: „Ohlasoval v synagógach Ježiša, že je on Syn Boží“ (Sk. Ap. 9. 20).

V liste ku Kolosanom sv. Pavol píše, že v Pánu Ježišovi „prebýva všetka plnosť božstva“ (Kol. 2. 9.). A v liste k Rimanom sa slávnostne osvedčuje, že od patriarchov „je Kristus podľa tela, ktorý je nadovšetko Boh požehnaný naveky“ (Rim. 9. 5.).

d) Pána Ježiša za pravého Boha uznávali prví kresťania.

Svedčí nám o tom list Plinia ml., ktorý píše, že sa kresťania „za ranného úsvitu schádzavali, aby Kristovi svojmu Bohu chválospevy spievali“ (Plin iun. epist. X. 97.). Dokazujú nám to však aj najstarší cirkevní spisovatelia. Tak napr. učeník sv. Pavla, sv. Ignác (zomr. 107) menuje Pána Ježiša Bohom v ľudskej podobe. Sv. Irenej píše: „Apoštoli by ho neboli tak určite Bohom nazývali, keby nebol pravým Bohom.“ A podobne písali aj iní.

e) Pána Ježiša za pravého Boha uznávali všetci kresťanskí mučeníci, počnúc od sv. Štefana až po mučeníkov najnovších časov, ktorí za svoje presvedčenie o božstve Pána Ježiša aj svoje životy obetovali.

f) Pána Ježiša za pravého Boha uznávali všetci kultúrni pracovníci, ktorí o Kristu Pánovi písali, básne skladali, obrazy a sochy Krista Pána maľovali a vykresávali.

g) Pána Ježiša za pravého Boha uznávaly všetky tie hrdinské duše, ktoré sa pre Krista zapieraly a pre neho prísny život viedly (svätí, misionári atď.).

Pán Ježiš bol Bohom! — tak nám hovoria všetky uplynulé storočia a tak je presvedčená väčšina ľudstva už vyše 1900 rokov. Toto presvedčenie nevedeli vyhubiť zo srdc ľudských ani prenasledovatelia ani bludy, ani vojny, ani revolúcie, ani prevraty. Veľká väčšina ľudstva vždy považovala, považuje a aj

v budúcnosti považovať bude Pána Ježiša za Boha. Viera v božstvo Pána Ježiša udržiavala milióny ľudí na ceste čnosti a šľachetnosti a dodávala im sily, aby v pokušení neklesli, v krížoch nezúfali a v čnosti neochabli. Preto aj my musíme vyhlásiť Pána Ježiša za Boha a zvolať slovami sv. Petra: „Ty si Kristus, Syn Boha živého!“ (Mat. 16. 13-16.)

§ 45. Prečo sostúpil Pán Ježiš na zem?

Účel pozemského života Pána Ježiša najkrajšie vyjadrujú slová: „Tak Boh miloval svet, že Syna svojho jednorodeného dal, aby nikto, kto v neho verí, nezahynul, ale mal život večný“ (Ján 3. 16.). Podľa týchto slov Pán Ježiš len preto prišiel na svet, aby ľudí k večnému spaseniu viedol.

K večnému spaseniu viedol Pán Ježiš ľudí tým, že počas svojho pozemského života zastával úrad učiteľský, kňazský a pastiersky.

1. Ako najvyšší učiteľ, Pán Ježiš poučil ľudstvo o najdôležitejších pravdách náboženských (o Bohu, o Najsv. Trojici, o posmrtnom živote, o celi nášho života, o prikázaniach božích atď.) a učil, čo máme veriť a činiť, aby sme boli spasení. Svoju učiteľskú prácu konal Pán Ježiš slovom a príkladom.

O otázkach prírodovedeckých, technických, pedagogických, kultúrnych a robotníckych rozprával Pán Ježiš len mimochodom, lebo ich nepovažoval za najdôležitejšie otázky životné.

2. Ako najvyšší kňaz, Pán Ježiš obetoval sám seba za hriechy sveta a tým zadost'učinil za naše hriechy, vyslobodil nás od večného zatratenia a nebo nám otvoril.

3. Ako najvyšší pastier (kráľ), Pán Ježiš založil na zemi viditeľnú ríšu (Cirkev) pre všetky národy sveta, ktorej dal moc zákony dávať ľuďom. Za správcov tejto Cirkvi ustanovil Pán Ježiš apoštolov pod vedením sv. Petra.

TRETIA ČIASTKA.

O Cirkvi rímsko-katolíckej.

§ 46. Pojem a založenie Cirkvi.

Pán Ježiš preto sostúpil z neba na zem, aby ľudí k večnému spaseniu viedol. Jeho verejná činnosť obmedzovala sa však len na Palestínu a na súčasných obyvateľov palestínskych a preto väčšina vtedajšieho ľudstva a neskoršie pokolenia (generácie) nemohly s ním prísť do osobného styku. Keď Pán Ježiš vstupoval na nebesia, obklopovalo ho len niekoľko prívržencov, ktorí tvorili len nepatrný zlomok celého ľudstva. Ak teda mal Pán Ježiš priviesť k večnému spaseniu celé ľudstvo, po svojom nanebevstúpení musel na zemi zanechať niekoho, kto by v jeho diele pokračoval. Pán Ježiš to aj skutočne urobil a po svojom nanebevstúpení namiesto seba zanechal na zemi svoju Cirkev.

Cirkev je spoločnosť kresťanov-katolíkov, ktorí sú pod rímskym pápežom sjednotení.

Slovo „cirkev“ pochádza od gréckeho slova „kyriaké“ a znamená Pánova, totiž spoločnosť, spolok, ktorého povinnosťou je pracovať na spáse ľudstva. Členom Cirkvi katolíckej stáva sa každý človek, ktorý v katolíckom kostole prijal sv. krst alebo po prijatí sv. krstu v nekatolíckom kostole neskoršie složil katolícke vyznanie viery.

1. Pán Ježiš chcel založiť Cirkev. Svedčia nám o tom jeho slová, zachované v Písme Svätom.

Pri Cezarei Filipovej Pán Ježiš povedal sv. Petrovi: „Ty si Peter (skala) a na túto skalu vystavím svoju Cirkev ...“ (Mat. 16. 18.).

Svojim apoštolom zasa povedal: „Keď ani Cirkev neposlúchne, maj sa ako pohan a mýtnik“ (Mat. 18. 17.).

Okrem toho Pán Ježiš neraz rozprával vo svojich podobenstvách o svojom stáde, o svojom ovčinci, o svojom kráľovstve, pod čím vždy rozumel svoju Cirkev.

2. Svoju Cirkev predstavoval si Pán Ježiš ako viditeľnú spoločnosť.

Vyplýva to z jeho slov, ktorými svoju Cirkev prirovnával k mestu postavenému na skale (Mat. 5. 14.). Vyplýva to však aj z tej okolnosti, že za členov svojej Cirkvi označoval viditeľných ľudí, ktorí sa viditeľným znamením (krstom) stanú jej údami.

Nesprávne je teda učenie Jána Husa, ktorý hlásal, že Cirkev je spoločnosťou ľudí k spáse predurčených (neviditeľná Cirkev) a svätých.

Že členmi Cirkvi môžu byť aj ľudia hriešni, dozvedáme sa zo slov Pána Ježiša: „Neprišiel som povolávať spravodlivých, lež hriešnikov k pokániu“ (Luk. 5. 32.). Okrem toho svedčí nám o tom aj podobenstvo, v ktorom Pán Ježiš prirovnával svoju Cirkev k poľu, na ktorom vedľa pšenice rastie aj kúkol (Mat. 13. 24.).

3. Pán Ježiš aj skutočne založil Cirkev a to tým, že:

- a) shromažďoval okolo seba veriacich,
- b) vyvolil si spomedzi nich 12 apoštolov,
- c) ustanovil namiesto seba za viditeľnú hlavu svojej Cirkvi sv. Petra, sám však zostal jej hlavou neviditeľnou.

Svoju Cirkev založil Pán Ježiš preto, aby v diele ním započatom pokračovala a ľudí po jeho nanebevstúpení k večnému spaseniu viedla. Jej povinnosťou je teda:

- a) učenie Kristovo hlásať a neporušené zachovávať,
- b) sväté sviatosti a iné prostriedky milosti vysluhovať,
- c) veriacich spravovať a k dosiahnutiu večnej blaženosti privádzať.

§ 47. Pán Ježiš za hlavu svojej Cirkvi ustanovil sv. Petra.

Každá sporiadaná spoločnosť vo svete musí mať nejakú hlavu, ktorá spravuje a vedie všetkých jej členov. Takouto hlavou je v rodine otec, v obci starosta, v meste mešťanosta, v spolku predseda, v štáte prezident atď. Podobne tomu musí byť aj v Cirkvi.

O hlavu Cirkvi postaral sa sám Pán Ježiš, keď na jej čelo postavil sv. Petra apoštola. Najvyššiu moc v Cirkvi Pán Ježiš sv. Petrovi zpočiatku len prisľúbil, ale pred svojím nanebevstúpením mu ju aj skutočne odovzdal.

1. Pán Ježiš podľa Písma svätého skutočne prisľúbil sv. Petrovi najvyššiu moc v Cirkvi.

Pri Cezarei Filipovej mu totiž povedal (Mat. 16. 18-20.):

a) „Ty si Peter (skala) a na túto skalú vystavím svoju Cirkev a brány pekelné ju nepremôžu.“

Čo je pri budove základ, to je pri spoločnosti hlava. Ak teda Peter mal byť základom Cirkvi, musel v nej zastávať najdôležitejšie miesto — musel byť jej hlavou.

b) „A tebe dám kľúče kráľovstva nebeského“.

Pod slovom „kráľovstvo nebeské“ rozumie sa tu Cirkev, ktorá pre kráľovstvo nebeské vychováva ľudí. Odovzdať niekomu kľúče — znamená — sveriť niekomu správu kráľovstva. Pán Ježiš týmito slovami sľúbil teda Petrovi najvyššiu správnu moc v Cirkvi.

c) „A čokoľvek sviažeš na zemi, bude sviazané i na nebesiach a čokoľvek rozviažeš na zemi, bude rozviazané i na nebesiach“.

Slová „sväzovať“ a „rozväzovať“ znamenajú tu zákony dávať a odvolávať alebo trestať a odpúšťať. Zákonom sa totiž sloboda viaže a

odvolaním zákona sa sloboda uvoľňuje. Pán Ježiš sľúbil tu teda sv. Petrovi najvyššiu moc zákonodarnú, súdnu a trestnú v svojej Cirkvi.

2. Pán Ježiš nielen prisľúbil, ale aj skutočne odovzdal sv. Petrovi najvyššiu moc vo svojej Cirkvi.

Urobil to slovami: „Pas baránky moje! Pas ovce moje!“ (Ján 21. 15-17.).

Pod slovom „baránky“ rozumejú sa tu veriaci a pod slovom „ovce“ rozumejú sa apoštolovia a ich nástupcovia — biskupi a kňazi. Slovo „pásť“ tu znamená viesť, riadiť, spravovať. Slovami „Pas baránky moje! Pas ovce moje!“ ustanovil teda Pán Ježiš sv. Petra za najvyššieho pastiera a správcu nielen veriacich, ale aj apoštolov a ich nástupcov — biskupov.

3. Sv. Peter aj skutočne zastával najvyšší úrad v Cirkvi. Svedčí nám o tom jeho počínanie po nanebevstúpení Pána.

On riadil napr. voľbu sv. Mateja apoštola (Sk. Ap. 1. 15-26.), on kázal prvý zpomedzi apoštolov po soslání Ducha svätého (Sk. Ap. 2. 14-20.), on urobil zpomedzi apoštolov prvý zázrak pri dverách chrámových uzdraviac tam človeka chromého (Sk. Ap. 3. 1-12.), on prijal prvého pohana do Cirkvi (Sk. Ap. 10. 17-48.), on rozprával v mene apoštolov pred veľradou židovskou (Sk. Ap. 5. 29-32.), on predsedal na apoštolskom sneme v Jeruzaleme (Sk. Ap. 15. 1-29.), on konal dozor nad kresťanskými obcami atď. ...

4. Prví kresťania sv. Petra uznávali za hlavu celej Cirkvi.

Vo všetkých štyroch soznamoch apoštolov v evanjeliách sv. Peter je menovaný na prvom mieste (Mat. 10. 2; Marek 3. 16; Luk. 6. 14; Sk. Ap. 1. 13), hoci nebol medzi apoštolmi prvým ani vekom, ani svojím povolaním na úrad apoštolský. Sv. Petrovi sa išiel predstaviť aj sv. Pavol po svojom obrátení v Damasku (Gal. 1. 18.). Sv. Peter hovorieval vždy ako zástupca všetkých apoštolov. Z prvých storočí zachovala sa nám až podnes lampa, ktorá predstavuje loď, na ktorej Peter drží kormidlo a Pavol učí.

Niet teda nijakej pochybnosti o tom, že Pán Ježiš sv. Petra ustanovil za hlavu Cirkvi a že Peter úrad najvyššej hlavy Cirkvi aj skutočne zastával.

Na sneme efeskom v roku 431 bolo preto stanovené: „Je to po všetky storočia známe a nikdy nebolo o tom pochybnosti že sv. Peter je kniežaťom a hlavou apoštolov a základom katolíckej Cirkvi.“

§ 48. Nástupcovia sv. Petra.

Podľa vôle Pána Ježiša má Cirkev trvať až do skončenia sveta. Vyplýva to z jeho slov: „a hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta“ (Mat. 28. 20.) a „brány pekelné ju nepremôžu“ (Mat. 16, 18.). Aby sa však Cirkev až do konca sveta udržať mohla; úrad najvyššieho pastiera nesmel v nej zaniknúť smrťou sv. Petra, ale sa musel udržať aj pre nasledujúce veky. Sporiadaná spoločnosť nemôže sa totiž udržať bez hlavy a preto by sa ani Cirkev nebola mohla udržať vo víre toľkých búrlivých storočí, keby sv. Peter ako najvyššia hlava Cirkvi nebol mal v nej svojich nástupcov.

Nástupcami sv. Petra a najvyššími pastiermi Cirkvi od smrti sv. Petra sú rímski biskupi, lebo: 1. sv. Peter ako prvá hlava Cirkvi v Ríme žil a umrel, 2. rímski biskupi hneď od počiatku zastávali najvyšší úrad v Cirkvi, 3. kresťania už od najstarších časov rímskych biskupov považovali za najvyšších pastierov svojej Cirkvi.

Rímsky biskup nazýva sa pápežom (papa — otec), lebo je najvyšším duchovným otcom všetkých veriacich.

1. Sv. Peter po celých 25 rokov (42—67) ako hlava Cirkvi a prvý biskup rímsky v Ríme žil a za cisára Neróna (29. júna 67) tam aj na kríži zomrel. Zpočiatku bol pochovaný v rímskych katakombách a neskôr bolo jeho telo uložené vo velebnom chráme sv. Petra v Ríme.

O pobyte sv. Petra v Ríme svedčí nám celý kresťanský starovek.

Sv. Klement Rímsky, žiak sv. Petra apoštola a tretí jeho nástupca na pápežskom tróne v svojom liste (1. Kor. 5.) medzi mučeníkmi rímskymi uvádza aj sv. Petra.

Sv. Ignác Antiochenský (zomr. 107 po Kr.) píše Rimanom: „Nemôžem vám tak rozkazovať ako Peter a Pavol“ (Rim. 4.).

Sv. Irenej, biskup lyonský (zomr. 202 po Kr.), ktorý sa aj osobne obrátil v Ríme, velebí cirkev rímsku, lebo bola založená a zriadená od preslávaných apoštolov Petra a Pavla“ (Adv. haer. III. 3).

Tertullian píše (zomr. 240. po Kr.): „Máš Rím kde sa Peter svojim umučením prispôbil Pánovi (De praescr. c. 36).

O pobyte sv. Petra v Ríme svedčí nám najmä kresťanská archeológia, ktorá nám od najstarších časov ukazuje v svätopeterskom chráme v Ríme hrob sv. Petra a najnovšie aj miesto pochovania sv. Petra v katakombách sv. Šebastiána. Okrem toho nám ukazuje aj katedru sv. Petra v chráme svätopeterskom.

2. Rímski biskupi hneď od počiatku zastávali najvyšší pastiersky úrad v Cirkvi: vydávali zákony pre celú Cirkev, rozhodovali v cirkevných sporoch, predsedali na cirkevných snemoch, trestali a vylučovali z Cirkvi biskupov atď. Ich rozhodnutiam podrobovala sa celá Cirkev.

Pápež Klement (zomr. okolo roku 100 po Kr.) napr. prísny listom sa snažil urovnať spory v Korinthe, hoci vtedy ešte žil aj sv. Ján apoštol a zdržiaval sa v blízkosti Korintu.

Viktor I. (zomr. 109) rozhodoval ohľadom slávenia Veľkej noci.

Kalixt I. (zomr. 222) upravil otázku verejného pokánia.

3. Kresťania od najstarších časov rímskych biskupov považovali za najvyšších pastierov Cirkvi.

Sv. Polykarp, biskup smyrnenský a žiak apoštolov (zomr. 167) k pápežovi Anicetovi sa išiel radieť o veciach cirkevných.

Mučeníci lyonskí pápeža Eleutheria (175-189) žiadali, aby sa ujal cirkvi ázijských proti bludom Montanovým.

Cisár Aurelián rozhodol (270-275), že len ten môže byť nástupcom zosadeného biskupa antiochenského, Pavla zo Samosaty, koho uzná biskup rímsky (Eus. Hist. eccl. VII c. 30.).

Bludári sa od začiatku usilovali získať pre svoje bludy schválenie biskupa rímskeho.

Podľa zprávy sv. Jeronyma biskupi rímskym biskupom podávali zprávy o svojich biskupstvách.

Snem chalcedonský r. 451. po slovách pápeža Leva Veľkého zvolal: „Peter hovoril ústami pápeža Leva!“

Na cirkevných snemoch viac razy bolo vyhlásené, že biskup rímsky má prednosť pred všetkými biskupmi Cirkvi.

Prednosť biskupa rímskeho dokazuje nám konečne aj tá okolnosť, že len tie usnesenia všeobecných cirkevných snemov sú platné, ktoré pápež potvrdí.

§ 49. Pán Ježiš apoštolov ustanovil za predstavených svojej Cirkvi.

Pán Ježiš okrem najvyššej hlavy ustanovil aj predstavených v svojej Cirkvi. Za predstavených Cirkvi určil Pán Ježiš apoštolov, ktorým odovzdal úrad učiteľský, kňazský a pastiersky.

1. Úrad učiteľský odovzdal Pán Ježiš apoštolom slovami: „Id'te teda, učte všetky národy!“ (Mat. 28, 19.)

Apoštolovia boli si aj vedomí svojho učiteľského poslania a čo najsvedomitejšie zastávali sverený im úrad učiteľský.

Sv. Pavol napr. píše: „Keby vám kto kázal proti tomu čo ste od nás dostali, nech je prekliaty!“ (Gal. 1. 9.) a pri inej príležitosti „Namiesto Boha konáme posolstvo, ako by Boh napomínal skrze nás“ (2. Kor. 5. 20.).

2. K úradu kňazskému povolal Pán Ježiš apoštolov slovami: „Krstite ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého!“ (Mat. 28. 19.) — „Ktorým odpustíte hriechy, odpúšťajú sa im a ktorým zadržíte, zadržané sú!“ (Ján 20. 23.) — „Toto čiňte na moju pamiatku!“ (Luk. 22. 19.) Týmto slovami dostali apoštolovia od Pána Ježiša moc sviatosti vysluhovať a sv. omšu slúžiť.

Kňazskú moc apoštolovia aj skutočne vykonávali.

Skutky Apoštolské píše: „Ktorí prijali jeho (t.j. apoštola) reč, boli pokrstení“ (Sk. Ap. 2. 41.) a apoštolovia „lámali chlieb po domoch“ (Sk. Ap. 2. 46.).

Sv Pavol výslovne hovorí: „Nech nás človek tak považuje ako služobníkov Kristových a správcov tajomstiev božích“ (1. Kor. 4. 1.).

3. K úradu pastierskemu oprávnil Pán Ježiš apoštolov slovami: „Čokoľvek sviažete na zemi, bude sviazané aj na nebi a čokoľvek rozviažete na zemi, bude rozviazané aj na nebi“ (Mat. 18. 18.) a „Ako mňa poslal Otec, tak i ja posielam vás“ (Ján 20. 21.).

Apoštolovia boli si aj vedomí svojho pastierskeho úradu a zastávali ho.

Tak napr. Starý zákon vyhlásili za nezáväzný pre kresťanov slovami: „Videlo sa Duchu svätému a nám nekláť na vás viac žiadneho bremena, iba toto potrebné“ (Sk. Ap. 15. 28.).

Sv. Pavol dôrazne napomína Korint'anov: „Keď zasa prídem nebudem šetriť. Preto píšem toto neprítomný, aby som prítomný nenakladal tvrdo podľa moci, ktorú mi dal Pán na budovanie a rúcanie“ (2. Kor. 13. 10.).

Úrad učiteľský, kňazský a pastiersky apoštolovia teda nielen prijali, ale aj skutočne zastávali. Veriaci kresťania ochotne sa podrobovali učiteľskej, kňazskej a pastierskej moci apoštolov, lebo si boli vedomí slov Pána Ježiša: „Kto vás počúva mňa počúva a kto vami pohŕda, mnou pohŕda a kto mnou pohŕda, pohŕda tým, ktorý mňa poslal.“ (Luk. 10. 16.)

Rozdiel medzi predstavenými a veriacimi bol teda v Cirkvi z vôle Pána Ježiša hneď v dobe apoštolskej.

§ 50. Nástupcovia apoštolov a ich pomocníci.

Trojaký úrad apoštolov — učiteľský, kňazský a pastiersky — z vôle Pána Ježiša má trvať až do konca sveta. Preto nemohol zaniknúť smrťou apoštolov, ale musel prejsť aj na ich nástupcov.

1. Nástupcami apoštolov sú biskupi, ktorí sú podriadení pápežovi.

Slovo „biskup je gréckeho pôvodu a znamená dozorcú. Biskupi v skutočnosti aj sú dozorcami, lebo konajú dozor nad duchovenstvom a nad veriacimi.

Celý kresťanský starovek nám jasne svedčí o tom, že apoštolovia biskupom odovzdávali tú moc, ktorú dostali od Pána Ježiša. Robili to vkladáním rúk a modlitbou.

Sv. Pavol píše Timotejovi: „Napomínam ťa, aby si znovu roznieť milosť božiu, ktorá je v tebe skrze vloženie mojich rúk“ (2. Tim 1. 6.).

Biskupi od apoštolov získanú učiteľskú, kňazskú a pastiersku moc hneď od počiatku vykonávali a aj podnes vykonávajú. Vykonávajú ju tým spôsobom, že po stránke duchovnej a správnej spravujú vykázané im biskupstvá a zúčastňujú sa na snemoch, vydržiavaných pod vedením pápežovým. Svoju biskupskú moc môžu však vykonávať len v spojení s pápežom, ktorého poslúchajú ako najvyššieho pastiera Cirkvi.

Pápež a s ním sjednotení biskupi volajú sa cirkvou učiacou, ostatní členovia Cirkvi sa nazývajú cirkvou poslúchajúcou.

2. Pomocníkmi biskupov sú kňazi a diakoni.

a) Kňazi majú pomáhať biskupom vo vykonávaní úradu učiteľského a kňazského a preto majú len toľko moci, koľko jej im biskup udelí. Ich moc trvá len do tých čias, kým im ju biskup ponechá. Povinnosťou kňaza je: slovo božie hlásať (ale len so zvláštnym povolením biskupa), sviatosti vysluhovať okrem

birmovania a posvätenia kňazstva (sviatosť pokánia smú vysluhovať len po obdržaní svednej právomoci od biskupa) a sv. omšu slúžiť.

O kňazstve nachádzame zprávy už v dobe apoštolskej.

Sv. Jakub píše: „Onemocnie kto z vás? Nech povolá kňazov Cirkvi a nech sa modlia nad ním mažúc ho v mene Pánovom“ (Jak. 5. 14.). Vo svojom liste píše však Titovi: „Kvôli tomu som ťa zanechal na Kréte, aby si zariadil to, čo chybí a aby si ustanovil kňazov po mestách, ako som ti to aj uložil“ (Tit. 1. 5).

Zpomedzi kňazov farári sú duchovnými správcami cirkevných obcí (farností), kapláni ich pomocníkmi v duchovnej správe a katechéti učiteľmi alebo profesormi náboženstva.

b) **Diakoni** sú vlastne pomocníkmi kňazov a ich povinnosťou je: kázať (s dovolením biskupa), krstiť, sv. prijímanie podávať a pri slávnostnej Omši sv. posluhovať.

O diakonoch môžeme sa dočítať už v dobe apoštolskej. Spomedzi prvých diakonov vynikol najmä sv. Štefan, prvý mučeník.

Biskupi, kňazi a diakoni nazývajú sa klerikmi a veriaci sa nazývajú laikmi. Medzi klerikov prijímajú sa mladíci udelením tonzúry, ktorá nám pripomína trňovú korunu Pána Ježiša.

§ 51. Znamky Cirkvi Kristovej.

Pán Ježiš založil len jednu Cirkev. Vysvitá to z jeho slov: „na túto skalu vystavím svoju Cirkev“ (Mat. 16. 18.) a „bude jedna ovčiareň a jeden pastier“ (Ján 10. 16.). Za našich čias je však veľa rozličných cirkví na svete, takže ľudia veľa rás nemôžu medzi nimi poznať pravú Cirkev Kristovu. Pán Ježiš v svojej vševetúcnosti predvídal toto veľké množstvo všelijakých cirkví a preto svoju Cirkev už predom opatril istými znakmi, podľa ktorých ju ľudia bez akýchkoľvek ťažkostí poznať a od nepravých cirkví rozoznať môžu.

Znakmi pravej Cirkvi Kristovej sú: jednotnosť, svätosť, všeobecnosť (katolíckosť) a apoštolskosť.

1. *Pán Ježiš chcel mať jednotnú Cirkev* a preto kázal apoštolom hlásať jednaké učenie, ustanovil len jednu Omšu sv., jednaké sviatosti a jednu najvyššiu hlavu v svojej Cirkvi. Vo svojej Cirkvi chcel teda mať jednotu tak v úrade učiteľskom ako aj v kňazskom a pastierskom.

V svojej veľkňazskej modlitbe modlil sa takto: „Otče svätý v mene svojom zachovaj ich (učeníkov), ktorých si mi dal, aby boli jedno ako i my“ (Ján 17. 11.). Okrem toho však veľa rozprával o jednej Cirkvi, o jednom stáde, o jednom ovčinci, o jednom kráľovstve atď.

2. *Pán Ježiš chcel mať svätú Cirkev* a preto zanechal jej sväté učenie a prostriedky na posvätenie veriacich.

Sv. Ján píše: „Moja náuka nie je moja, ale toho, ktorý ma poslal“ (Ján 7. 16.).

Svätosť Cirkvi neznamená však toľko, že členmi Cirkvi môžu byť len svätí — ako učili Hus, Viklef, Kalvín a iní. Veď aj sám Pán Ježiš rozprával o kúkoli na svojom poli a o dobrých a zlých rybách shromaždených v jeho sieti.

3. *Pán Ježiš chcel mať Cirkev všeobecnú (katolícku)*, do ktorej by mohli vstúpiť ľudia všetkých vekov, národov a stavov.

Pred svojím nanebevstúpením Pán Ježiš povedal svojim apoštolom: „Id'te teda, učte všetky národy!“ (Mat. 28. 19.). Inokedy sa zas vyslovil: „Mám aj iné ovce, ktoré nie sú z tejto ovčiarne; i tie mám priviesť a budú počúvať hlas môj a bude jedna ovčiareň a jeden pastier“ (Ján 10. 16.).

Sv. Pavol povedal, že v Cirkvi nemá byť rozdielu medzi Židom a pohanom (Rim. 10. 12.).

4. *Pán Ježiš chcel mať konečne Cirkev apoštolskú* a preto apoštolom sveril jej rozširovanie a želal si, aby apoštolovia mali v jeho Cirkvi aj svojich nástupcov.

Sv. Pavol píše: „Teda už ste hostia a cudzinci, ale ste spolumešťania svätých a domáci boží, vystavení na základe apoštolov a prorokov, na samom uholnom kameni, Kristu Ježišovi“ (Efez. 2. 19-20.).

Pán Ježiš povedal svojim apoštolom: „Vy ste soľ zeme! ... Vy ste svetlo sveta!“ (Mat. 5. 13-14.) a „Kto vás prijíma, mňa prijíma!“ (Mat. 10. 40.).

Štyri uvedené známky Kristom založenej Cirkvi pripomína už snem nicejsko-carhradský, ktorý v svojom vyznaní viery hovorí: „(Verím) i v jednu, svätú, katolícku a apoštolskú Cirkev.“

§ 52. Cirkev rímsko-katolícka je pravou Cirkvou Kristovou.

Pán Ježiš založil len jednu jedínú Cirkev a preto len jedna jediná Cirkev môže mať všetky známky pravej Cirkvi Kristovej. Tá Cirkev, ktorá má všetky tieto známky, je pravou Cirkvou Kristovou.

Všetky štyri známky pravej Cirkvi Kristovej má jedine len Cirkev rímsko-katolícka.

Rímsko-katolíckou volá sa naša Cirkev preto, lebo jej hlava sídli v Ríme. Okrem toho však aj preto, aby sa už aj v označení líšila od tých cirkví, ktoré sa katolíckymi nazývajú (napr. od cirkvi staro-katolíckej, ktorá je dnes už v rozklade).

1. Cirkev rímsko-katolícka je jednotná, lebo:

a) má len jednu najvyššiu hlavu, b) všade na svete jednaké učenie hlása, c) všade jednaké sviatosti vysluhuje, d) všade jednakú Omšu sv. obetuje.

a) Najvyššou hlavou Cirkvi je rímsky pápež, sídlaci v Ríme. Tomu sú podriadení biskupi celého sveta so svojím duchovenstvom bez ohľadu na národnosť a rasu a to aj dnes — v dobe vzbudzujúceho sa nacionalizmu.

b) Učenie Cirkvi rímsko-katolíckej je na celom svete jednaké. Katolíci jednotlivých krajín a svetadielov líšia sa síce od seba plet'ou, rečou, spoločenským postavením a spôsobom života, ale za to veria jednaké články viery. Apoštolské vyznanie viery modlí sa Európan práve tak ako Azijec, Afričan, Američan alebo Austrálec. Katechizmus vyučujú katolícki kňazi a vychovatelia rovnako vo všetkých školách sveta a články viery katolíckej sa rovnako hlásajú so všetkých kazateľníc vo všetkých svetadieloch.

Protestanti nemajú jednotnosti v učení, lebo u nich si každý môže vykladať Písmo sväté podľa svojho rozumu.

c) Cirkev rímsko-katolícka má rovnaký počet sviatostí vo všetkých končinách zeme a v obrane týchto sviatostí húževnate bojuje proti všetkým svojim nepriateľom.

d) Omša sv. sa práve tak slúži u nás ako aj v ďalekom zámorí, rozdiely vyskytujú sa pri nej nanajvýš len v obradoch a v reči bohoslužobnej. Táto odlišnosť nedotýka sa však vnútornej jednoty Omše sv. práve tak, ako sa ani odlišnosť šatstva členov rodiny nedotýka vnútornej jednoty jednej rodiny.

2. *Cirkev rímsko-katolícka je svätá*, lebo: a) jej zakladateľom je sám Boh — Ježiš Kristus, b) jej učenie je sväté, c) pomocou svojich sviatostí vychováva svätých.

a) Zakladateľom Cirkvi rímsko-katolíckej je Pán Ježiš, ktorý svojím svätým životom, svojimi zázrakmi, proroctvami a najmä svojím zmŕtvychvstaním dokázal, že je pravým Bohom. Pán Ježiš jediný v dejinách ľudstva mohol o sebe povedať: „Kto z vás obviní ma z hriechu?“ (Ján 8. 46.) Takéto niečo nemohol sa o sebe pýtať ani jeden zo zakladateľov cirkví, ktoré sa vychvaľujú svojím kresťanstvom.

b) Učenie Cirkvi rímsko-katolíckej pochádza od samého Syna Božieho a preto je sväté.

c) Sviatosti sú najlepšími prostriedkami Cirkvi na posvätenie veriacich. Pomocou nich sa aj najväčší hriešnici môžu stať svätými (napr. sv. Augustín) a pomocou nich vychovala už Cirkev tisíce a tisíce svätých. Mnohých zpomedi týchto svätých oslávil Boh aj zázrakmi a preto ich Cirkev aj úradne zaradila do soznamu svätých a vyvolených božích. Okrem týchto mala však Cirkev aj takých členov, ktorí síce neboli úradne zavedení do soznamu svätých, ale za to vynikali neobyčajnou svätosťou života.

Medzi členmi iných cirkví darmo by sme hľadali takých svätých, ktorých by Pán Boh bol oslávil aj zázrakmi. Za to sú však aj medzi inovercami ľudia poctiví a spravodliví, ktorí vynikali čnostným životom.

Poklesky a chyby niektorých katolíkov nemožno pričítať Cirkvi, lebo vznikly zo slabosti jednotlivcov a nie vinou Cirkvi. Takéto chyby Cirkev vždy odsudzovala a prípadne aj trestávala. Pohoršenia vyskytovaly sa konečne už aj v dobe apoštolskej, ba aj za časov Pána Ježiša. Už aj Pán Ježiš mal medzi svojimi apoštolmi jedného Judáša, ako by teda nemala aj Cirkev medzi toľkými miliónmi svojich členov aj niekoľko slabochov?!

3. *Cirkev rímsko-katolícka je všeobecná*, lebo: a) od časov Kristových nepretržite trvá, b) po celom svete sa rozširuje, c) každý človek môže byť jej údom.

a) Cirkev rímsko-katolícka nepretržite trvá od časov Krista Pána až podnes, hoci po všetky veky bola vystavená útokom nepriateľov. Ostatné cirkvi kresťanské vznikly až o niekoľko storočí neskôršie a preto nemohly sdružovať všetkých ľudí narodených po Kristu Pánovi.

b) Cirkev katolícka neomedzuje sa len na jeden národ (ako sa omedzovala napr. povestná cirkev „československá“) ale sdružuje v svojom lone všetky národy sveta. Jej misionári práve tak pracujú v krajinách polárnych ako aj v tropických.

c) Cirkev katolícka pri prijímaní ľudí za svojich členov nehľadí ani na národnosť, ani na rasu, ani na spoločenské postavenie, ale rovnakou láskou vinie k sebe všetkých. Právom teda môžeme povedať, že je pre všetkých ľudí.

4. *Cirkev rímsko-katolícka je apoštolská*, lebo: a) ju apoštolovia rozširovali, b) jej učenie sa srovnáva s učením apoštolov, c) jej predstavení sú riadnymi nástupcami apoštolov.

a) Apoštolovia poslušní rozkazu Kristovho „id'te teda, učte všetky národy“ boli prvými misionármi Cirkvi rímsko-katolíckej. Ostatné kresťanské cirkvi vznikli až o niekoľko storočí po smrti apoštolov a preto apoštolov nemôžu vyhlasovať za prvých svojich misionárov.

b) Cirkev rímsko-katolícka to isté učenie hlása, ako kedysi apoštolovia. Jej vyznanie viery nazýva sa napr. apoštolským a to preto, lebo pochádza z doby apoštolskej. Počet jej sviatostí shoduje sa s počtom sviatostí v dobe apoštolskej.

c) Predstavení Cirkvi rímsko-katolíckej (biskupi) sú riadnymi nástupcami apoštolov: terajší pápež (rímsky biskup) Pius XII. je napr. 261. nástupcom sv. Petra na biskupskom stolci rímskom.

Pravá Cirkev Kristova podľa vôle samého Pána Ježiša musí byť jednotná, svätá, katolícka a apoštolská. Na svete je síce veľa všelijakých cirkví, ale uvedené známky má zpomedzi nich len Cirkev rímsko-katolícka. Nemôže byť teda ani len najmenej pochybnosti o tom, že *Cirkev rímsko-katolícka je pravou Cirkvou Kristovou*.

Cirkev rímsko-katolícka ako jediná pravá Cirkev Kristova má privádzať ľudí k večnému spaseniu a preto musí vykonávať trojaký úrad Pána Ježiša: úrad učiteľský, kňazský a pastiersky. (Vidz § 46. č. 3. ku koncu). Povinnosťou ľudí naproti tomu je v záujme svojej nesmrteľnej duše vstúpiť do Cirkvi katolíckej,

lebo len ona ich môže priviesť k večnému spaseniu (je samospasiteľná).

Samospasiteľnosť — pravda — neznamená to, že by katolíci už na základe svojho členstva v Cirkvi katolíckej mali právo na kráľovstvo nebeské. Vstup do Cirkvi katolíckej ešte nikomu nezabezpečuje večné blahoslavenstvo, lebo k dosiahnutiu večného blahoslavenstva okrem vstupu do Cirkvi katolíckej načim ešte aj veriť v učenie Cirkvi, zachovávať jej prikázania a užívať jej prostriedky milosti.

Kto vlastnou vinou nepatrí do Cirkvi rímsko-katolíckej, nemôže byť spasený.

Kto bez vlastnej viny nepatrí do Cirkvi katolíckej, nemusí byť ešte zatratený. Musí však byť presvedčený o pravdivosti svojho náboženstva, musí podľa neho žiť a na konci svojho života musí mať aj dokonalú ľútosť nad svojimi hriechami. Písmo sväté totiž píše: „Boh nehľadá na osoby, ale v každom národe ten, kto sa ho bojí a činí spravodlivosť, je mu príjemný“ (Sk. Ap. 10. 34-35.). Rozhodovať o tom, či voľakto vlastnou vinou alebo bez vlastnej viny nepatrí do Cirkvi katolíckej, náleží Bohu a nie nám. Preto budme vždy znášaví voči inovercom! My nie sme oprávnení a povolani rozhodovať o ich večnom spasení alebo zatratení.

Inoverec, ktorý pochybuje o pravdivosti svojho náboženstva, musí hľadať pravé náboženstvo; a keď ho našiel, musí ho aj prijať.

Grécko-katolíci sú sjednotení s Rímom a preto sú členmi pravej Cirkvi.

§ 53. Neomylnosť Cirkvi.

Pán Ježiš preto založil svoju Cirkev, aby ľudí všetkých vekov k večnému spaseniu viedla. Je to povinnosť ťažká a Cirkev môže ju s úspechom plniť len vtedy, keď je v svojej učiteľskej činnosti chránená od akéhokoľvek omylu a bludu. Pán Ježiš veľmi dobre chápal význam jediného učiteľského úradu pre veriacich a preto obdaril svoju Cirkev darom neomylnosti.

Neomylnosť je zvláštna milosť božia, ktorou Pán Boh chráni Cirkev katolícku od akéhokoľvek bludu v úrade učiteľskom, aby zjavené pravdy neporušene mohli zachovávať a hlásať.

1. *Cirkev rozhodne potrebuje dar neomylnosti.*

a) **Dar neomylnosti potrebuje Cirkev na zachovanie čistoty viery.** Pán Ježiš chcel, aby sa jeho učenie neporušene zachovalo a hlásalo až do skončenia sveta. Toto jeho učenie nemohlo by sa však zachovať a hlásať neporušene, keby sa Pán Ježiš nebol postaral o niekoho, kto o jeho správnom znení rozhodne s konečnou platnosťou. Nepriatelia Cirkvi mohli by totiž to učenie poprekrúcať a sfaľšovať a tým by bolo ohrozené spasenie ľudstva. Neomylný úrad Cirkvi môže však úradne a s najväčšou istotou vyhlásiť, čo patrí k učeniu Kristovmu a čo nie.

b) **Dar neomylnosti potrebuje Cirkev na zachovanie jednoty viery.** Pán Ježiš v svojej veľkňazskej modlitbe sa modlil: „Otče svätý, v mene tvojom zachovaj ich, ktorých si mi dal, aby boli jedno, ako i my.“ (Ján 17. 11.) Jednotnosť viery by však nebola možná, keby sa Pán Ježiš nebol postaral o neomylného vykladača pre svoje učenie.

Protestanti považujú jednotlivcov za neomylných a Duchom svätým osvietených vykladačov Písma svätého. U nich si každý môže vykladať Písmo sväté podľa svojho vlastného rozumu a preto ani niet jednoty viery medzi nimi. Na tento čas je napr. asi 300 rozličných kresťanských cirkví na svete a tie si vzájomne odporujú v svojom učení, hoci všetky pokladajú za jediný prameň viery Písmo sväté.

2. Pán Ježiš výslovne prisľúbil a udelil Cirkvi svojej dar neomylnosti.

Pri Cezarei Filipovej vyhlásil o svojej Cirkvi: „brány pekelné ju nepremôžu“. (Mat. 16. 18.) Premohly by ju však, keby sa im ju podarilo vo veciach viery priviesť na bludné a pochybné cesty.

Pri poslednej večeri Pán Ježiš povedal: „Ja budem prosiť Otca a dá vám iného tešiteľa, aby s vami zostával naveky, Ducha pravdy ... Ten vás naučí všetkým veciam a pripomenie vám všetko, čo som vám povedal“. (Ján 14. 16-26.) A týmito slovami prisľúbil svojej Cirkvi zvláštnu pomoc Ducha svätého pri vykladaní svojho učenia.

Svojim apoštolom vyhlásil raz Pán Ježiš: „Kto vás počúva, mňa počúva a kto vami pohŕda, mnou pohŕda.“ (Luk. 10. 16.) A tým dal najavo, že ľudia tak musia poslúchať Cirkev ako jeho samého. Takéto niečo by však nemohol žiadať od ľudí, keby Cirkev bola vystavená omylom a bludom.

Pred svojim nanebevstúpením vyhlásil Pán Ježiš svojim učeníkom: „A hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta“ (Mat. 28. 20.). Týmto slovami sľúbil svojej Cirkvi stálu ochranu pred bludom až do konca sveta.

3. Cirkev je neomylná len v učení viery a mravov.

Pán Ježiš na to založil Cirkev, aby ľudia k večnému spaseniu viedla. Povinnosťou Cirkvi je teda učiť ľudí, čo majú veriť a činiť, aby boli spasení. Jej neomylnosť môže sa teda týkať len učenia viery (čo máme veriť, aby sme boli spasení) a mravov (čo máme činiť, aby sme boli spasení) a toho, čo je potrebné k vysvetľovaniu a k obrane viery. V umeleckých, politických a vedeckých otázkach Cirkev nie je neomylnou, lebo tieto otázky s večným spasením ľudstva nemajú celkom nič spoločného.

Cirkev neomylné môže vyhlásiť:

- a) čo patrí k učeniu Pána Ježiša,
- b) ako máme chápať tú alebo onu pravdu náboženskú,
- c) čo sa protíví vierouke alebo mravouke Pána Ježiša?

Cirkev je hlásateľkou náuky o spasení ľudstva, ale nie je hlásateľkou a učiteľkou svetskej vedy napr. zemepisu dejepisu,

matematiky, prírodných vied atď. Ešte aj vo veciach viery a mravov je neomylnou len vtedy, keď rozpráva v zastúpení Pána Ježiša ako najvyššia učiteľka viery a mravov.

Sv. Pavol nazýva Cirkev stĺpom a oporou pravdy (1. Tim. 3. 15.), čím jasne dáva najavo svoju vieru v jej neomylnosť.

§ 54. Kto učí v Cirkvi neomylné?

Neomylnosť je výsadou učiteľského úradu Cirkvi a preto ju používajú len tí, ktorí tento učiteľský úrad v nej zastávajú. Dar neomylnosti má teda v Cirkvi len: 1. biskupský sbor celého sveta v jednote s rímskym pápežom ako najvyššou hlavou Cirkvi, 2. Pápež sám ako najvyšší učiteľ a pastier Cirkvi.

1. V *Cirkvi neomylné učí biskupský sbor celého sveta v jednote s rímskym pápežom ako najvyššou hlavou Cirkvi*. Biskupský sbor celého sveta na čele s pápežom tvorí totiž učiteľský úrad Cirkvi vo veciach viery a mravov a tomuto učiteľskému úradu Pán Ježiš výslovne udelil dar neomylnosti. Svedčia nám o tom slová samého Pána Ježiša.

a) Pán Ježiš pred svojím nanebevstúpením povedal svojim apoštolom: „Učte všetky národy ... A hľa, ja som s vami po všetky dni, až do skončenia sveta“ (Mat. 28. 20.). Tieto slová Povedal síce Pán Ježiš len apoštolom, ale sa vzťahujú aj na ich nástupcov biskupov. Jasne nám to dávajú tušiť slová „do skonania sveta“. Pán Ježiš týmito slovami naznačuje, že apoštolov a ich nástupcov bude chrániť pri najdôležitejšej ich povinnosti t.j. pri vyučovaní ľudstva.

b) Pri poslednej večeri Pán Ježiš prisľúbil apoštolom Ducha svätého slovami: „Ja budem prosiť Otca a dá vám iného Tešiteľa (t.j. Ducha svätého), aby s vami zostal naveky ... Ale Potešiteľ, Duch svätý ... vás naučí všetkým veciam a pripomenie vám všetko, čo som vám povedal“ (Ján 14. 16-26.). Naveky môže však Duch svätý zostať s apoštolmi len vtedy, keď zostane aj s ich nástupcami a aj tým pripomenie všetko, čo Pán Ježiš vyučoval.

Výsada neomylnosti bola Pánom Ježišom prisľúbená celému biskupskému sboru ako celku a preto jednotliví biskupi nie sú neomylní.

Biskupský sbor celého sveta v jednote s rímskym pápežom je neomylný: a) keď sa o veciach viery a mravov rozhoduje na všeobecnom sneme cirkevnom b) keď o veciach viery a mravov rozhoduje celý biskupský sbor písomne. Hlavou biskupského sboru celého sveta vždy musí byť rímsky pápež, bez schválenia ktorého (hoci aj dodatočne) sú usnesenia biskupského sboru neplatné.

Všeobecný cirkevný snem je shromaždenie biskupov celého sveta, vedené pápežom alebo jeho zástupcom. Usnesenia všeobecného cirkevného snemu záväzné sú pre Cirkev len vtedy, keď ich pápež ako najvyššia hlava Cirkvi podpíše. Dosiaľ bolo v Cirkvi zadržané 20 všeobecných cirkevných snemov. Posledný všeobecný cirkevný snem konal sa v rokoch 1869-1870, ale pre nepokoje v Taliansku nemohol byť dokončený.

2. V *Cirkvi okrem biskupského sboru neomylné učí aj pápež sám ako najvyšší učiteľ a pastier všetkých veriacich*. Dokazuje nám to Písmo sväté, ktoré nám jasne svedčí, že Pán Ježiš okrem sboru apoštolov a ich nástupcov udelil dar neomylnosti aj samotnému sv. Petrovi a jeho zákonitým nástupcom.

a) Pri Cezarei Filipovej vyhlásil Pán Ježiš sv. Petrovi: „Ty si Peter (skala) a na túto skalú vystavím svoju Cirkev a brány pekelné ju nepremôžu“ (Mat. 16. 18.). Brány pekelné by však rozhodne premohly Cirkev, keby sa sv. Peter mohol mýliť vo veciach viery a mravov.

b) Pri poslednej večeri povedal Pán Ježiš sv. Petrovi: „Šimone, Šimone, hľa satan vypýtal si vás, aby vás preosieval ako pšenicu, ale ja prosil som za teba, aby neprestala tvoja viera; a ty keď sa niekedy obrátiš, utvrdzuj svojich bratov“ (Luk. 22. 31-32.). Ak mal sv. Peter utvrdzovať iných vo viere, rozhodne nesmel v nej poblúdiť sám.

c) Pri jazere Genezaretskom riekol Pán Ježiš sv. Petrovi: „Pas baránky moje! Pas ovce moje!“ (Ján 21. 15-17.). Podľa týchto slov Peter mal nasycovať ľudí potravou božej pravdy. To však mohol robiť len vtedy, keď sa on sám nezmýlil v hlásaní pravdy.

Je teda nesporné, že Pán Ježiš skutočne udelil sv. Petrovi dar neomylnosti. Keďže však Pán Ježiš chcel, aby sa jeho učenie hlásalo až do konca sveta: tento dar neomylnosti nezanikol smrťou sv. Petra, ale ako vzácne dedičstvo prešiel na jeho nástupcov — rímskych pápežov. Okrem sboru biskupov má teda dnes dar neomylnosti aj rímsky pápež. Neomylnosť pápeža vyhlásená bola za článok viery v roku 1870 na sneme vatikánskom. Podľa vyhlásenia tohto snemu pápež je neomylný v nasledujúcich dvoch prípadoch:

- a) keď je reč o veciach viery a mravov,
- b) keď je jeho viero - alebo mravoučné rozhodnutie vyhlásené úradne (ex cathedra) a je záväzné pre celú Cirkev (nielen pre nejakú jej časť).

Neomylné viero- a mravoučné rozhodnutia pápeža bývajú nateraz uverejňované v Actách Apostolicae Sedis alebo bývajú vyhlásené v slávnostnom pápežskom preslove (v pápežskej alokúcii). Uverejnenie alebo vyhlásenie viero- a mravoučných pápežských rozhodnutí musí sa diať jasnými a všetku pochybnosť vylučujúcimi slovami.

Rozhodnutia pápežských kongregácií nie sú neomylnými, hoci by boli podpísané aj samým pápežom. Preto prípad Galilea Galileiho nemá s neomylnosťou celkom nič spoločného. Galileo Galilei na rozdiel od svojich súčasníkov učil, že sa zem krúti okolo slnca a toto svoje učenie snažil sa dokazovať aj slovami Písma svätého. Toto zat'ahovanie Písma svätého do otázok čiste vedeckých zdalo sa však v tom čase byť nebezpečným pre Cirkev a preto nemohlo ostať bez povšimnutia so strany pápežských úradov. Okrem toho Galilei aj veľmi urážlivo sa vyslovoval o svojich vedeckých protivníkoch a tým vyvolával proti sebe odpor v učených kruhoch. Kongregácia sv. Officia preto zaviedla proti nemu vyšetrovanie a donútila ho k odvolaniu jeho učenia. Nakoľko v prípade Galileiho nešlo o otázku viery a mravov a celá vec bola pojednávaná len v Kongregácii, otázka Galileiho nemôže byť

predmetom pápežskej neomylnosti. Inkvizičný súd ináč v prípade Galileiho vyhlásil, že jeho názor ako vedecký predpoklad môže byť aj naďalej hájený.

Neomylnosť nie je spojená s osobou pápeža, ale je spojená s pápežským úradom. Preto pápež ako súkromná osoba nie je neomylný. Pápež ako súkromná osoba, ako učenec, ako kazateľ alebo ako biskup svojho biskupstva môže sa práve tak myliť ako každý iný človek. Keby napr. bol za pápeža zvolený nejaký matematik, po svojom zvolení za pápeža nestal by sa neomylným v otázkach počtárskych. Zomrelý pápež Pius XI. pred svojím nastúpením na pápežský trón bol knihovníkom v Miláne, ale sa za to voľbou za pápeža nestal neomylným v otázkach pravosti rukopisov. Jeho neomylnosť týkala sa len otázok viery a mravov.

Neomylnosť pápeža nesmieme zameňovať s bezhriešnosťou, ktorú Cirkev nikdy neprisudzovala pápežovi. Cirkev nikdy nehlásala, že by pápež nemohol mať hriechu. Ba naopak! Cirkev uznáva, že sa aj medzi pápežmi našlo niekoľko slabých, krehkých a hriešnych ľudí, ktorí sa dopúšťajú aj chýb a pokleskov. Pápež ináč práve tak musí pristupovať k sv. spovedi ako každý iný katolík.

O neomylnosti pápeža presvedčená bola Cirkev od najstarších časov.

Sv. Cyprián hovorí: „K rímskej cirkvi blud nemá prístupu“ (Hp. 59).

Snem florentský nazýva pápeža učiteľom všetkých veriacich.

Mnohí bludári v minulosti u pápeža sa usilovali dosiahnuť schválenia svojich bludov.

Pápeži rozhodovali v minulosti vo všetkých sporoch ohľadom učenia viery a mravov.

§ 55. Z čoho nás učí Cirkev pravdám náboženským?

Pravdám náboženským učí nás Cirkev: z Písma svätého a z ústneho podania.

1. *Písmo sväté pokladané bolo za prameň viery už od najstarších časov.* Starý zákon považovali za prameň viery už aj Židia pred narodením Krista Pána a preto sa čo najúctivejšie chovali voči nemu. Uschovávali ho vo svätostánku (neskoršie v chráme jeruzalemskom) a boli hotoví zaň aj život položiť. Cirkev katolícka prevzala od Židov Starý zákon ako prameň viery, ale ho doplnila Novým zákonom. Pod Písmom svätým my katolíci rozumieme teda tak Starý ako aj Nový zákon a obidve tieto časti Písma svätého považujeme za knihy napísané z vnuknutia Ducha svätého.

Ked' sa rímsky prokonzul Saturninus (200) opýtal pred súdom kresťanov: Ktoré sú to knihy, ktoré s božskou úctou čítate? — tí mu odpovedali: „Štyri sväté evanjeliá, epištoly sv. Pavla a celé Bohom vnuknuté Písmo.“

Pozmenenie textu Písma svätého trestala Cirkev čo najprísnejšie a vydanie Písma svätého pohanom pokladala za zaprenie viery a trestala vylúčením z Cirkvi.

Za prameň viery bolo Písmo sväté vyhlásené Cirkvou najmä na všeobecnom cirkevnom sneme vo Florencii (Firenze) a v Tridente (Trento). Snem vatikánsky slávnostne vyhlásil, že Písmo sväté „je napísané vnuknutím Ducha svätého, Boh je jeho pôvodcom a ako také aj Cirkvi odovzdané“ (Ses. 3. c. 2.).

Jediným oprávneným vykladačom Písma svätého je Cirkev ako Kristom Pánom ustanovená učiteľka viery a mravov.

Za prameň viery považovali Písmo sväté okrem Cirkvi aj bludári a preto sa z neho usilovali dokazovať svoje bludné učenie (Valdenci, Hus atď.).

Cirkev čo najvrelejšie odporúča svojim veriacim čítanie Písma svätého, ale to musí byť Písmo sväté cirkevne schválené a poznámkami opatrené. Čítanie Písma svätého odporúčala Cirkev svojim veriacim už dávno pred vystúpením Martina Luthera. V Nemecku napr. už pred Lutherom vydané bolo 15 prekladov

Písma svätého v nárečí hornonemeckom a 5 v nárečí dolnonemeckom. Text Písma svätého bránila Cirkev po všetky veky veľmi úzkostlivo proti všetkým svojim nepriateľom a všetkým bludárom.

Pápež Pius X. povedal: „Nič si tak neželáme, než aby sa čítanie biblie (Písma svätého) stalo denným čítaním“.

2. Okrem Písma svätého Cirkev za prameň viery pokladá aj ústne podanie.

Ústne podanie je to zjavenie božie, ktoré apoštolovia síce ústne hlásali, ale ho nenapísali. Toto apoštolmi hlásané zjavenie božie napísali na základe počutia a spoľahlivých správ súčasníkov Kristových niektorí neskorší cirkevní spisovatelia. Ústne podanie dostalo sa k nám ústnym vyučovaním, cirkevnými obradmi, vyznaniami viery, výrokmi pápežov a cirkevných snemov, v spisoch cirkevných Otcov, rozličnými cirkevnými pamiatkami atď.

Cirkev pokladá ústne podanie za prameň viery len vtedy, keď je bezpečne zistené, že bolo v uplynulých storočiach všeobecne hlásané a za prameň viery pokladané. Nemôže byť teda považované za prameň viery také ústne podanie, ktoré svojim pôvodom nesiahá do časov apoštolských a namiesto celej Cirkvi bolo uznávané len jednotlivcami.

Protestanti zavrhnú ústne podanie a za jediný prameň viery považujú len Písmo sväté. To je nesprávne počínanie.

Písmo sväté mohli by sme považovať za jediný prameň viery len vtedy:

a) keby obsahovalo celé zjavenie božie a tesnopisné záznamy rečí Kristových;

Písmo sväté obsahuje však len malé zlomky učenia Kristovho. Sv. Ján napr. píše: „I mnohé iné zázraky činil Ježiš pred očami svojich učeníkov, ktoré nie sú napísané v tejto knihe“ (Ján 20. 30.). Podobný výrok nachodí sa u sv. Jána ešte aj na inom mieste (Ján 21. 25.).

b) Keby neboly v ňom ťažké miesta, ktoré potrebujú výkladu;

Takýchto miest je v Písme svätom veľmi veľa a nepriatelia snažia sa ich poprekrucovať a falošne vykladať. Preto načím týmto miestam dať pravý smysel a ten môžeme zistiť len pomocou Písma svätého. Sv. Peter píše o niektorých listoch sv. Pavla že ich „neučení a nestáli prekrucujú ako i ostatné písma na svoju vlastnú skazu“ (2. Peter 3. 16.). Sv. Augustín k tomu dodáva: „Odkiaľ vznikajú tak mnohé bludy, ako že Písmo sväté, ktoré je samo o sebe dobré, býva zle porozumené?“

c) Keby Pán Ježiš bol apoštolom kázal písať a nie kázať;

Pán Ježiš však poslal svojich apoštolov kázať (ústne podávať svoje učenie) a nie knihy písať. Jasne to vysvitá zo slov: „Id'te teda, učte všetky národy“ (Mat. 28. 19.). Písmo sväté nebolo napísané z rozkazu Krista Pána ale celkom náhodile a príležitostne. Sv Lukáš píše: „Uznal som za dobré i ja ... napísať ti o tom poriadku, slovutný Teofile, aby si poznal pravdu tých vecí, o ktorých si bol poučený“ (Luk. 1. 3-4.).

d) Keby všetci ľudia vedeli čítať a sa priamo z Písma svätého mohli poučiť o zjavení božom;

Mnohí ľudia nevedia čítať a preto sú odkázaní na ústny výklad Cirkvi, Kristom Pánom to ustanovenej učiteľky viery a mravov.

e) Keby Pán Ježiš alebo voľaktorý z evanjelistov aspoň len na jednom jedinom mieste bol Písmo sväté vyhlásil za jediný prameň viery.

Sv. Pavol však píše: „Bratia, buďte stáli a zachovávajúte podania, ktoré ste sa naučili či už z reči a či z nášho listu“ (Thes. 2. 14.).

Cirkev právom považuje okrem Písma svätého za prameň viery aj ústne podanie. Bez ústneho podania nebolo by totiž bývalo možným šírenie kresťanstva pred napísaním Písma svätého medzi negramotnými národmi rozličných končín zeme.

Cirkev bola skôr ako Písmo sväté a apoštolovia šírili kresťanstvo už dávno pred napísaním biblie. To nám je najlepším dôkazom na to, že apoštolovia vyučovali zpočiatku len na základe ústneho podania a nie na základe Písma svätého.

Cirkev považuje Písmo sväté za dôležitý prameň viery, ale ako neomylná učiteľka viery pokladá za prameň viery aj ústne podanie. Činí tak na základe zdravého rozumu.

§ 56. Záver.

Pán Ježiš preto založil Cirkev, aby ľudí k večnému spaseniu viedla. Cirkev po všetky veky čo najsvedomitejšie plnila túto svoju vznešenú úlohu a usilovne sa starala o večné spasenie ľudstva. Popri tom však pracovala aj na poli kultúrnom a spoločenskom a tým sa zlatými literami zapísala do dejín svetových. Kedy-tedy vyskytly sa síce v živote Cirkvi aj nejaké chyby a nedostatky, ale tie boli zavinené obyčajne len krehkosťou a slabosťou jej členov a predstavených. Učenie Kristovo za to vytrvanlivo bránila Cirkev po všetky veky aj uprostred najväčších prenasledovaní a protivenstiev a nepopustila z neho nikdy a kvôli nikomu.

My kresťania-katolíci s akousi hrdosťou môžeme dnes hľadiť do minulosti Cirkvi a s radosťou sa môžeme k Cirkvi hlásiť slovami: *Christianus mihi nomen, catholicus cognomen* — *kresťan mi je meno, katolík moje priezvisko!* Toto však ešte nestačí. Pravá láska k Cirkvi nemá sa totiž prejavovať len slovami, ale sa musí dokazovať aj skutkami. Dobrý katolík preto nehľasa svoju lásku k Cirkvi len ústami, ale ju dokazuje aj praktickým katolíckym životom.

Žime teda vzorným katolíckym životom, plníme vzorne všetky svoje katolícke povinnosti, lebo tým spôsobom najlepšie dokážeme svoju lásku k Cirkvi rímsko-katolíckej!

**Bez poškrvny dedičného hriechu počatá Panna Mária,
oroduj za nás hriešnych, ktorí sa k tebe utiekame!**

Tí, čo toto dielo v roku Pána 2019 nanovo prepísali a uviedli do života, ho celé venujú ku cti Nepoškvrnenej Panny Márie a odovzdávajú pod jej ochranu, aby prinieslo duchovný úžitok tým, ktorí budú z neho čerpať.

Obsah

Úvod.....	2
PRVÁ ČIASTKA.	3
O základných pravdách náboženských.....	4
I. Je Boh.....	4
§ 1. Vesmír predpokladá Boha-Stvoriteľa	4
§ 2. Pohyb vo vesmíre predpokladá Boha.....	5
§ 3. Život na zemi predpokladá Boha.....	6
§ 4. Poriadok vo vesmíre predpokladá Boha.	7
§ 5. Všetky národy zeme a všetci veľikáši ľudstva verili a veria v Boha.	9
§ 6. Námietky proti jestvovaniu Pána Boha.....	10
§ 7. Bezbožníctvo.....	12
II. Človek má nesmrteľnú dušu.....	14
§ 8. Kde hľadať dušu človeka?	14
§ 9. Človek má dušu.....	14
§ 10. Duša človeka je nesmrteľná.	16
§ 11. Pojem náboženstva.....	19
§ 12. Význam náboženstva.	19
§ 13. Pôvod náboženstva.....	20
DRUHÁ ČIASTKA.	22
O zjavení božom.	22
§ 14. Pojem zjavenia božieho.	22
§ 15. Zjavenie božie je možné.....	22

§ 16. Zjavenie božie je potrebné.....	23
§ 17. Zjavenie božie je historickou skutočnosťou.	24
I. Starozákonné alebo prípravné zjavenie božie.	25
§ 18. Pojem starozákonného zjavenia božieho.....	25
§ 19. Pramene starozákonného zjavenia božieho.....	25
§ 20. Biblické „dni“	26
§ 21. Biblia a veda o stvorení sveta.....	28
§ 22. Stvorenie prvého človeka a náuka vývojová.	29
§ 23. Jednota pokolenia ľudského.	32
§ 24. Vek pokolenia ľudského.	35
§ 25. Potopa sveta	37
§ 26. Starozákonné zázraky.....	38
§ 27. Starý zákon a najnovšie vykopávky.	39
§ 28. Proroctvá o Vykupiteľovi.....	40
II. Novozákonné zjavenia božie.	43
§ 29. Pojem novozákonného zjavenia božieho.	43
§ 30. Pramene novozákonného zjavenia božieho.....	43
§ 31. Pán Ježiš skutočne žil.	44
§ 32. Čo hovoril Pán Ježiš sám o sebe?	47
§ 33. Svätosť a charakter Pána Ježiša.....	49
§ 34. Proroctvá Pána Ježiša.....	51
§ 35. Zázraky Pána Ježiša.	53
§ 36. Prírodné zázraky Pána Ježiša.	56
§ 37. Zázračné uzdravenia Pána Ježiša.....	57

§ 38. Nevydarené pokusy o prirodzené vysvetlenie zázračných uzdravení Pána Ježiša.....	59
§ 39. Vzkriesenia mŕtvych.....	62
§ 40. Zmŕtvychvstanie Pána Ježiša.....	64
§ 41. Nevydarené pokusy o prirodzené vysvetlenie zmŕtvychvstania Pána Ježiša.....	66
§ 42. Pán Ježiš nebol len obyčajným človekom.....	69
§ 43. Pán Ježiš bol sľúbeným Vykupiteľom.	71
§ 44. Ježiš Kristus bol pravým Bohom.....	74
§ 45. Prečo sostúpil Pán Ježiš na zem?	77
TRETIA ČIASKA.....	78
O Cirkvi rímsko-katolíckej.....	78
§ 46. Pojem a založenie Cirkvi.....	78
§ 47. Pán Ježiš za hlavu svojej Cirkvi ustanovil sv. Petra.	80
§ 48. Nástupcovia sv. Petra.....	82
§ 49. Pán Ježiš apoštolov ustanovil za predstavených svojej Cirkvi.....	84
§ 50. Nástupcovia apoštolov a ich pomocníci.....	86
§ 51. Znamky Cirkvi Kristovej.....	87
§ 52. Cirkev rímsko-katolícka je pravou Cirkvou Kristovou	89
§ 53. Neomylnosť Cirkvi.....	94
§ 54. Kto učí v Cirkvi neomylné?	96
§ 55. Z čoho nás učí Cirkev pravdám náboženským?	100
§ 56. Záver.	103

